

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ
ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ

Διπλωματική Εργασία

**ΟΙ ΕΜΜΕΣΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΩΣ ΕΡΓΑΛΕΙΟ
ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟ ΤΗΣ
ΑΠΟΚΡΥΒΕΙΣΑΣ ΦΟΡΟΛΟΓΗΤΕΑΣ ΥΛΗΣ**

του

ΣΕΜΚΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος

στην

Εφαρμοσμένη Λογιστική και Ελεγκτική

Θεσσαλονίκη 2019

*Αφιερώνεται στους γονείς
μου και τη σύζυγό μου.*

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα τον επιβλέποντα καθηγητή για την ευκαιρία που μου έδωσε να συμμετάσχω στο πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών στην «Εφαρμοσμένη Λογιστική και Ελεγκτική» του Πανεπιστημίου Μακεδονίας.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους συναδέλφους οικονομολόγους του Υπουργείου Οικονομικών για την πολύτιμη βοήθειά τους στην εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας, καθώς επίσης και τον πατέρα μου για την αμέριστη συμπαράστασή του, τόσο σε ηθικό όσο και σε οικονομικό επίπεδο.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία αναφέρεται στις Έμμεσες Τεχνικές Ελέγχου οι οποίες χρησιμοποιούνται τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα για τον προσδιορισμό του φορολογητέου εισοδήματος φυσικών προσώπων. Οι τεχνικές αυτές υιοθετήθηκαν στο πλαίσιο της φορολογικής μεταρρύθμισης από το Ελληνικό Κράτος, με στόχο τον εκσυγχρονισμό του φορολογικού συστήματος, την πάταξη της φοροδιαφυγής και την αύξηση των δημοσίων εσόδων. Πρόκειται για τεχνικές οι οποίες είναι διεθνώς αναγνωρισμένες και χρησιμοποιούνται εδώ και χρόνια από όλες τις ανεπτυγμένες οικονομικά χώρες.

Τρεις τεχνικές είναι αυτές που αναλύονται στην παρούσα εργασία και οι οποίες εφαρμόζονται στη χώρα, βάσει της ελληνικής νομοθεσίας. Η τεχνική της ανάλυσης ρευστότητας του φορολογούμενου, της καθαρής θέσης αυτού καθώς του ύψους των τραπεζικών καταθέσεων και των δαπανών σε μετρητά, οι οποίες εφαρμόζονται από τα αρμόδια φορολογικά όργανα ανάλογα με την εκάστοτε περίπτωση και τα στοιχεία που η ελεγκτική υπηρεσία έχει στη διάθεσή της.

Στόχος των τεχνικών αυτών αποτελεί η εξεύρεση της μη δηλωθείσας φορολογητέας ύλης μέσω της ανάλυσης των οικονομικών δεδομένων του φορολογούμενου, χρησιμοποιώντας πληροφορίες και στοιχεία από διάφορες πηγές, πέραν των βιβλίων και δηλώσεων των φορολογούμενων προσώπων.

Λέξεις κλειδιά: φορολογικός έλεγχος, έμμεσες τεχνικές ελέγχου, φορολογητέα ύλη, φορολογικές υποχρεώσεις, φοροδιαφυγή.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
1.1 Εισαγωγικές Παρατηρήσεις	1
1.2 Σκοπός Εργασίας Και Ερευνητικά Ερωτήματα	1
1.3 Δομή Εργασίας	2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο : ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ	4
2.1 Εισαγωγή	4
2.2 Διεθνείς Και Ελληνικές Βιβλιογραφικές Αναφορές Σχετικά Με Τις Έμμεσες Τεχνικές Ελέγχου	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο : ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΚΑΙ ΕΜΜΕΣΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΛΕΓΧΟΥ	12
3.1 Εισαγωγή	12
3.2 Έννοια Και Συνέπειες Της Φοροδιαφυγής	12
3.3 Έννοια Και Σημασία Των Φορολογικών Ελέγχων	16
3.4 Φορολογικοί Ελεγκτές	17
3.5 Είδη Φορολογικών Ελέγχων	19
3.6 Διαδικασία Φορολογικού Ελέγχου	22
3.6.1 Επιλογή Υποθέσεων Προς Έλεγχο	22
3.6.2 Εντολή Ελέγχου	23
3.6.3 Προετοιμασία Ελέγχου	24
3.6.4 Ελεγκτικές Επαληθεύσεις	25
3.6.5 Αποτελέσματα Φορολογικού Ελέγχου	29
3.7 Συνέπειες Φορολογικού Ελέγχου	30
3.7.1 Προσδιορισμός Φόρου	30
3.7.2 Επιβολή Κυρώσεων Και Μέτρων Αναγκαστικής Εκτέλεσης	32
3.7.3 Ενδικοφανής Προσφυγή	33
3.8 Νομοθετικό Πλαίσιο Έμμεσων Τεχνικών Ελέγχου	36

3.9 Εφαρμοζόμενες Έμμεσες Τεχνικές Ελέγχου	39
3.10 Διαδικασία Φορολογικού Ελέγχου Με Τη Χρήση Έμμεσων Τεχνικών Ελέγχου.....	42
3.11 Προσδιορισμός Καθαρού Φορολογητέου Εισοδήματος	44
3.12 Επιλογή Έμμεσης Τεχνικής Ελέγχου	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο : ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΜΜΕΣΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΛΕΓΧΟΥ ...	48
4.1 Εισαγωγή Στην Έννοια Των Έμμεσων Τεχνικών Ελέγχου	48
4.2 Κατηγορίες Έμμεσων Τεχνικών Ελέγχου	51
4.3 Τεχνική Ανάλυσης Ρευστότητας Του Φορολογούμενου	55
4.4 Τεχνική Καθαρής Θέσης Του Φορολογούμενου	62
4.5 Τεχνική Τραπεζικών Καταθέσεων Και Δαπανών Σε Μετρητά	69
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο : ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΕΜΜΕΣΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΛΕΓΧΟΥ	76
5.1 Εισαγωγή	76
5.2 Παραδείγματα Εφαρμογής Των Τριών Έμμεσων Τεχνικών Ελέγχου	76
5.2.1 Παράδειγμα 1 ^ο – Εφαρμογή Έμμεσων Τεχνικών Ελέγχου	76
5.2.2 Παράδειγμα 2 ^ο – Εφαρμογή Έμμεσων Τεχνικών Ελέγχου	83
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ	88
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	90

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 4.1: Έμμεσες μέθοδοι υπολογισμού του εισοδήματος που χρησιμοποιούνται έμπρακτα	50
Πίνακας 4.2: Νομοθεσία που στηρίζει τη χρήση έμμεσων μεθόδων υπολογισμού του εισοδήματος	50
Πίνακας 4.3: Πίνακας πηγών και αναλώσεων κεφαλαίων/εσόδων	57
Πίνακας 4.4: Πίνακας Ενεργητικού Παθητικού	64
Πίνακας 4.5: Πίνακας Καθαρής Θέσης	67
Πίνακας 4.6: Πίνακας Τραπεζικών Καταθέσεων Και Δαπανών Σε Μετρητά	72
Πίνακας 5.1: Πίνακας Εξόδων Διαβίωσης	78
Πίνακας 5.2: Τεχνική Ανάλυσης Ρευστότητας	78
Πίνακας 5.3: Τεχνική Καθαρής Θέσης	81
Πίνακας 5.4: Τεχνική Τραπεζικών Καταθέσεων Και Δαπανών Σε Μετρητά	82
Πίνακας 5.5: Μέθοδος Δαπανών - Ρευστότητα του φορολογούμενου	85
Πίνακας 5.6: Μέθοδος Καθαρής Θέσης	86
Πίνακας 5.7: Μέθοδος Τραπεζικών Καταθέσεων Και Δαπανών Σε Μετρητά	87

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Εισαγωγικές Παρατηρήσεις

Στο πλαίσιο αντιμετώπισης του προβλήματος της φοροδιαφυγής που ταλανίζει την Ελλάδα αλλά και πολλές χώρες παγκοσμίως, το Ελληνικό Κράτος προώθησε το 2013 μια σειρά από φορολογικές μεταρρυθμίσεις με στόχο τον εκσυγχρονισμό του φορολογικού συστήματος, υιοθετώντας τη χρήση διεθνώς αναγνωρισμένων έμμεσων τεχνικών φορολογικού ελέγχου μέσω μιας μεθοδολογίας που βασίζεται στην αντίστοιχη που χρησιμοποιείται από την Αμερικανική Φορολογική Υπηρεσία (IRS – Internal Revenue Service).

Οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου αποτελούν ένα σημαντικό εργαλείο του φορολογικού ελέγχου που συμβάλλει στον περιορισμό του φαινομένου της φοροδιαφυγής και στην αύξηση των δημοσίων εσόδων, καθώς οι τεχνικές αυτές βασίζονται στην ανάλυση των οικονομικών δεδομένων του φορολογουμένου χρησιμοποιώντας πληροφορίες και στοιχεία από ένα εύρος ποικίλων πηγών.

Η διαδικασία του φορολογικού ελέγχου έχει ως στόχο τον ακριβή προσδιορισμό του πραγματικού εισοδήματος του φορολογουμένου, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό στην δικαιότερη κατανομή του φορολογικού βάρους, στην ενίσχυση της φορολογικής συνείδησης και του αισθήματος κοινωνικής δικαιοσύνης των πολιτών.

1.2 Σκοπός Εργασίας Και Ερευνητικά Ερωτήματα

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η παρουσίαση και η ανάλυση των έμμεσων τεχνικών ελέγχου, όπως αυτές εφαρμόζονται από τα αρμόδια φορολογικά όργανα

στην Ελλάδα βάσει της ισχύουσας νομοθεσίας, προκειμένου να εντοπισθεί η αδήλωτη φορολογητέα ύλη και να περιορισθεί το φαινόμενο της φοροδιαφυγής. Για την καλύτερη κατανόηση της μεθοδολογίας και της εφαρμογής των τεχνικών αυτών παρατίθενται παραδείγματα, εστιάζοντας στη μελέτη περιπτώσεων φυσικών προσώπων που υπόκεινται σε έλεγχο.

Τα κύρια ερευνητικά ερωτήματα με τα οποία ασχολείται η εργασία είναι:

- Τι είναι η φοροδιαφυγή και ποιες οι συνέπειές της;
- Ποιος ο ρόλος του φορολογικού ελέγχου και πως μπορεί να συμβάλλει στην αντιμετώπιση του φαινομένου της φοροδιαφυγής;
- Τι είναι οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου και πως εφαρμόζονται; Ποιο είναι το θεσμικό τους πλαίσιο; Ποιος ο ρόλος τους στην πάταξη της φοροδιαφυγής ως εργαλείο φορολογικού ελέγχου;

1.3 Δομή Εργασίας

Η παρούσα εργασία διαρθρώνεται σε έξι κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια συνοπτική εισαγωγή στο αντικείμενο, στο σκοπό και τη δομή της παρούσας μελέτης. Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται μια βιβλιογραφική επισκόπηση στην οποία παρουσιάζονται αναφορές και διαπιστώσεις διεθνών μελετών και άρθρων σχετικά με τις έμμεσες τεχνικές ελέγχου. Στο επόμενο κεφάλαιο αναλύεται το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο που διέπει τις έμμεσες τεχνικές ελέγχου στην Ελλάδα, καθώς και η διαδικασία του φορολογικού ελέγχου που ακολουθείται με βάση την ελληνική νομοθεσία.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι πέντε διεθνώς αναγνωρισμένες μέθοδοι έμμεσου προσδιορισμού της φορολογητέας ύλης και αναλύεται η μεθοδολογία των τριών έμμεσων τεχνικών ελέγχου που προβλέπονται από την ελληνική νομοθεσία, δηλαδή της ανάλυσης ρευστότητας του φορολογουμένου, της καθαρής θέσης αυτού και των τραπεζικών καταθέσεων και δαπανών σε μετρητά.

Στο πέμπτο κεφάλαιο παρατίθενται αριθμητικά παραδείγματα, προκειμένου να γίνει κατανοητή η μεθοδολογία και η εφαρμογή των τριών έμμεσων τεχνικών ελέγχου που προβλέπονται από την ελληνική νομοθεσία.

Στο τελευταίο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας παρουσιάζονται τα τελικά συμπεράσματα, οι περιορισμοί και οι προτάσεις για μελλοντική έρευνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

2.1 Εισαγωγή

Η φοροδιαφυγή αποτελεί ένα μείζον πρόβλημα στις περισσότερες σύγχρονες οικονομίες παγκοσμίως. Οι φορολογικοί έλεγχοι και οι εφαρμοζόμενες τεχνικές ελέγχου εξελίσσονται με στόχο την αντιμετώπιση και εξάλειψη του φαινομένου αυτού. Στο παρόν κεφάλαιο συνοψίζονται ορισμένες μελέτες και έρευνες που έχουν διενεργηθεί διεθνώς, με αντικείμενο τις εφαρμοζόμενες έμμεσες τεχνικές ελέγχου για τον προσδιορισμό της πραγματικής φορολογητέας ύλης των φορολογουμένων.

2.2 Διεθνείς Και Ελληνικές Βιβλιογραφικές Αναφορές Σχετικά Με Τις Έμμεσες Τεχνικές Ελέγχου

Με τρεις μεθόδους, της καθαρής θέσης, των δαπανών και των τραπεζικών καταθέσεων, που επιτρέπουν την απόδειξη του μη δηλωθέντος εισοδήματος με σχετικά λίγα αποδεικτικά στοιχεία ασχολήθηκε ο Duke (1966). Καθεμία μπορεί να χρησιμοποιηθεί χωρίς εξάρτηση από τα βιβλία και στοιχεία του φορολογουμένου. Η ουσία της κάθε τεχνικής είναι να ανακατασκευάσει ορισμένες από τις ενδείξεις της οικονομικής κατάστασης του φορολογούμενου το οποίο σημαίνει ότι είχε περισσότερο φορολογητέο εισόδημα από ότι δήλωσε. Σε κάθε υπόθεση μπορεί να χρησιμοποιηθεί οποιαδήποτε από τις προαναφερθείσες τρεις μεθόδους, ή μπορεί να χρησιμοποιηθούν δύο ή τρεις ταυτόχρονα, ή συνδυασμός τμημάτων των μεθόδων αυτών.¹

¹ Duke B.S. (1966), "Prosecutions for Attempts to Evade Income Tax: A Discordant View of a Procedural Hybrid", *Yale Law School Legal Scholarship Repository*, Vol. 76, pp. 10-15.

Σύμφωνα με τον Thuronyi (1996), αν ο φορολογούμενος δεν έχει καταθέσει φορολογική δήλωση ή αν έχει υποτιμήσει αισθητά το εισόδημα του και αν δεν μπορούν να ανιχνευτούν οι συναλλαγές που παράγουν αυτό το εισόδημα, οι φορολογικές αρχές έχουν συνήθως την εξουσία να υπολογίσουν το εισόδημα κατά την καλύτερή τους κρίση. Αυτό μπορεί να σημαίνει τη χρήση μιας μεθόδου όπως της καθαρής θέσης, ή των τραπεζικών καταθέσεων, ή κάποια άλλη μέθοδος που βασίζεται σε γεγονότα για την εν λόγω υπόθεση. Εφόσον η αξιολόγηση βασίζεται σε λογικά γεγονότα, θα είναι αποδεκτή, με την επιφύλαξη του δικαιώματος του φορολογούμενου να προσκομίσει επαρκή αποδεικτικά στοιχεία για το εισόδημα του.²

Ο Wise (2000) ασχολήθηκε σε μελέτη του με τις έμμεσες μεθόδους προσδιορισμού του μη δηλωθέντος εισοδήματος στις ΗΠΑ και τον Καναδά στα πλαίσια αντιμετώπισης των φαινομένων της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής. Υποστηρίζει ότι πέντε κύριες έμμεσες μέθοδοι (η καθαρή θέση του φορολογούμενου, οι δαπάνες του, το ύψος των τραπεζικών καταθέσεων, η αρχή των αναλογιών και η σχέση της τιμής πώλησης προς το συνολικό όγκο κύκλου εργασιών) αποδείξεως του αδήλωτου εισοδήματος χρησιμοποιούνται από τις αρμόδιες αρχές στην πράξη.

Για να αποδείξουν οι αρχές ότι ένα σημαντικό ποσό πρόσθετου φόρου οφείλεται και ότι υπήρξε μια ηθελημένη προσπάθεια αποφυγής, το ορθό φορολογητέο εισόδημα πρέπει να προσδιοριστεί με βάση τις μεθόδους αυτές, που παρουσιάζουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και χρησιμοποιούνται ανάλογα με την εκάστοτε περίπτωση.³

Ο Makedonskiy (2005) αναφέρει ότι τα φορολογικά συστήματα πολλών χωρών υπολογίζουν τους φόρους με βάση τις οικονομικές καταστάσεις ή με τη χρήση έμμεσων μεθόδων οι οποίες εφαρμόζονται στις περιπτώσεις όπου το πραγματικό εισόδημα δεν μπορεί να προσδιοριστεί λόγω έλλειψης οικονομικών καταστάσεων του φορολογουμένου ή λόγω ανεπαρκών στοιχείων. Οι όροι εφαρμογής των έμμεσων μεθόδων για τον προσδιορισμό των φορολογικών υποχρεώσεων των φορολογουμένων ρυθμίζονται σε κάθε χώρα από την εθνική φορολογική νομοθεσία της. Αυτές οι μέθοδοι χρησιμοποιούνται κυρίως για την ανίχνευση ύπαρξης

² Thuronyi V. (1996), "Tax Law Design and Drafting - Presumptive Taxation", *International Monetary Fund*, Vol. 1, Chapter 12, pp. 401-433.

³ Wise M. R. (2000), "Tax Fraud and Mens Rea Forensic Accounting", *Sixth Annual Fraud Conference, Montreal*, pp. 30-43.

υποεκτίμησης των φορολογικών υποχρεώσεων και αποτελούν ένα ισχυρό αποτρεπτικό μέσο της φοροαποφυγής.⁴

Σε μελέτη του ο OECD (2006) παρουσίασε τα αποτελέσματα έρευνας που διεξήχθη σε δέκα επιλεγμένες χώρες (Αυστραλία, Αυστρία, Δανία, Φινλανδία, Ιαπωνία, Ολλανδία, Σουηδία, Νέα Ζηλανδία, Ηνωμένο Βασίλειο, ΗΠΑ) σχετικά με τη χρήση των έμμεσων μεθόδων μέτρησης του εισοδήματος, με ιδιαίτερη έμφαση σε μέτρα που έχουν ληφθεί για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας τους, περιγράφοντας παράλληλα καθεμία από τις συνήθεις μεθόδους που χρησιμοποιούνται στην πράξη, το πότε κάθε μέθοδος θα πρέπει να εφαρμόζεται και την νομοθετική υποστήριξη για τη χρήση τους.⁵

Ο Biber (2010) υποστήριξε πως ο εντοπισμός και η αποτροπή της μη φορολογικής συμμόρφωσης χρειάζεται κάτι περισσότερο από μια απλή εξέταση των βιβλίων και στοιχείων του φορολογούμενου και απαιτεί μια ανάλυση των οικονομικών στοιχείων και υποθέσεων του, με σκοπό τη σωστή εκτίμηση των φορολογικών του υποχρεώσεων. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με τη χρήση είτε άμεσων είτε έμμεσων μεθόδων ελέγχου.

Οι έμμεσες μέθοδοι περιλαμβάνουν τον προσδιορισμό των φορολογικών υποχρεώσεων μέσω μιας ανάλυσης των οικονομικών του φορολογούμενου, χρησιμοποιώντας πληροφορίες από διάφορες πηγές πέραν της δήλωσής του και των επίσημων βιβλίων και στοιχείων του. Οι εκτιμήσεις βασίζονται συχνά σε έμμεσες ενδείξεις, παρέχοντας μια εκτίμηση της πραγματικής φορολογικής υποχρέωσης του φορολογούμενου. Οι έμμεσες μέθοδοι έχουν αναπτυχθεί για να βοηθήσουν τους ελεγκτές στον αντικειμενικό προσδιορισμό των φορολογικών υποχρεώσεων όταν τα βιβλία και στοιχεία είτε δεν είναι διαθέσιμα ή δεν αντικατοπτρίζουν επαρκώς την οικονομική κατάσταση του φορολογούμενου, συμβάλλοντας σημαντικά στην εκτίμηση του κινδύνου και τον έλεγχο της ακρίβειας των ισχυρισμών του.⁶

⁴ Makedonskiy N.S. (2005), "Taxation Mechanisms based on Simplified and Indirect Evaluation of Tax Liabilities", *Russian-European Centre for Economic Policy*.

⁵ Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) (2006), "Strengthening Tax Audit Capabilities: Innovative Approaches to Improve the Efficiency and Effectiveness of Indirect Income Measurement Methods", *Prepared by Forum on Tax Administration's Compliance Sub-group*, pp. 4-46.

⁶ Biber E. (2010), "Revenue Administration: Taxpayer Audit - Use of Indirect Methods", *International Monetary Fund, Fiscal Affairs Department*, pp. 1-12.

Ο Townsend (2011) αναφέρει ότι τόσο στις ποινικές όσο και στις αστικές υποθέσεις η κυβέρνηση στις Η.Π.Α. μπορεί να χρησιμοποιεί έμμεσες μεθόδους απόδειξης της πραγματικής φορολογικής υποχρέωσης του φορολογούμενου, όταν με τη χρήση άμεσων μεθόδων δεν είναι σε θέση να συγκεντρώσει επαρκή και ικανοποιητικά στοιχεία. Οι έμμεσες μέθοδοι ανακατασκευάζουν ουσιαστικά την φορολογική εικόνα του φορολογούμενου και βασίζονται στη λογική ότι τα πραγματικά γεγονότα μπορούν να αποδείξουν ότι υπάρχει οφειλόμενος φόρος.⁷

Σύμφωνα με τον Jacobs (2013), ο οποίος ασχολήθηκε με την αποτελεσματικότητα της φορολογικής διοίκησης και τον εντοπισμό της φορολογικής απάτης στις χώρες της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής, ο συνδυασμός των επιλογών και εργαλείων που χρησιμοποιούνται για την αναμόρφωση του φορολογητέου εισοδήματος αναφέρονται ως έμμεσες τεχνικές ελέγχου και διακρίνονται σε έξι κατηγορίες: τις συναλλαγές σε μετρητά του φορολογούμενου, την ανάλυση της ρευστότητας του, την καθαρή θέση του, το ύψος των τραπεζικών του καταθέσεων, την αρχή της αναλογίας και τη σχέση της τιμής πώλησης προς το συνολικό όγκο κύκλου εργασιών.

Οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου έχουν αναγνωριστεί από τα δικαστήρια στις αναπτυγμένες χώρες σε όλο τον κόσμο ως βιώσιμες, νομικές εκτιμήσεις από τις φορολογικές διοικήσεις, όταν ο φορολογούμενος έχει ορισμένα βιβλία ή δεν έχει βιβλία ή αρνείται να συνεργαστεί με τους φορολογικούς ελεγκτές. Οι εκτιμήσεις που χρησιμοποιούν οι έμμεσες αυτές τεχνικές γίνονται δεκτές ως παραδεκτά αποδεικτικά στοιχεία, αποτελώντας ένα σημαντικό εργαλείο της φορολογικής διοίκησης για τον εντοπισμό και την απόδειξη της φορολογικής απάτης και της φοροδιαφυγής στο πλαίσιο δικαστικών διαδικασιών.⁸

Ο Rettig (2014) υποστήριξε ότι η νομοθεσία επιτρέπει τη χρήση έμμεσων μεθόδων προσδιορισμού του εισοδήματος προκειμένου να καθοριστεί εάν ο φορολογούμενος έχει δηλώσει με ακρίβεια το συνολικό φορολογητέο εισόδημα που

⁷ Townsend J. (2011), "Confusion in the Court of Appeals about the Indirect Method of Proof", *LexisNexis Legal Newsroom*, διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο: <https://www.lexisnexis.com/legalnewsroom/tax-law/b/tax-policy-blog/archive/2011/10/10/confusion-in-the-court-of-appeals-about-the-indirect-method-of-proof.aspx?Redirected=true> (τελευταία πρόσβαση στις 20/08/2019).

⁸ Jacobs A. (2013), "Detailed Guidelines for Effective Tax Administration in Latin America and the Caribbean", *United States Agency for International Development*, Chapter 9. Fraud Investigations, pp. 201-224.

έλαβε. Η έμμεση μέθοδος δεν χρειάζεται να είναι ακριβής, αλλά πρέπει να είναι εύλογη, βάσει των υφιστάμενων περιστάσεων και γεγονότων.

Οι κυριότερες έμμεσες μέθοδοι περιλαμβάνουν την αρχή των αναλογιών, την ανάλυση ρευστότητας του φορολογούμενου, την καθαρή θέση αυτού, το ύψος των τραπεζικών καταθέσεων και τις δαπάνες σε μετρητά. Ωστόσο, ο φορολογικός ελεγκτής οφείλει πρώτα να δημιουργήσει μια λογική ένδειξη ότι υπάρχει μια πιθανότητα αδήλωτου εισοδήματος και στη συνέχεια να ζητήσει μια εξήγηση της απόκλισης από τον φορολογούμενο.⁹

Η Coenen (2015) αναφέρει ότι πιθανώς, η πιο συχνά χρησιμοποιούμενη μέθοδος της απόδειξης εισοδήματος ενός ατόμου είναι η «ανάλυση του τρόπου ζωής του» και εφαρμόζεται τόσο από κυβερνητικούς φορείς όσο και από συνηγόρους υπεράσπισης για την απόδειξη ή διάψευση της ύπαρξης εισοδήματος, νόμιμου ή παράνομου, δηλωθέντος ή αδήλωτου. Η μέθοδος αυτή, αναφέρεται επίσης και ως «μέθοδος των δαπανών» επειδή υποδηλώνει την ανάλυση των μοντέλων δαπανών ενός ατόμου σε σχέση με τις γνωστές πηγές κεφαλαίων. Η ανάλυση του τρόπου ζωής επιχειρεί να ποσοτικοποιήσει τα έξοδα διαβίωσης ενός ατόμου και να συγκρίνει αυτές τις δαπάνες με τις γνωστές πηγές εισοδήματος. Οποιαδήποτε διαφορά προκύψει μπορεί να αποδοθεί σε κρυφό εισόδημα.

Υποστηρίζει ότι υπάρχουν διάφορες μέθοδοι που χρησιμοποιούνται για τον εντοπισμό των μη δηλωθέντων εισοδημάτων και αναγνωρίζονται από τα αρμόδια δικαστήρια ως έγκυρες μέθοδοι υπολογισμού των εισοδημάτων. Οι φορολογικές υπηρεσίες χρησιμοποιούν συχνά έμμεσες μεθόδους υπολογισμού του φορολογητέου εισοδήματος, συμπεριλαμβανομένης της μεθόδου των τραπεζικών καταθέσεων και της μεθόδου της καθαρής θέσης του φορολογούμενου.¹⁰

Η Αμερικανική Φορολογική Υπηρεσία - IRS (2016) κατονομάζει και αναλύει τις πέντε βασικές επίσημες μεθόδους ανακατασκευής του εισοδήματος, οι οποίες είναι η τεχνική ανάλυσης ρευστότητας, η τεχνική του ύψους των τραπεζικών

⁹ Rettig P.C. (2014), "Overview: Indirect Methods of Determining Taxable Income", *Journal of Tax Practice & Procedure*, pp. 19-24.

¹⁰ Coenen T. (2015), "Lifestyle analysis in criminal cases: Proving income without full documentation", διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <http://www.sequenceinc.com/fraudfiles/2015/08/lifestyle-analysis-in-criminal-casesproving-income-without-full-documentation/> (τελευταία πρόσβαση στις 20/08/2019).

καταθέσεων και των δαπανών σε μετρητά, η τεχνική της αρχής των αναλογιών, η τεχνική της σχέσης της τιμής πώλησης προς το συνολικό όγκο του κύκλου εργασιών και η τεχνική της καθαρής θέσης του φορολογούμενου.¹¹

Όσον αφορά την ελληνική βιβλιογραφία, στις έμμεσες τεχνικές ελέγχου έχει αναφερθεί ο Λιόλιος (2014) σύμφωνα με τον οποίο σε πολλές ερμηνείες που αφορούν οικονομικά εγκλήματα, τα βιβλία και στοιχεία ενός υποκειμένου δεν διατίθενται στους ερμηνευτές. Επομένως, θα πρέπει να γίνει κάποια έμμεση προσέγγιση χρησιμοποιώντας τις μεθόδους των δαπανών, της καθαρής θέσης, και των τραπεζικών καταθέσεων. Αν και αυτές οι μέθοδοι θεωρούνται συμπερασματικές αποδείξεις εισοδήματος (προκύπτουν δηλαδή συμπερασματικά από άλλα στοιχεία), τα δικαστήρια (στις ΗΠΑ) έχουν εγκρίνει τη χρησιμοποίησή τους στον καθορισμό εισοδήματος για αστικές και ποινικές υποθέσεις, βασιζόμενα στη θεωρία ότι η απόδειξη ύπαρξης κεφαλαίων και περιουσιακών στοιχείων χωρίς δικαιολογητικά στα χέρια του υποκειμένου μπορούν να στοιχειοθετήσουν μια κατ'αρχήν απόδειξη για ελλιπή δήλωση εισοδήματος.¹²

Στις έμμεσες τεχνικές ελέγχου έχει αναφερθεί και ο Μελάς (2015) σύμφωνα με τον οποίο η όλη διαδικασία των έμμεσων μεθόδων ελέγχου δεν αποτελεί τίποτε άλλο από έλεγχο περιουσιακής κατάστασης (πόθεν έσχες) του φορολογουμένου σε προσωπικό επίπεδο, με την αναζήτηση τυχόν ετήσιων αυξήσεων των περιουσιακών στοιχείων του (πάγια περιουσιακά στοιχεία, τραπεζικές καταθέσεις κλπ.) από μη εμφανείς πηγές.

Αναφέρει ότι η όλη μεθοδολογία των έμμεσων τεχνικών ελέγχου στηρίζεται σε αντίστοιχη που χρησιμοποιεί η Αμερικανική Φορολογική Υπηρεσία (IRS – Internal Revenue Service). Η όλη διαδικασία με βάση τον ελληνικό νόμο κινείται στο πλαίσιο του άσπρου – μαύρου, αν δηλαδή ο ελεγχόμενος δεν μπορεί να αποδείξει άμεσα τη νόμιμη πηγή ενός εισοδήματος τότε αυτό θεωρείται ότι αποκτήθηκε από μη

¹¹ Internal Revenue Service (2016), "Internal Revenue Manual", Chapter 4.10.4.6, διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο: https://www.irs.gov/irm/part4/irm_04-010-004-cont01.html (τελευταία πρόσβαση στις 20/08/2019).

¹² Λιόλιος Α. (2014), Ο Έλεγχος των Φορολογικών Υποθέσεων, Εκδόσεις ΑΡΙΩΝ ΟΕ.

προσδιορισμένη (εμφανή) πηγή (κατά πάσα πιθανότητα παράνομη) και φορολογείται.¹³

Ο Μπάρμπας (2016) αναφέρει ότι η φορολόγηση της επαύξησης περιουσίας είναι σύμφωνη με την αρχή της νομιμότητας του φόρου (άρθρο 78 παρ.1 και 4 του Συντάγματος). Με τις αποφάσεις 2184/1986 και 588/1980, το ΣτΕ έκρινε ότι η φορολόγηση της επαύξησης περιουσίας, ακόμη και αν δεν προκύπτει με σαφήνεια η προέλευσή της, δεν είναι αντισυνταγματική, με την προϋπόθεση ότι κατονομάζεται ως εισόδημα από τον νομοθέτη.

Ο ίδιος σημειώνει επίσης ότι, όπως αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση του ν. 4174/2013, οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου αποσκοπούν κυρίως στην αντιμετώπιση της καταχρηστικής φοροαποφυγής, προκειμένου, σύμφωνα με τη ρητή διατύπωση του νομοθέτη, να μη καταλύεται από τους φορολογούμενους το πνεύμα της φορολογικής νομοθεσίας.

Επισημαίνει ωστόσο ότι ο προσδιορισμός (με τη χρήση έμμεσων τεχνικών ελέγχου) των λοιπών φορολογιών βάσει των προσδιοριζόμενων ακαθαρίστων εσόδων μίας φορολογίας, π.χ. φόρου εισοδήματος, αναμένεται να δημιουργήσει σοβαρά νομικά προβλήματα, ενόψει της πάγιας νομολογίας του ΣτΕ, η οποία απαιτεί αυτοτελή έλεγχο σε σχέση με τον προσδιορισμό των ακαθαρίστων εσόδων για τον Φ.Π.Α., σε σχέση με εκείνο του Φόρου Εισοδήματος.¹⁴

Ο Δαλιάνης (2019) αξιολογεί τους φορολογικούς ελέγχους που διενεργεί το Υπουργείο Οικονομικών στην Ελλάδα μέσω νέων τεχνικών. Αναφέρει ότι η ανάπτυξη των έμμεσων τεχνικών ελέγχου στηρίζεται κατά βάση σε δύο βασικούς πυλώνες, αφενός στην ανάπτυξη των τεχνολογικών μέσων για τη συλλογή, καταγραφή και επεξεργασία δεδομένων και αφετέρου στην άρση του τραπεζικού απορρήτου και την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ κρατών.

Δεδομένου, λοιπόν, ότι βρίσκεται στη διάθεση των φορολογικών αρχών ένα ευρύ φάσμα πληροφοριών από διάφορες πηγές (π.χ. τράπεζες, χρηματιστήριο-αποθετήριο τίτλων, ΔΕΚΟ κ.λπ.), οι ελεγκτικές αρχές μπορούν να εξάγουν

¹³ Μελάς Δ. (2015), Περιουσιολόγιο - Έμμεσες Τεχνικές Ελέγχου και νέο Ποινολόγιο, Εκδόσεις: Οικονομικές Εκδόσεις Ε.Ε., σελ. 2-4.

¹⁴ Μπάρμπας Ν. (2016), Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος, (Ν. 4172/2013), Κατ' άρθρο ερμηνεία, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 270, 286.

ασφαλέστερα συμπεράσματα και να προσδιορίσουν τη φορολογητέα ύλη του ελεγχόμενου την οποία ο ελεγχόμενος πιθανόν να απέκρυβε έως τότε από τις φορολογικές αρχές.¹⁵

Συμπερασματικά, από τις παραπάνω μελέτες και έρευνες προκύπτει ότι οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου χρησιμοποιούνται για τον εντοπισμό των αδήλωτων εισοδημάτων, όταν οι άμεσες τεχνικές ελέγχου είναι αναποτελεσματικές. Με τη χρήση των έμμεσων τεχνικών ελέγχου ανακατασκευάζεται η φορολογική εικόνα του ελεγχόμενου και εφόσον προκύψει από τον έλεγχο ότι υπάρχει εισόδημα το οποίο δεν έχει δηλωθεί, υπόκειται σε φορολόγηση.

¹⁵ Δαλιάνης Γ. (2019), “Φορολογικός έλεγχος μέσω νέων τεχνικών”, *Ναυτεμπορική*, διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο: <https://www.naftemporiki.gr/story/1436781/forologikos-elegchos-meso-neon-texnikon> (τελευταία πρόσβαση στις 30/08/2019).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΚΑΙ ΕΜΜΕΣΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΛΕΓΧΟΥ

3.1 Εισαγωγή

Στο παρόν κεφάλαιο γίνεται μια σύντομη αναφορά στο πρόβλημα της φοροδιαφυγής, στους παράγοντες που οδηγούν στη φοροδιαφυγή και τις συνέπειες αυτής και επιχειρείται μια σύντομη παρουσίαση της έννοιας του φορολογικού ελέγχου και του σκοπού που αυτός υπηρετεί, των διακρίσεών του καθώς και των οργάνων που είναι αρμόδια για τη διενέργειά του. Αναλύεται επίσης το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο που διέπει τις έμμεσες τεχνικές ελέγχου στην Ελλάδα, καθώς και η διαδικασία του φορολογικού ελέγχου που ακολουθείται με βάση την ελληνική νομοθεσία.

3.2 Έννοια Και Συνέπειες Της Φοροδιαφυγής

Ως φοροδιαφυγή νοείται κάθε παράνομη πράξη ή παράλειψη των φορολογουμένων, που έχει σκοπό τη μείωση της νόμιμης φορολογικής υποχρέωσης και την καταβολή του φόρου. Ως τέτοιες παράνομες ενέργειες μπορούν να αναφερθούν η απόκρυψη από επιχειρήσεις των πωλήσεων τους, η απόκρυψη ή η υποεκτίμηση από τους φορολογούμενους των εισοδημάτων τους, η λαθραία εισαγωγή εμπορευμάτων, η μη δήλωση περιουσιακών στοιχείων ή η δήλωση τους σε αξία χαμηλότερης της κανονικής κ.ο.κ.¹⁶

Η φοροδιαφυγή αποτελεί σοβαρό έγκλημα - απάτη σε βάρος του κράτους. Η φοροδιαφυγή είναι διαφορετική από την φοροαποφυγή και δεν πρέπει να συγχέονται οι δύο έννοιες μεταξύ τους. Ειδικότερα, με τον όρο φοροδιαφυγή νοείται η

¹⁶ Τάτσος Ν. (2012), Θεωρία των Φόρων και Φορολογική Πολιτική, Εκδόσεις Κριτική, σελ. 86.

καταστρατήγηση του γράμματος και του πνεύματος του φορολογικού νόμου. Φοροδιαφυγή είναι η παράλειψη υποβολής φορολογικής δήλωσης ή η υποβολή ανακριβούς δήλωσης ή η έκδοση ή λήψη εικονικών παραστατικών.

Σύμφωνα με τον Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας (ΚΦΔ) ν.4174/2013 που τέθηκε σε ισχύ από 01/01/2014 «έγκλημα φοροδιαφυγής διαπράττει όποιος με πρόθεση:¹⁷

α) Προκειμένου να αποφύγει την πληρωμή φόρου εισοδήματος, ενιαίου φόρου ιδιοκτησίας ακινήτων (ΕΝΦΙΑ) ή ειδικού φόρου ακινήτων (ΕΦΑ), αποκρύπτει από τα όργανα της Φορολογικής Διοίκησης φορολογητέα εισοδήματα από οποιαδήποτε πηγή ή περιουσιακά στοιχεία, ιδίως παραλείποντας να υποβάλει δήλωση ή υποβάλλοντας ανακριβή δήλωση ή καταχωρίζοντας στα λογιστικά αρχεία εικονικές (ολικά ή μερικά) δαπάνες ή επικαλούμενος στη φορολογική δήλωση τέτοιες δαπάνες, ώστε να μην εμφανίζεται φορολογητέα ύλη ή να εμφανίζεται αυτή μειωμένη.

β) Προκειμένου να αποφύγει την πληρωμή του φόρου προστιθέμενης αξίας, του φόρου κύκλου εργασιών, του φόρου ασφαλιστρων και των παρακρατούμενων και επιρριπτόμενων φόρων, τελών ή εισφορών, δεν αποδίδει ή αποδίδει ανακριβώς ή συμψηφίζει ή εκπίπτει ανακριβώς αυτούς, καθώς και όποιος παραπλανά τη Φορολογική Διοίκηση με την παράσταση ψευδών γεγονότων ως αληθινών ή με την αθέμιτη παρασιώπηση ή απόκρυψη αληθινών γεγονότων και δεν αποδίδει ή αποδίδει ανακριβώς ή συμψηφίζει ή εκπίπτει ανακριβώς αυτούς ή λαμβάνει επιστροφή, καθώς και όποιος διακρατεί τέτοιους φόρους, τέλη ή εισφορές.

γ) Προκειμένου να αποφύγει την πληρωμή φόρου πλοίων δεν αποδίδει ή αποδίδει ανακριβώς στο Δημόσιο το φόρο αυτόν».

Η φοροδιαφυγή ανθεί στις οικονομίες εκείνες που υπάρχει μεγάλη παραοικονομία, υψηλό ποσοστό αυτοαπασχολουμένων (μη μισθωτών), χαμηλό επίπεδο προσφερομένων δημοσίων αγαθών και υπηρεσιών και υψηλοί φορολογικοί συντελεστές. Οι σημαντικότεροι παράγοντες οι οποίοι προβάλλονται ως προσδιοριστικοί της διόγκωσης του φαινομένου της φοροδιαφυγής, είναι:

¹⁷ Ν.4174/2013, Φορολογικές διαδικασίες και άλλες διατάξεις, ΦΕΚ Α 170/26-7-2013.

- Το μορφωτικό επίπεδο και η φορολογική συνείδηση των φορολογουμένων.
- Ο τρόπος αξιοποίησης των φορολογικών εσόδων.
- Η μικρή πιθανότητα εντοπισμού των παραβατών και το ύψος των ποινών που αφορούν φορολογικές παραβάσεις.
- Η πολυπλοκότητα και η αστάθεια του φορολογικού συστήματος.
- Το ύψος των φορολογικών συντελεστών.
- Η αβεβαιότητα ως προς την τελική φορολογική επιβάρυνση.
- Η διάρθρωση της οικονομίας και της οικονομικής δραστηριότητας.
- Η ανεπάρκεια των δημοσίων υπηρεσιών να καταγράψουν επακριβώς το σύνολο των οικονομικών δραστηριοτήτων.
- Η ανεπάρκεια των φοροτεχνικών υπηρεσιών να βεβαιώσουν, να εισπράξουν τους φόρους και να διασταυρώσουν τα φορολογικά στοιχεία.
- Το επίπεδο των προσφερομένων δημοσίων αγαθών και υπηρεσιών.
- Η άδικη μεταχείριση των φορολογουμένων από το κράτος.

Η φοροδιαφυγή είναι ένα παγκόσμιο φαινόμενο που έχει διαστάσεις ακόμα και σε χώρες με καλά οργανωμένα φορολογικά συστήματα και κρατικές υποδομές όπως οι περισσότερες χώρες της Ε.Ε και οι Η.Π.Α. Στην Ελλάδα φαίνεται ότι το φαινόμενο αυτό είναι ακόμα πιο έντονο. Σύμφωνα με μελέτες η φοροδιαφυγή στη χώρα μας είναι μεγαλύτερη από ό,τι σε άλλες ανεπτυγμένες χώρες, γεγονός που επιβαρύνει ακόμα περισσότερο την άσχημη οικονομική της κατάσταση. Αποτελεί ένα από τα βασικότερα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας καθώς είναι η αιτία ύπαρξης δημοσιονομικών ελλειμμάτων και σε συνδυασμό με την οικονομική κρίση, διογκώνεται συνεχώς με αποτέλεσμα την άμβλυνση του προβλήματος και την παρεμπόδιση της οικονομικής ανάπτυξης. Η φοροδιαφυγή ασκεί δυσμενείς επιδράσεις στην οικονομία, καθώς:¹⁸

¹⁸ Τάτσος Ν. (2012), Θεωρία των Φόρων και Φορολογική Πολιτική, Εκδόσεις Κριτική, σελ. 87-89.

α) Προκαλεί άδικη κατανομή των φορολογικών βαρών, καθώς όλοι οι φορολογούμενοι δεν είναι διατεθειμένοι να παραβούν το νόμο ούτε έχουν όλοι τις ίδιες δυνατότητες γι' αυτό. Κατά συνέπεια, η φοροδιαφυγή προκαλεί διαφορές στη φορολογική επιβάρυνση ανάμεσα σε άτομα που έχουν την ίδια φοροδοτική ικανότητα. Οι αδικίες αυτές που προκαλούνται στην κατανομή του φορολογικού βάρους επιτείνονται από το γεγονός ότι το κράτος για να αναπληρώσει την απώλεια εσόδων που προκαλεί η φοροδιαφυγή, αναγκάζεται να διατηρεί υψηλότερους φορολογικούς συντελεστές από αυτούς που ενδεχομένως θα επιθυμούσε, με αποτέλεσμα την περαιτέρω επιβάρυνση των συνεπών φορολογουμένων.

β) Μειώνει τη δυνατότητα άντλησης φορολογικών εσόδων και κατ' επέκταση περιορίζει τη δυνατότητα χρηματοδότησης των δημόσιων δαπανών. Έτσι, αν το κράτος δεν επιθυμεί ή δεν μπορεί να αυξήσει περισσότερο τη φορολογική επιβάρυνση των συνεπών με τις φορολογικές υποχρεώσεις τους φορολογουμένων, θα πρέπει ή να περιορίσει τις δραστηριότητες του ή να καλύψει τις ανάγκες του με μη ενδεδειγμένα μέσα (π.χ. σύναψη δανείων για κάλυψη τρεχουσών δαπανών). Στην πρώτη περίπτωση θα στερηθεί το κοινωνικό σύνολο πολύτιμων, για την ευημερία του δημοσίου, αγαθών και υπηρεσιών ενώ στη δεύτερη περίπτωση μπορεί να προκληθεί έλλειμμα στον προϋπολογισμό, ανάγκη για συνεχή δανεισμό και διόγκωση του δημόσιου χρέους, με δυσμενείς επιπτώσεις στην πορεία της εθνικής οικονομίας.

γ) Μειώνει την αποτελεσματικότητα των φορολογικών μέτρων για την άσκηση της οικονομικής πολιτικής. Όσο μεγαλύτερη είναι η φοροδιαφυγή, τόσο μικρότερη είναι η δυνατότητα παρέμβασης του κράτους και η αποτελεσματικότητα των μέτρων φορολογικής πολιτικής.

δ) Δεδομένου ότι η φοροδιαφυγή είναι συνήθως ευκολότερη στους άμεσους φόρους, το κράτος αν δεν μπορέσει να την περιορίσει, θα δώσει μεγαλύτερη βαρύτητα στους έμμεσους φόρους από ότι θα έκανε αν δεν υπήρχε φοροδιαφυγή. Συνέπεια της πολιτική αυτής είναι η αύξηση της επιβάρυνσης των μεσαίων και χαμηλών εισοδηματικών τάξεων και η μείωση της προοδευτικότητας του φορολογικού συστήματος.

ε) Επηρεάζεται αρνητικά η φορολογική συνείδηση των φορολογουμένων που είναι συνεπείς με τις υποχρεώσεις τους με αποτέλεσμα τη βαθμιαία εξάπλωση της φοροδιαφυγής σε όλο και μεγαλύτερο αριθμό φορολογουμένων.

Η φοροδιαφυγή στην Ελλάδα, εντάσσεται στα οικονομικά εγκλήματα και εκτός του ότι είναι μια πηγή πλουτισμού, εκλαμβάνεται από τους περισσότερους ως μια έντονα αντικοινωνική συμπεριφορά δεδομένου ότι το συνολικό ποσό αυτής θα κληθεί τελικά να επωμισθεί, με πρόσθετα κυβερνητικά μέτρα, το σύνολο των φορολογουμένων. Είναι ένα πολύπλοκο και πολυσύνθετο φαινόμενο, το οποίο εκφεύγει από την αυστηρά οικονομική σφαίρα και έχει πολιτικές και κοινωνικές προεκτάσεις.

3.3 Έννοια Και Σημασία Των Φορολογικών Ελέγχων

Φορολογικός είναι ο έλεγχος που ασκείται από τα αρμόδια όργανα του Υπουργείου Οικονομικών και αποσκοπεί στον καθορισμό της φορολογητέας ύλης και των φορολογικών υποχρεώσεων των ελεγχόμενων φορολογούμενων φυσικών και νομικών προσώπων. Περιλαμβάνει τον έλεγχο της ακρίβειας των επιδιόμενων δηλώσεων και την έρευνα για την εξακρίβωση των υπόχρεων που δεν έχουν υποβάλει δήλωση.

Σκοπός των φορολογικών ελέγχων είναι η καταπολέμηση της φοροδιαφυγής. Αναλυτικά, οι φορολογικοί έλεγχοι εφαρμόζονται από τα αρμόδια ελεγκτικά όργανα με σκοπό:

- Τη διαπίστωση της ορθής εφαρμογής των διατάξεων της φορολογικής νομοθεσίας.
- Τον έλεγχο της ορθής τήρησης των λογιστικών βιβλίων, έτσι ώστε να διαπιστωθεί πως η συναλλακτική δραστηριότητα έχει καταχωρηθεί σε αυτά με βάση τα νόμιμα δικαιολογητικά καθώς και τον χαρακτηρισμό αυτών ως επαρκή ή ανεπαρκή.
- Τη διαπίστωση της υποβολής των προβλεπόμενων από τη νομοθεσία φορολογικών δηλώσεων και των λοιπών καταστάσεων.
- Την επαλήθευση του περιεχομένου αυτών, σε συνάρτηση με τη συναλλακτική δραστηριότητα και τα οικονομικά αποτελέσματα, όπως αυτά προκύπτουν από τα προβλεπόμενα και τηρούμενα λογιστικά βιβλία

και στοιχεία με βάση τις αρχές της λογιστικής επιστήμης και του Ελληνικού Γενικού Λογιστικού Σχεδίου (νυν Ελληνικών Λογιστικών Προτύπων - ΕΛΠ).

- Τον εντοπισμό πράξεων ή παραλείψεων που οδήγησαν ακούσια ή εκούσια στη μη υποβολή φορολογικών δηλώσεων, τελών, εισφορών, και γενικά στη μη εκπλήρωση των φορολογικών υποχρεώσεων.
- Τον προσδιορισμό των οικονομικών αποτελεσμάτων και τον καθορισμό με βάση αυτά των πάσης φύσεως φορολογικών υποχρεώσεων.¹⁹

Η σημασία του φορολογικού ελέγχου είναι μεγάλη, επειδή από την αποτελεσματικότητά του εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό ο ακριβής προσδιορισμός του καθαρού εισοδήματος κάθε φορολογούμενου και η δικαιότερη κατανομή του φορολογικού βάρους. Ο φορολογικός έλεγχος όμως αποτελεί και τη βάση της φορολογικής δικαιοσύνης, επειδή η συντασσόμενη έκθεση ελέγχου αποτελεί τη θεμελιώδη βάση της διοικητικής δικαστικής κρίσης αλλά και της συμβιβαστικής επίλυσης των διαφορών.

Ένας αποτελεσματικός, δίκαιος και αμερόληπτος φορολογικός έλεγχος δημιουργεί στους φορολογούμενους την αίσθηση και την πεποίθηση ότι ο καθένας συνεισφέρει ανάλογα με τη φοροδοτική του ικανότητα. Συνολικά, ο φορολογικός έλεγχος, όταν ασκείται αποτελεσματικά, συμβάλλει στην αύξηση των δημοσίων εσόδων, στην σταθεροποίηση της οικονομίας, στην επιτάχυνση του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης και στη δίκαιη κατανομή των φορολογικών βαρών.²⁰

3.4 Φορολογικοί Ελεγκτές

Ο φορολογικός έλεγχος διενεργείται από τους φορολογικούς ελεγκτές στους οποίους πρέπει να δίνεται πρωτοβουλία αναφορικά με τον τρόπο και τη σειρά των ελεγκτικών διαδικασιών που θα εφαρμοσθούν για κάθε περίπτωση ελέγχου. Ο φορολογικός

¹⁹ Καζαντζής Χ. (2006), Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος, Μία συστηματική προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων, Εκδόσεις Business Plus A.E., σελ. 98-99.

²⁰ Κορομηλάς Γ. και Γιαννόπουλος Χ. (2006), Φορολογικός Έλεγχος Επιχειρήσεων, Σημειώσεις Σεμιναρίου, www.epimetol.gr/aitniainages/Forologikoselenchos_1_F9987.pdf.

ελεγκτής, εκτός της πείρας την οποία αποκτά με την πάροδο του χρόνου κατά τη θητεία του ως βοηθού πεπειραμένου ελεγκτή, πρέπει να διαθέτει:

1. Ανεξαρτησία έκφρασης γνώμης, ακεραιότητα, ήθος, οξεία και ταχεία αντίληψη, αντικειμενική κρίση, παρατηρητικότητα, μεθοδικότητα στην εργασία του, υπομονή και επιμονή, ευγένεια και διακριτικότητα.
2. Επαγγελματική επάρκεια και γνώση της φορολογικής νομοθεσίας, καθώς και της νομολογίας των διοικητικών δικαστηρίων και των φορολογικών λύσεων που δόθηκαν κατά καιρούς από τη Διοίκηση του Υπουργείου Οικονομικών.
3. Εχεμύθεια και σεβασμό των εμπιστευτικών πληροφοριών που περιέρχονται σε γνώση του κατά τη διάρκεια της εργασίας του.
4. Αντικειμενικότητα.
5. Σοβαρή υποδομή γνώσεων Χρηματοοικονομικής και Διοικητικής Λογιστικής και Οικονομικής.
6. Ένα ελάχιστο επίπεδο νομικών γνώσεων (Εμπορικού και Αστικού Δικαίου), ώστε να μπορεί να κατανοήσει και να εφαρμόσει τις διατάξεις της νομοθεσίας, οι οποίες είναι σχετικές με την εργασία του.²¹

Στην Ελλάδα, οι ελεγκτές που διενεργούν φορολογικό έλεγχο είναι οι ελεγκτές του Υπουργείου Οικονομικών και οι Ορκωτοί ελεγκτές - λογιστές. Οι υπηρεσίες που ασκούν κατά κύριο λόγο φορολογικό έλεγχο είναι:

- Οι Δημόσιες Οικονομικές Υπηρεσίες (ΔΟΥ) και τα Ελεγκτικά Κέντρα με αρμοδιότητα τον φορολογικό έλεγχο των φορολογουμένων με βάση το ύψος των ακαθάριστων εσόδων ή αμοιβών τους.
- Οι οικονομικοί επιθεωρητές, που έχουν ως στόχο τον έλεγχο της διοικητικής και διαχειριστικής δραστηριότητας και λειτουργίας των υπηρεσιών του Υπουργείου Οικονομικών, την καταπολέμηση της διαφθοράς και της κακοδιαχείρισης των Δημοσίων υπηρεσιών.
- Το Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος ή Υπηρεσία Ειδικών Ελέγχων, που έχει ως στόχο την αποκάλυψη και καταστολή του οικονομικού εγκλήματος.

²¹ Καζαντζής Χ. (2006), Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος, Μία συστηματική προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων, Εκδόσεις Business Plus A.E., σελ. 99.

- Η Υπηρεσία Οικονομικής Αστυνομίας και Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος, που είναι αρμόδια για την πρόληψη και καταστολή οικονομικών εγκλημάτων, καθώς και εγκλημάτων που διαπράττονται με τη χρήση του διαδικτύου.
- Οι Ορκωτοί ελεγκτές – λογιστές, που είναι υπεύθυνοι για την έκδοση του φορολογικού πιστοποιητικού.

3.5 Είδη Φορολογικών Ελέγχων

Σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 23 του ν. 4174/2013 ο έλεγχος εκπλήρωσης των φορολογικών υποχρεώσεων που διενεργείται από τη Φορολογική Διοίκηση είναι δυνατόν να έχει τη μορφή φορολογικού ελέγχου από τα γραφεία της Φορολογικής Διοίκησης ή επιτόπιου φορολογικού ελέγχου.

Η Φορολογική Διοίκηση μπορεί να διενεργεί φορολογικό έλεγχο από τα γραφεία της με βάση τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, δηλώσεις και λοιπά έγγραφα που υποβάλλει ο φορολογούμενος, καθώς και έγγραφα και πληροφορίες που έχει στην κατοχή της ή με βάση τα βιβλία και λογιστικά αρχεία που προσκομίζονται από τον φορολογούμενο, κατόπιν σχετικού εγγράφου της Φορολογικής Διοίκησης.

Η απόφαση της Φορολογικής Διοίκησης για τη διενέργεια πλήρους επιτόπιου φορολογικού ελέγχου πρέπει να κοινοποιείται στο φορολογούμενο με προηγούμενη έγγραφη ειδοποίηση. Κάθε άλλος επιτόπιος φορολογικός έλεγχος είναι δυνατόν να διενεργείται χωρίς προηγούμενη ειδοποίηση. Με πράξη του Διοικητή της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων είναι δυνατόν να διενεργείται πλήρης επιτόπιος φορολογικός έλεγχος χωρίς προηγούμενη ειδοποίηση, σε περιπτώσεις όπου υπάρχουν ενδείξεις ότι έχει διαπραχθεί φοροδιαφυγή.

Η διάρκεια του ελέγχου συναρτάται άμεσα τόσο με το χαρακτηρισμό (είδος) του ελέγχου ως πλήρη ή μερικό όσο και με τα δεδομένα της κάθε υπόθεσης όπως είναι το μέγεθος της επιχείρησης, το αντικείμενο των εργασιών, ο βαθμός δυσκολίας κ.α. Σε κάθε περίπτωση, η διάρκεια του ελέγχου πρέπει να διασφαλίζει τη διενέργεια του με σχετική άνεση χρόνου δεδομένου ότι μπορεί να παραταθεί μία φορά κατά έξι

μήνες και περαιτέρω παράταση για ακόμη έξι μήνες είναι δυνατή μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις.

Με βάση τον Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας ν. 4174/2013, ο έλεγχος διακρίνεται σε δύο είδη, πλήρη και μερικό:

- Πλήρης έλεγχος είναι αυτός που διενεργείται για όλες τις φορολογίες και όλα τα φορολογικά αντικείμενα καθώς και για τις εισφορές και τα τέλη ο οποίος είναι και οριστικός.
- Μερικός έλεγχος είναι αυτός που δεν συγκεντρώνει τα παραπάνω στοιχεία του πλήρους ελέγχου.²²

Πριν την εφαρμογή του νέου Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας ν. 4174/2013, η κύρια διάκριση των φορολογικών ελέγχων ήταν σε τρία βασικά είδη:

- Προληπτικό φορολογικό έλεγχο, ο οποίος έχει σκοπό τη διαπίστωση τόσο της εφαρμογής των διατάξεων του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων όσο και της εκπλήρωσης των ληξιπροθέσμων φορολογικών υποχρεώσεων ως προς τον Φόρο Προστιθέμενης Αξίας, το Φόρο Μισθωτών Υπηρεσιών, λοιπούς παρακρατηθέντες φόρους κ.α.. Ο προληπτικός φορολογικός έλεγχος έχει ως κύριο στόχο να προλαμβάνει και να αποτρέπει τους φορολογούμενους από τη διάπραξη φορολογικών παραβάσεων, με συνέπεια την πάταξη της φοροδιαφυγής.
- Προσωρινό φορολογικό έλεγχο, ο οποίος διενεργείται προκειμένου να διαπιστωθεί η εκπλήρωση ορισμένων φορολογικών υποχρεώσεων και να προσδιοριστούν και καταλογισθούν οι τυχόν διαφορές φόρων που δεν καταβλήθηκαν με σχετική δήλωση από τους υπόχρεους. Πρόκειται για μορφή ελέγχου που εμπεριέχει όλα τα στοιχεία του προληπτικού ελέγχου. Με τον έλεγχο αυτό παρέχεται η δυνατότητα να εκδοθεί προσωρινό φύλλο ελέγχου, χωρίς να αναμένεται να διενεργηθεί τακτικός έλεγχος, για να καταλογιστούν οι φόροι κ.λ.π. που οφείλει η επιχείρηση. Σκοπός του προσωρινού ελέγχου είναι η άμεση είσπραξη από το δημόσιο, φόρων που δεν έχουν αποδοθεί.
- Τακτικό φορολογικό έλεγχο, ο οποίος έχει σκοπό τον πλήρη έλεγχο όλων των φορολογικών αντικειμένων και υποχρεώσεων μιας επιχείρησης και ο οποίος

²² Ν.4174/2013, Φορολογικές διαδικασίες και άλλες διατάξεις, ΦΕΚ Α 170/26-7-2013.

είναι κατά κανόνα και οριστικός, εκτός ελαχίστων περιπτώσεων και όταν ο νόμος το επιτρέπει. Ο τακτικός φορολογικός έλεγχος πρέπει να είναι εμπειριστατωμένος, πλήρης και οριστικός. Προσδιορίζεται η φορολογητέα ύλη με τεκμηριωμένο πόρισμα, τόσο από τα δεδομένα των βιβλίων και στοιχείων όσο και από λοιπά στοιχεία και πληροφορίες.²³

Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί και μια ξεχωριστή διαδικασία φορολογικού ελέγχου που έχει εισαχθεί στην ελληνική νομοθεσία τα τελευταία χρόνια, το «Ετήσιο Φορολογικό Πιστοποιητικό». Το «Ετήσιο Πιστοποιητικό» αφορά τις ανώνυμες εταιρίες, τις εταιρίες περιορισμένης ευθύνης και τα υποκαταστήματα αλλοδαπών επιχειρήσεων των οποίων οι ετήσιες οικονομικές καταστάσεις ελέγχονται υποχρεωτικά, βάσει γενικών ή ειδικών διατάξεων της ισχύουσας νομοθεσίας, από Νόμιμους Ελεγκτές (Ορκωτοί ελεγκτές λογιστές) και ελεγκτικά γραφεία (ελεγκτικές εταιρείες) που είναι εγγεγραμμένα στο δημόσιο μητρώο του ν. 3693/2008 (ΦΕΚ 174/Α') και εκδίδεται μετά από έλεγχο εφαρμογής των φορολογικών διατάξεων που διενεργείται από τα ως άνω πρόσωπα και ελεγκτικά γραφεία (ελεγκτικές εταιρείες).

Το «Ετήσιο Φορολογικό Πιστοποιητικό» των Νόμιμων Ελεγκτών και των ελεγκτικών γραφείων διακρίνεται σε δύο τμήματα, στην «Έκθεση Φορολογικής Συμμόρφωσης» και στο «Προσάρτημα των αναλυτικών πληροφοριακών στοιχείων». Πιο αναλυτικά:

Η «Έκθεση Φορολογικής Συμμόρφωσης» καλύπτει ζητήματα φορολογίας εισοδήματος, φόρου προστιθέμενης αξίας, τήρησης φορολογικών διατάξεων, ελέγχου φορολογίας ακινήτων (ΦΑΠ, Δήλωση Ε9, φόρο υπεραξίας από αναπροσαρμογή ακινήτων), τέλος χαρτοσήμου, υποχρεώσεων που απορρέουν από παρακρατούμενους φόρους, μετασχηματισμούς επιχειρήσεων, ενδοκοινοτικών συναλλαγών και e-commerce. Λαμβάνει δε, διάφορες μορφές ανάλογα με τα ευρήματα του ελέγχου, όπως είναι η έκθεση φορολογικής συμμόρφωσης χωρίς επιφύλαξη, με επιφύλαξη, με ή χωρίς επιφύλαξη και με θέματα έμφασης, με αρνητικό συμπέρασμα ή με αδυναμία έκφρασης συμπεράσματος.

²³ Κορομηλάς Γ. και Γιαννόπουλος Χ. (2006), Φορολογικός Έλεγχος Επιχειρήσεων, Σημειώσεις Σεμιναρίου, www.epimetol.gr/aitniainages/Forologikosenelchos_1_F9987.pdf.

Το «Προσάρτημα των αναλυτικών πληροφοριακών στοιχείων» περιλαμβάνει πληροφοριακά στοιχεία για την ελεγχόμενη εταιρεία και αναλύει και τεκμηριώνει τα ευρήματα που περιλαμβάνονται στην έκθεση φορολογικής συμμόρφωσης, καθώς επίσης και την εκτελεσθείσα ελεγκτική εργασία.

Φορολογικές παραβάσεις, καθώς και μη απόδοση ή ανακριβής απόδοση φόρων που διαπιστώνονται από τα τηρούμενα βιβλία και στοιχεία, κατά τη διενέργεια του ελέγχου, αναφέρονται αναλυτικά στο πιστοποιητικό αυτό.

Αν από το πιστοποιητικό προκύπτουν συγκεκριμένα φορολογικά δεδομένα για την ελεγχθείσα εταιρεία με τα οποία συμφωνεί και η αρμόδια ελεγκτική φορολογική αρχή, το εν λόγω πιστοποιητικό αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα των εκθέσεων ελέγχου της ως άνω αρχής. Η διαπίστωση στο φορολογικό πιστοποιητικό παραβάσεων της φορολογικής νομοθεσίας μπορεί να λαμβάνεται υπόψη κατά την επιλογή υποθέσεων προς έλεγχο κατά τις διατάξεις του άρθρου 26 του Κ.Φ.Δ.^{24 25}

3.6 Διαδικασία Φορολογικού Ελέγχου

3.6.1 Επιλογή Υποθέσεων Προς Έλεγχο

Στο άρθρο 26 του ν. 4174/2013 (Κ.Φ.Δ.) ορίζεται ότι «η Φορολογική Διοίκηση επιλέγει τις προς έλεγχο υποθέσεις, με βάση κριτήρια ανάλυσης κινδύνου, στοιχεία από εσωτερικές και εξωτερικές πηγές πληροφόρησης ή εξαιρετικά, με βάση άλλα κριτήρια, τα οποία καθορίζονται από τον Διοικητή της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων και δεν δημοσιοποιούνται».

²⁴ ΠΟΛ.1159/2011, Καθορισμός της διαδικασίας εφαρμογής της παραγράφου 5 του άρθρου 82 του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ν. 2238/1994) αναφορικά με το Ετήσιο Πιστοποιητικό που θα εκδίδεται από Νόμιμους Ελεγκτές ή ελεγκτικά γραφεία εγγεγραμμένα στο δημόσιο Μητρώο του ν. 3693/2008 (ΦΕΚ Α 174).

²⁵ ΠΟΛ.1034/2016, Τροποποίηση των διατάξεων της Α.Υ.Ο. ΠΟΛ.1159/2011 (ΦΕΚ 1657/Β'), σχετικά με το Ετήσιο Πιστοποιητικό που εκδίδεται από Νόμιμους Ελεγκτές και ελεγκτικά γραφεία εγγεγραμμένα στο δημόσιο Μητρώο του Ν.3693/2008 (ΦΕΚ 174/Α').

Σύμφωνα με την παρ.6 του άρθρου 37 του ν. 4141/2013 με την οποία το άρθρο 80 του ν. 3842/2010 αντικαταστάθηκε, η επιλογή των υποθέσεων καθώς και των ετών που θα ελεγχθούν γίνεται με τη χρησιμοποίηση μεθόδων ανάλυσης κινδύνου, οι οποίες βασίζονται:

α) Σε ποιοτικά χαρακτηριστικά, όπως τη νομική μορφή, την κατηγορία των τηρουμένων βιβλίων, τον κλάδο ή τομέα δραστηριότητας, ανάλογα με την επικινδυνότητα και παραβατικότητα αυτού, την ύπαρξη παραβάσεων και παραλείψεων των διατάξεων της φορολογικής και τελωνειακής νομοθεσίας, ανάλογα με το είδος, τη βαρύτητα και τη συχνότητα εμφάνισής τους, την ύπαρξη στοιχείων από διασταυρώσεις του πληροφοριακού συστήματος ή από ελέγχους σε τρίτους υπόχρεους ή από τρίτες πηγές για απόκρυψη φορολογητέας ύλης ή διάπραξη φορολογικών αδικημάτων και την εν γένει φορολογική εικόνα και συμπεριφορά των υπόχρεων.

β) Σε οικονομικά δεδομένα, όπως ακαθάριστα έσοδα, δαπάνες, καθαρά κέρδη ή ζημιές, συντελεστές μικτού και καθαρού κέρδους, δεδομένα από δηλώσεις άμεσης και έμμεσης φορολογίας, καθώς και διαθέσιμα στοιχεία από βάσεις δεδομένων, στατιστική ανάλυση, εφαρμογή τεχνικών εξόρυξης δεδομένων και άλλες πηγές πληροφοριών.

γ) Σε χωροταξικά και χρονικά δεδομένα, όπως τόπος παραγωγής και διακίνησης, εποχιακές δραστηριότητες και τοπικές ιδιαιτερότητες.²⁶

Οι παραβάσεις ή παραλείψεις, τα στοιχεία και γενικά τα κριτήρια που λαμβάνονται υπόψη για τον καθορισμό των προς έλεγχο υποθέσεων καθώς και η μοριοδότηση αυτών, ορίζονται με αποφάσεις του Διοικητή.

3.6.2 Εντολή Ελέγχου

Μετά την επιλογή της προς έλεγχο υπόθεσης, ο οριζόμενος ή οι οριζόμενοι από τη Φορολογική Διοίκηση υπάλληλος ή υπάλληλοι φέρουν έγγραφη εντολή διενέργειας

²⁶ Ν.4141/2013, Επενδυτικά εργαλεία ανάπτυξης, παροχή πιστώσεων και άλλες διατάξεις, (ΦΕΚ Α' 81/05-04-2013).

επιτόπιου φορολογικού ελέγχου, η οποία έχει εκδοθεί από τον Διοικητή ή από εξουσιοδοτημένα από αυτόν όργανα της Φορολογικής Διοίκησης και πρέπει να περιλαμβάνει:

1. τον αριθμό και την ημερομηνία της εντολής,
2. το ονοματεπώνυμο του υπαλλήλου ή των υπαλλήλων στους οποίους έχει ανατεθεί ο φορολογικός έλεγχος,
3. το ονοματεπώνυμο ή την επωνυμία, τη διεύθυνση και τον αριθμό φορολογικού μητρώου του φορολογουμένου, αν αυτός έχει αποδοθεί στον φορολογούμενο,
4. τη φορολογική περίοδο ή υπόθεση και το είδος φορολογίας που αφορά ο φορολογικός έλεγχος,
5. τη διάρκεια του φορολογικού ελέγχου και
6. το χαρακτηρισμό πλήρης ή μερικός έλεγχος, κατά περίπτωση.

Η εντολή διενέργειας φορολογικού ελέγχου δεν δημοσιεύεται. Ο οριζόμενος από τη Φορολογική Διοίκηση, για τη διενέργεια του φορολογικού ελέγχου, υπάλληλος πρέπει να επιδεικνύει το δελτίο ταυτότητας του και την εντολή φορολογικού ελέγχου πριν την έναρξη του φορολογικού ελέγχου.²⁷

3.6.3 Προετοιμασία Ελέγχου

Μετά την εντολή ελέγχου ξεκινάει η προετοιμασία του φορολογικού ελέγχου από τους ελεγκτές και ο σχηματισμός του μόνιμου φακέλου, ο οποίος περιλαμβάνει:

- την εύρεση δεδομένων υπόθεσης, δηλαδή την αναζήτηση των φορολογικών δηλώσεων της εταιρείας, που έχουν υποβληθεί στην οικονομική υπηρεσία,
- την κατάρτιση προγράμματος ελέγχου με τις ελάχιστες ελεγκτικές επαληθεύσεις που πρόκειται να διενεργηθούν,
- την ενημέρωση για την κατηγορία των βιβλίων που τηρεί η επιχείρηση, καθώς και τα τυχόν πρόσθετα βιβλία,

²⁷ Ν. 4174/2013, Φορολογικές διαδικασίες και άλλες διατάξεις, ΦΕΚ Α 170/26-7-2013.

- την ενημέρωση για το είδος και τον αριθμό των στοιχείων που έχουν θεωρηθεί,
- την ενημέρωση από το μητρώο για τις επαγγελματικές εγκαταστάσεις (υποκαταστήματα, αποθήκες κ.ο.κ) που διαθέτει η επιχείρηση,
- την ενημέρωση από τα στοιχεία και τις πληροφορίες που υπάρχουν στην Δ.Ο.Υ. (π.χ. παραβάσεις που καταλογίσθηκαν από προηγούμενους ελέγχους, δελτία πληροφοριών ή άλλα επιβαρυντικά στοιχεία),
- την ενημέρωση από αιτήματα, συμφωνητικά, συμβάσεις που έχουν υποβληθεί προς την Δ.Ο.Υ., καθώς και από την αλληλογραφία από άλλες υπηρεσίες.²⁸

Η πληρέστερη διαμόρφωση του φακέλου αποτελεί συστατικό στοιχείο ενός αποτελεσματικού ελέγχου, καθώς παρέχει τη δυνατότητα στον αρμόδιο ελεγκτή πριν ακόμα επισκεφθεί την ελεγχόμενη επιχείρηση, να ενημερωθεί, να μελετήσει και να προετοιμαστεί κατάλληλα, ώστε να προγραμματίσει σωστά τον τρόπο ελέγχου που θα εφαρμόσει, εστιάζοντας στα σημεία εκείνα που χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής.²⁹

3.6.4 Ελεγκτικές Επαληθεύσεις

Σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ.1 του άρθρου 23 ν. 4174/2013, η Φορολογική Διοίκηση έχει την εξουσία να επαληθεύει, να ελέγχει και να διασταυρώνει την εκπλήρωση των φορολογικών υποχρεώσεων εκ μέρους του φορολογούμενου, την ακρίβεια των φορολογικών δηλώσεων που υποβάλλονται σε αυτήν και να επιβεβαιώνει τον υπολογισμό και την καταβολή του οφειλόμενου φόρου, διενεργώντας έλεγχο σε έγγραφα, λογιστικά στοιχεία και στοιχεία γνωστοποιήσεων και παρόμοιες πληροφορίες, θέτοντας ερωτήσεις στον φορολογούμενο και σε τρίτα πρόσωπα, ερευνώντας εγκαταστάσεις και μέσα μεταφοράς που χρησιμοποιούνται για τη διενέργεια επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, σύμφωνα με τις διαδικασίες και χρησιμοποιώντας μεθόδους που προβλέπονται στον Κ.Φ.Δ.

²⁸ Νεγκάκης Χ. και Ταχυνάκης Π. (2013), Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής & Εσωτερικού Ελέγχου, Εκδόσεις Διπλογραφία, σελ. 327-328.

²⁹ Κορομηλάς Γ. και Γιαννόπουλος Χ. (2006), Φορολογικός Έλεγχος Επιχειρήσεων, Σημειώσεις Σεμιναρίου, www.epimetol.gr/aitniainages/Forologikoselenchos_1_F9987.pdf.

Όπως επισημάνθηκε προηγουμένως, ο έλεγχος εκπλήρωσης των φορολογικών υποχρεώσεων του φορολογουμένου που διενεργείται από τη Φορολογική Διοίκηση είναι δυνατόν να έχει τη μορφή φορολογικού ελέγχου από τα γραφεία της Φορολογικής Διοίκησης ή επιτόπιου φορολογικού ελέγχου. Η Φορολογική Διοίκηση διενεργεί φορολογικό έλεγχο από τα γραφεία της με βάση τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, δηλώσεις και λοιπά έγγραφα που υποβάλλει ο φορολογούμενος, καθώς και έγγραφα και πληροφορίες που έχει στην κατοχή της ή με βάση τα βιβλία και λογιστικά αρχεία που προσκομίζονται από τον φορολογούμενο, κατόπιν σχετικού εγγράφου της Φορολογικής Διοίκησης.

Η Φορολογική Διοίκηση έχει δικαίωμα να λαμβάνει αντίγραφα των βιβλίων και στοιχείων, καθώς και λοιπών εγγράφων, για τα οποία ο φορολογούμενος δηλώνει ότι αντιπροσωπεύουν ακριβή αντίγραφα. Σε περίπτωση που ο φορολογούμενος αρνείται να προβεί στην ανωτέρω δήλωση, ο οριζόμενος από τη Φορολογική Διοίκηση υπάλληλος προβαίνει σε σχετική επισημείωση επί των εγγράφων. Εάν τα βιβλία και τα στοιχεία τηρούνται σε ηλεκτρονική μορφή, η φορολογική διοίκηση έχει δικαίωμα πρόσβασης σε οποιαδήποτε σχετιζόμενα αρχεία και δικαιούται να λαμβάνει τα αρχεία αυτά σε αναγνώσιμη ηλεκτρονική ή έντυπη μορφή.

Αν κριθεί αναγκαίο, ο οριζόμενος από τη Φορολογική Διοίκηση υπάλληλος δύναται να κατάσχει βιβλία και στοιχεία που τηρούνται ή διαφυλάσσονται σύμφωνα με τη φορολογική νομοθεσία και οποιαδήποτε άλλα ανεπίσημα βιβλία, έγγραφα, αρχεία ή στοιχεία, προκειμένου να διασφαλισθεί η αποδεικτική αξία αυτών.

Σε περίπτωση επιτόπιου φορολογικού ελέγχου, ο έλεγχος διενεργείται στις εγκαταστάσεις του φορολογούμενου κατά το επίσημο ωράριο εργασίας της Φορολογικής Διοίκησης και μπορεί να παρατείνεται μέχρι την ολοκλήρωσή του. Η Φορολογική Διοίκηση δύναται να διενεργεί επιτόπιο φορολογικό έλεγχο και εκτός του επίσημου ωραρίου εργασίας εφόσον απαιτείται από το είδος των δραστηριοτήτων του φορολογούμενου. Σε κάθε περίπτωση όμως, θα πρέπει να υπάρχει έγγραφη εντολή διενέργειας επιτόπιου φορολογικού ελέγχου. Η είσοδος στην κατοικία του φορολογούμενου επιτρέπεται μόνο με εντολή του αρμόδιου Εισαγγελέα και ο έλεγχος πραγματοποιείται μόνο με την παρουσία δικαστικού λειτουργού.

Η Φορολογική Διοίκηση έχει δικαίωμα επανελέγχου φορολογικής περιόδου ή υπόθεσης για την οποία έχει ήδη διενεργηθεί πλήρης έλεγχος, μόνον εάν προκύψουν

νέα στοιχεία, από τα οποία προκύπτει ότι η φορολογική οφειλή υπερβαίνει αυτήν που είχε προσδιορισθεί κατόπιν του αρχικού ελέγχου. Ως «νέο στοιχείο» νοείται κάθε στοιχείο, το οποίο δεν θα μπορούσε να είναι γνωστό στη Φορολογική Διοίκηση κατά τον αρχικό φορολογικό έλεγχο.³⁰

Οι ελεγκτικές επαληθεύσεις που διενεργούν τα αρμόδια φορολογικά όργανα, διακρίνονται σε:

- Γενικές ελεγκτικές επαληθεύσεις, που είναι υποχρεωτικές και πραγματοποιούνται ανεξάρτητα από το είδος της ασκούμενης δραστηριότητας και την κατηγορία των τηρούμενων βιβλίων.
- Ειδικές ελεγκτικές επαληθεύσεις, που είναι επίσης υποχρεωτικές και κατηγοριοποιούνται ανάλογα με τα βιβλία που τηρεί ο ελεγχόμενος.
- Πρόσθετες ελεγκτικές επαληθεύσεις, που δεν έχουν υποχρεωτικό χαρακτήρα και διενεργούνται στις περιπτώσεις που αυτό κρίνεται αναγκαίο από τα πραγματικά δεδομένα, τη βαρύτητα και τις ιδιαιτερότητες της ελεγχόμενης επιχείρησης ή του κλάδου γενικότερα.

Σημειώνεται, ότι οι ελεγκτικές επαληθεύσεις περιλαμβάνουν:

- τη θεώρηση των τηρούμενων βιβλίων και στοιχείων, αν είναι θεωρημένα,
- τον έλεγχο της τήρησης των προβλεπόμενων από τη νομοθεσία βιβλίων και στοιχείων και στην περίπτωση απαλλαγής από την τήρηση αυτών, επιβεβαίωση αυτής,
- τον έλεγχο της νομιμότητας και της κανονικότητας της έκδοσης των στοιχείων,
- τον έλεγχο για τη διαπίστωση της υποβολής των προβλεπόμενων δηλώσεων, του περιεχομένου αυτών και της εκπλήρωσης ή μη των ληξιπρόθεσμων φορολογικών υποχρεώσεων,
- τη σύνταξη έκθεσης κατάσχεσης στην περίπτωση διαπίστωσης ανεπίσημων βιβλίων και στοιχείων.

Με αποφάσεις του Υπουργού Οικονομικών, μπορεί να καθορίζονται οι ελεγκτικές επαληθεύσεις που πρέπει να διενεργούνται και οι αρχές, οι κανόνες, τα στοιχεία, τα κριτήρια και γενικά ο τρόπος και οι διαδικασίες που πρέπει να

³⁰ Ν.4174/2013, Φορολογικές διαδικασίες και άλλες διατάξεις, ΦΕΚ Α 170/26-7-2013.

ακολουθούνται κατά τον φορολογικό έλεγχο για ορισμένες ή και όλες τις κατηγορίες εισοδημάτων, ανάλογα και με την προέλευση και το ύψος αυτών, καθώς και ειδικός τρόπος επίλυσης των φορολογικών διαφορών που προκύπτουν από τον έλεγχο αυτό.³¹

Πιο αναλυτικά, σύμφωνα με την ΠΟΛ.1037/2005, με βάση τις γενικές ελεγκτικές επαληθεύσεις που διενεργούνται κατά τον έλεγχο των εκκρεμών υποθέσεων, ανεξάρτητα από το είδος της ασκούμενης δραστηριότητας και την κατηγορία των τηρούμενων βιβλίων, ελέγχονται και διαπιστώνονται υποχρεωτικά τουλάχιστον όσα αναφέρονται στην επαλήθευση του ύψους των ακαθάριστων εσόδων, την επαλήθευση του ύψους των αγορών, την εφαρμογή της νομοθεσίας για τις παραγωγικές επενδύσεις και αφορολόγητες κρατήσεις των αναπτυξιακών νόμων, την ύπαρξη παραβάσεων ΚΒΣ (πλέον ΚΦΑΣ) ή άλλα έγγραφα ή στοιχεία από τα οποία προκύπτει φοροδιαφυγή ή επηρεάζεται το κύρος των βιβλίων και στοιχείων, τον έλεγχο έκδοσης πλαστών ή εικονικών και λήψης εικονικών φορολογικών στοιχείων.

Εκτός αυτών, για κάθε κατηγορία βιβλίων διενεργούνται υποχρεωτικά και ειδικές ελεγκτικές επαληθεύσεις, ενώ πέραν των υποχρεωτικών ελεγκτικών επαληθεύσεων μπορεί να διενεργούνται πρόσθετες ελεγκτικές επαληθεύσεις, εφόσον αυτό κρίνεται αναγκαίο με βάση τα πραγματικά δεδομένα, τη βαρύτητα και τις ιδιαιτερότητες της ελεγχόμενης επιχείρησης ή του κλάδου γενικά.

Οι λοιπές φορολογίες ελέγχονται συγχρόνως με τη φορολογία εισοδήματος. Για τον προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης στις φορολογίες αυτές διενεργούνται οι απαραίτητες κατά περίπτωση επαληθεύσεις και εφαρμόζονται οι σχετικές ανά φορολογία διατάξεις.³²

³¹ Κορομηλάς Γ. και Γιαννόπουλος Χ. (2006), Φορολογικός Έλεγχος Επιχειρήσεων, Σημειώσεις Σεμιναρίου, www.epimetol.gr/aitniainages/Forologikoselenchos_1_F9987.pdf.

³² ΠΟΛ.1037/2005, Έλεγχος εκκρεμών φορολογικών υποθέσεων επιτηδευματιών και βεβαίωση και καταβολή των φόρων, Αρ.Πρωτ. 1021681/1120/ΔΕ-Α' / 1.3.2005.

3.6.5 Αποτελέσματα Φορολογικού Ελέγχου

Μετά την ολοκλήρωση των ελεγκτικών επαληθεύσεων και εφόσον προκύψει από τον φορολογικό έλεγχο διαφοροποίηση της φορολογικής οφειλής του φορολογουμένου σε σχέση με τις δηλώσεις που έχει υποβάλλει, κοινοποιείται εγγράφως στον υπόχρεο προσωρινός προσδιορισμός του φόρου μαζί με το σχετικό σημείωμα διαπιστώσεων με τα αποτελέσματα του φορολογικού ελέγχου, στο οποίο θα αναφέρεται η φορολογική οφειλή με βάση τα αποτελέσματα του ελέγχου αυτού καθώς και οποιοδήποτε σχετικό στοιχείο αιτιολογεί τη διαφοροποίηση της αμέσως ως άνω οφειλής σε σχέση με τη φορολογική οφειλή με βάση τη δήλωση.

Εν συνεχεία, εντός είκοσι (20) ημερών από την επίδοση του σημειώματος διαπιστώσεων ο φορολογούμενος καλείται να διατυπώσει τις απόψεις του σχετικά με τον προσωρινό διορθωτικό προσδιορισμό του φόρου.

Αφού γνωστοποιηθούν οι απόψεις του φορολογούμενου ή σε περίπτωση που παρέλθει η σχετική προθεσμία και ο φορολογούμενος δεν υποβάλλει τις απόψεις του, η Φορολογική Διοίκηση εκδίδει την οριστική πράξη διορθωτικού προσδιορισμού του φόρου εντός ενός μηνός, με βάση έκθεση ελέγχου που συντάσσει. Η έκθεση ελέγχου περιλαμβάνει εμπειριστατωμένα και αιτιολογημένα τα γεγονότα, τα στοιχεία και τις διατάξεις τις οποίες έλαβε υπόψη της η Φορολογική Διοίκηση για τον προσδιορισμό του φόρου. Η οριστική πράξη διορθωτικού προσδιορισμού του φόρου μαζί με την έκθεση ελέγχου κοινοποιούνται στον φορολογούμενο.

Αν ο προσδιορισμός του συνολικού ποσού της φορολογητέας ύλης με ένα φύλλο ελέγχου είναι δυσχερής, εκδίδεται μερικό φύλλο ελέγχου προσδιορισμού του φόρου στο οποίο περιλαμβάνεται η φορολογητέα ύλη, για την οποία ο φορολογικός ελεγκτής διαθέτει τα απαιτούμενα στοιχεία. Σε αυτό το φύλλο ελέγχου διατυπώνεται ρητή επιφύλαξη ότι ο προσδιορισμός της υπόλοιπης φορολογητέας ύλης θα γίνει με την έκδοση συμπληρωματικού φύλλου ελέγχου. Η έκθεση φορολογικού ελέγχου, σε αντίθεση με το φύλλο ελέγχου, δεν έχει εκτελεστικό χαρακτήρα και θα πρέπει να διατυπώνει σαφώς τα συμπεράσματα του ελέγχου.³³

³³ Ν.4174/2013, Φορολογικές διαδικασίες και άλλες διατάξεις, ΦΕΚ Α 170/26-7-2013.

Οι διαπιστώσεις και τα αποτελέσματα του ελέγχου φορολογίας εισοδήματος με βάση τις υποχρεωτικές ελεγκτικές επαληθεύσεις, καθώς και τις τυχόν πρόσθετες επαληθεύσεις που κατά περίπτωση διενεργούνται, περιλαμβάνονται, για όλες τις ελεγχόμενες χρήσεις, στην έκθεση ελέγχου στην οποία αναγράφεται και η κρίση επί του κύρους των βιβλίων καθώς και το πόρισμα του ελέγχου περί του ύψους των ακαθάριστων εσόδων ή αμοιβών ή των αγορών, κατά περίπτωση, καθώς και των καθαρών κερδών ή αμοιβών, για κάθε ελεγχόμενη χρήση. Ανάλογες εκθέσεις ελέγχου συντάσσονται και για κάθε μια χωριστά από τις λοιπές φορολογίες. Οι εκθέσεις ελέγχου υπογράφονται και θεωρούνται αρμοδίως και με βάση αυτές εκδίδονται και κοινοποιούνται μαζί με τις εκθέσεις τα οικεία φύλλα ελέγχου και οι λοιπές καταλογιστικές πράξεις.³⁴

3.7 Συνέπειες Φορολογικού Ελέγχου

3.7.1 Προσδιορισμός Φόρου

Συνέπεια του φορολογικού ελέγχου αποτελεί η πράξη προσδιορισμού του φόρου, με την οποία καθορίζεται το ποσό της φορολογικής οφειλής ή απαίτησης του φορολογουμένου για μια ή περισσότερες φορολογικές περιόδους ή για ένα ή περισσότερα φορολογικά έτη ή διαχειριστικές περιόδους ή για μια ή περισσότερες φορολογικές υποθέσεις. Με την πράξη προσδιορισμού του φόρου συνιστάται και βεβαιώνεται η φορολογική οφειλή ή απαίτηση του φορολογουμένου και η πράξη αυτή καταχωρίζεται ως εισπρακτέο ή επιστρεπτέο ποσό στα βιβλία της Φορολογικής Διοίκησης.³⁵

Ο προσδιορισμός του φόρου βασίζεται στον προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης, η οποία δύναται να γίνει με τρεις διαφορετικούς τρόπους: α) λογιστικά με βάση τα τηρούμενα βιβλία και στοιχεία του φορολογούμενου, β) εξωλογιστικά λόγω της ανεπάρκειας ή ανακρίβειας των βιβλίων και των στοιχείων που τηρεί ο

³⁴ ΠΟΛ.1037/2005, Έλεγχος εκκρεμών φορολογικών υποθέσεων επιτηδευματιών και βεβαίωση και καταβολή των φόρων, Αρ.Πρωτ. 1021681/1120/ΔΕ-Α' / 1.3.2005.

³⁵ Ν.4174/2013, Φορολογικές διαδικασίες και άλλες διατάξεις, ΦΕΚ Α 170/26-7-2013.

φορολογούμενος και γ) τεκμαρτά βάσει ενδείξεων στις περιπτώσεις που προβλέπεται από την νομοθεσία.

Σύμφωνα με τη νομοθεσία, ο προσδιορισμός φόρου διακρίνεται σε:

- Άμεσο προσδιορισμό του φόρου, που προκύπτει χωρίς περαιτέρω ενέργεια, ταυτόχρονα με την υποβολή της φορολογικής δήλωσης.
- Διοικητικό προσδιορισμό του φόρου, που αφορά περιπτώσεις κατά τις οποίες η φορολογική δήλωση δεν συνιστά άμεσα πράξη προσδιορισμού φόρου, οπότε η πράξη προσδιορισμού φόρου εκδίδεται με βάση στοιχεία που έχουν τυχόν παρασχεθεί από τον φορολογούμενο σε φορολογική δήλωση ή κάθε άλλο στοιχείο που έχει στη διάθεσή της η Φορολογική Διοίκηση.
- Εκτιμώμενο προσδιορισμό του φόρου, στις περιπτώσεις που ο φορολογούμενος δεν υποβάλλει φορολογική δήλωση και επομένως η φορολογητέα ύλη καθορίζεται με βάση κάθε στοιχείο και πληροφορία που έχει στη διάθεσή της η Φορολογική Διοίκηση. Εάν, μετά την έκδοση της πράξης αυτής, ο φορολογούμενος υποβάλλει φορολογική δήλωση, η πράξη αυτή παύει να ισχύει αυτοδικαίως.
- Διορθωτικό προσδιορισμό του φόρου, που αναφέρεται σε έκδοση πράξης διόρθωσης από τη Φορολογική Διοίκηση οποιουδήποτε προηγούμενου άμεσου, διοικητικού, εκτιμώμενου ή προληπτικού προσδιορισμού φόρου, εφόσον από τον έλεγχο διαπιστωθεί αιτιολογημένα ότι ο προηγούμενος προσδιορισμός φόρου ήταν ανακριβής ή εσφαλμένος.
- Προληπτικό προσδιορισμό του φόρου, που εκδίδεται μετά την έναρξη της φορολογικής περιόδου αλλά πριν την ημερομηνία υποβολής της αντίστοιχης φορολογικής δήλωσης, προκειμένου να διασφαλιστεί η άμεση είσπραξη του φόρου, εφόσον υπάρχουν συγκεκριμένες ενδείξεις ότι ο φορολογούμενος σκοπεύει να εγκαταλείψει τη χώρα θέτοντας σε κίνδυνο την είσπραξη του φόρου, ιδίως μέσω της μεταβίβασης περιουσιακών στοιχείων σε άλλο πρόσωπο.³⁶

³⁶ Ν.4174/2013, Φορολογικές διαδικασίες και άλλες διατάξεις, ΦΕΚ Α 170/26-7-2013.

3.7.2 Επιβολή Κυρώσεων Και Μέτρων Αναγκαστικής Εκτέλεσης

Σύμφωνα με τον ν. 2523/1997, με την ολοκλήρωση της διενέργειας του φορολογικού ελέγχου προβλέπεται η επιβολή τόσο διοικητικών και όσο ποινικών κυρώσεων σε φορολογούμενους που υπέπεσαν σε σημαντικές φορολογικές παραβάσεις. Συγκεκριμένα, οι κυρώσεις αυτές διακρίνονται σε:

- Διοικητικές φορολογικές κυρώσεις, που αφορούν πρόσθετους φόρους ή προσαυξήσεις και πρόστιμα που έχουν παρακολουθηματικό χαρακτήρα σε σχέση με την κύρια φορολογική υποχρέωση.
- Διοικητικές κυρώσεις με τη στενή έννοια, που περιλαμβάνουν διοικητικά μέτρα και διοικητικές ποινές που επιβάλλονται λόγω παραβάσεων της φορολογικής νομοθεσίας.
- Ποινικές φορολογικές κυρώσεις, που επιβάλλονται στην περίπτωση σοβαρών παραβιάσεων της φορολογικής νομοθεσίας και εγκλημάτων φοροδιαφυγής.

Ο ν. 4174/2013 προβλέπει επίσης, την επιβολή τόκων και προστίμων στην περίπτωση που οποιοδήποτε ποσό φόρου δεν καταβληθεί εντός της νόμιμης προθεσμίας, σε περίπτωση ανακριβούς δήλωσης ή μη υποβολής δήλωσης ή γενικότερα στην περίπτωση παράβασης της φορολογικής νομοθεσίας. Ειδικά για παραβάσεις φοροδιαφυγής, ο κώδικας προβλέπει την επιβολή προστίμων και της σχετικής διοικητικής διαδικασίας η οποία όμως είναι ανεξάρτητη από πιθανές ποινικές κυρώσεις και οποιαδήποτε ποινική διαδικασία προβλέπεται από οποιονδήποτε άλλο νόμο.

Η πράξη καταλογισμού τόκων ή επιβολής προστίμων θα πρέπει να είναι πλήρως αιτιολογημένη και να κοινοποιηθεί στον φορολογούμενο ή το ευθυνόμενο πρόσωπο μαζί με την πράξη προσδιορισμού του φόρου ή αυτοτελώς, εφόσον η πράξη προσδιορισμού του φόρου δεν εκδίδεται ταυτόχρονα.

Ορίζεται επίσης η λήψη διασφαλιστικών μέτρων. Οι φορολογικές αρχές μπορούν, σε επείγουσες περιπτώσεις που απαιτείται για την αποτροπή επικείμενου κινδύνου για την είσπραξη των φόρων, να προβούν με βάση τον εκτελεστό τίτλο και χωρίς δικαστική απόφαση στην επιβολή συντηρητικής κατάσχεσης κινητών,

ακινήτων, εμπραγμάτων δικαιωμάτων σε αυτά, απαιτήσεων και γενικά όλων των περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη είτε βρίσκονται στα χέρια του είτε στα χέρια τρίτου.

Επιπλέον, προβλέπεται η επιβολή μέτρων αναγκαστικής εκτέλεσης. Συγκεκριμένα, προβλέπεται η αναγκαστική είσπραξη των φόρων και λοιπών εσόδων του Δημοσίου σύμφωνα με τον Κώδικα Εισπράξεως Δημοσίων Εσόδων. Πρέπει ωστόσο να σημειωθεί, πως σε περίπτωση μη καταβολής των ποσών που αναφέρονται στην πράξη προσδιορισμού του φόρου ή στην πράξη επιβολής τόκων ή προστίμων ή στην πράξη εκκαθάρισης του φόρου μετά την έκδοση οριστικής δικαστικής απόφασης εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας, οι αρμόδιες αρχές αποστέλλουν στον φορολογούμενο ατομική ειδοποίηση καταβολής των οφειλών του που δεν έχουν καταβληθεί εντός των νομίμων προθεσμιών πριν τη διενέργεια οποιασδήποτε πράξης εκτέλεσης. Εφόσον όμως ο φορολογούμενος δεν καταβάλει το ποσό που προβλέπεται στην ατομική ειδοποίηση εντός τριάντα ημερών από την κοινοποίηση αυτής, οι αρχές μπορούν να προβούν στη λήψη μέτρων αναγκαστικής εκτέλεσης μετά την πάροδο της προθεσμίας των τριάντα ημερών.

Σε εξαιρετικές περιπτώσεις που υπάρχουν πληροφορίες ή υπόνοιες ότι ο φορολογούμενος θα προβεί σε μεταβίβαση περιουσιακών του στοιχείων ή προβαίνει σε προπαρασκευαστικές ενέργειες για να εγκαταλείψει τη χώρα ή σε οποιαδήποτε άλλη ενέργεια που θέτει σε κίνδυνο την είσπραξη του φόρου, η Φορολογική Διοίκηση μπορεί να λαμβάνει μέτρα αναγκαστικής εκτέλεσης ακόμη και πριν τη νόμιμη ημερομηνία καταβολής της οφειλής ή την κοινοποίηση της ατομικής ειδοποίησης ή την παρέλευση της τριακονθήμερης προθεσμίας που προβλέπεται για την καταβολή της οφειλής.³⁷

3.7.3 Ενδικοφανής Προσφυγή

Σύμφωνα με το άρθρο 63 του ν. 4174/2013 ο φορολογούμενος, εφόσον αμφισβητεί πράξεις ρητές ή σιωπηρές, που εκδίδονται ή συντελούνται από 01/01/2014 και εφεξής

³⁷ Ν.4174/2013, Φορολογικές διαδικασίες και άλλες διατάξεις, ΦΕΚ Α 170/26-7-2013.

σε βάρος του από τη Φορολογική Αρχή και εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας (άρθρο 2 του ν. 4174/2013) οφείλει, πριν από την προσφυγή του στη Διοικητική Δικαιοσύνη, να ασκήσει ενδικοφανή προσφυγή ενώπιον της Διεύθυνσης Επίλυσης Διαφορών της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων με αίτημα επανεξέτασης στο πλαίσιο της ειδικής διοικητικής διαδικασίας. Στόχος της Διεύθυνσης Επίλυσης Διαφορών είναι η επίλυση των φορολογικών διαφορών σε σύντομες προθεσμίες, κατόπιν υποβολής ενδικοφανούς προσφυγής, ώστε να επιτυγχάνεται η συντομότερη είσπραξη δημόσιων εσόδων και η αποσυμφόρηση των διοικητικών δικαστηρίων από υποθέσεις που μπορούν να επιλυθούν σε επίπεδο Φορολογικής Διοίκησης.

Δηλαδή, με την υποχρεωτική υποβολή της ενδικοφανούς προσφυγής πριν από τη δικαστική, σκοπός είναι αφενός να επιλύονται όσες υποθέσεις επιδέχονται άμεσης επίλυσης με αποτέλεσμα και την ταχύτερη είσπραξη των δημοσίων εσόδων και αφετέρου να λειτουργεί η Διεύθυνση Επίλυσης Διαφορών ως στάδιο προελέγχου για τις υποθέσεις εκείνες που πρόκειται να εισαχθούν ενώπιον της δικαιοσύνης, έτσι ώστε να έχουν ήδη αναδειχθεί τα βασικά νομικά ζητήματα και να έχουν τεθεί υπό επεξεργασία τα πραγματικά περιστατικά που χρήζουν τεχνικών αναλύσεων και παρατηρήσεων, με αποτέλεσμα και την επιτάχυνση της διοικητικής δίκης.

Η ενδικοφανής προσφυγή υποβάλλεται στη φορολογική αρχή που εξέδωσε την προσβαλλόμενη πράξη ή παρέλειψε την έκδοσή της και πρέπει να αναφέρει τους λόγους, τους ισχυρισμούς και τα έγγραφα στα οποία ο υπόχρεος βασίζεται το αίτημά του, να περιέχει τα ακριβή του στοιχεία, την προσβαλλόμενη πράξη, τη διεύθυνση στην οποία θα συντελούνται οι κοινοποιήσεις των αποφάσεων, των πράξεων και των λοιπών εγγράφων της Διεύθυνσης Επίλυσης Διαφορών, τη διεύθυνση του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και τα εν γένει στοιχεία επικοινωνίας του υπόχρεου. Η ενδικοφανής προσφυγή πρέπει να υποβάλλεται από τον υπόχρεο εντός τριάντα (30) ημερών από την κοινοποίηση της πράξης σε αυτόν ή από τη συντέλεση της παράλειψης.

Η φορολογική αρχή αποστέλλει την ενδικοφανή προσφυγή, συνοδευόμενη από τα σχετικά έγγραφα και τις απόψεις της, εντός επτά (7) ημερών από την υποβολή τους, στη Διεύθυνση Επίλυσης Διαφορών προκειμένου η τελευταία να αποφανθεί (άρθρο 63 παρ. 2 Κ.Φ.Δ.). Η Διεύθυνση Επίλυσης Διαφορών ερευνά τα πραγματικά

και νομικά ζητήματα των υποθέσεων, λαμβάνοντας υπόψη την προσφυγή, τις πληροφορίες που έλαβε από τον υπόχρεο, τις απόψεις τις αρμόδιας φορολογικής αρχής, καθώς και κάθε άλλη πληροφορία που σχετίζεται με την υπόθεση.

Η απόφαση επί της ενδικοφανούς προσφυγής εκδίδεται εντός προθεσμίας εκατόν είκοσι (120) ημερών από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης στην αρμόδια φορολογική αρχή. Αν με την απόφαση ακυρώνεται, μερικά ή ολικά, ή τροποποιείται η πράξη της φορολογικής αρχής, η Διεύθυνση Επίλυσης Διαφορών οφείλει να αιτιολογεί την απόφαση αυτή επαρκώς με νομικούς ή και πραγματικούς ισχυρισμούς. Αν εντός της κατά τα ανωτέρω προβλεπόμενης προθεσμίας, δεν εκδοθεί απόφαση και δεν ενημερωθεί σχετικά ο υπόχρεος ή δεν επιδοθεί η απόφαση, τότε θεωρείται ότι η ενδικοφανής προσφυγή έχει απορριφθεί από τη Διεύθυνση Επίλυσης Διαφορών και ο υπόχρεος έχει λάβει γνώση αυτής της απόρριψης κατά την εκπνοή της ανωτέρω προθεσμίας. Η εν λόγω προθεσμία αναστέλλεται κατά το χρονικό διάστημα από 1 έως 31 Αυγούστου. Σε κάθε περίπτωση η απόφαση πρέπει να περιέχει τουλάχιστον την οριστική φορολογική υποχρέωση του υπόχρεου, το καταλογιζόμενο ποσό και την προθεσμία καταβολής αυτού.

Με την άσκηση της ενδικοφανούς προσφυγής αναστέλλεται η καταβολή του ποσοστού 50% του αμφισβητούμενου ποσού που προέκυψε με την έκδοση της προσβαλλόμενης πράξης, με την προϋπόθεση ότι έχει καταβληθεί το υπόλοιπο ποσοστό 50%. Το δικαίωμα αυτό για αναστολή δεν ισχύει επί του άμεσου προσδιορισμού του φόρου, καθώς και επί πράξης διοικητικού προσδιορισμού του φόρου, που εκδίδεται με βάση στοιχεία που έχουν παρασχεθεί από τον φορολογούμενο σε φορολογική του δήλωση. Για το σε αναστολή υπόλοιπο 50% του αμφισβητούμενου ποσού δεν λαμβάνονται μέτρα αναγκαστικής εκτέλεσης, αν δε τυχόν έχουν ληφθεί τέτοια μέτρα πριν από την καταβολή του 50%, αυτά αναστέλλονται για το διάστημα από το χρόνο της καταβολής και εφεξής, μέχρι την έκδοση απόφασης επί της ενδικοφανούς προσφυγής ή τη σιωπηρή απόρριψή της.

Ο υπόχρεος έχει δικαίωμα να υποβάλει ταυτόχρονα με την ενδικοφανή προσφυγή και αίτημα αναστολής του καταβλητέου ποσοστού 50% του αμφισβητούμενου ποσού της πράξης, εφόσον κρίνεται ότι η πληρωμή του ποσού αυτού θα είχε ως συνέπεια ανεπανόρθωτη βλάβη για τον υπόχρεο. Το αίτημα αναστολής είτε συμπεριλαμβάνεται στο έγγραφο της ενδικοφανούς προσφυγής, είτε

υποβάλλεται αυτοτελώς με ιδιαίτερο έγγραφο που κατατίθεται την ίδια ημέρα με την άσκηση της ενδικοφανούς προσφυγής. Με την υποβολή της αιτήσεως αναστολής και μέχρι την έκδοση απόφασης επ' αυτής, άλλως μέχρι την άπρακτη πάροδο του προβλεπόμενου χρονικού διαστήματος για την έκδοσή της, δεν επιδιώκεται η είσπραξη του συνόλου του αμφισβητούμενου ποσού.

Κατά της απόφασης της Διεύθυνσης Επίλυσης Διαφορών ή της σιωπηρής απόρριψης της ενδικοφανούς προσφυγής λόγω παρόδου της προθεσμίας προς έκδοση της απόφασης, ο υπόχρεος δύναται να ασκήσει προσφυγή ενώπιον του αρμόδιου Διοικητικού Δικαστηρίου σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας.^{38 39 40}

3.8 Νομοθετικό Πλαίσιο Έμμεσων Τεχνικών Ελέγχου

Η έννοια και η εφαρμογή μιας ή περισσοτέρων έμμεσων τεχνικών ελέγχου κατά την διάρκεια του φορολογικού ελέγχου, προβλέπεται για πρώτη φορά στην Ελλάδα με το ν. 2238/1994 (άρθρο 67β) και μεταγενέστερα με τους ν. 4172/2013 και ν. 4174/2013.

Παρακάτω παρουσιάζεται συνοπτικά το νομοθετικό πλαίσιο με βάση το οποίο καθορίζεται το περιεχόμενο και ο τρόπος εφαρμογής των τεχνικών ελέγχου για το διορθωτικό προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης φορολογούμενων φυσικών προσώπων με μεθόδους έμμεσου προσδιορισμού. Συγκεκριμένα:

1. Τις διατάξεις του άρθρου 27 του ν. 4174/2013 Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας (Φ.Ε.Κ. Α' 170), όπως ισχύουν.

³⁸ Άρθρο 63 του Ν.4174/2013, Φορολογικές διαδικασίες και άλλες διατάξεις, ΦΕΚ Α 170/26-7-2013.

³⁹ ΠΟΛ.1064/2017, Εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 63 του ν. 4174/2013 (Ειδική Διοικητική Διαδικασία – Ενδικοφανής προσφυγή), καθορισμός λεπτομερειών για τη λειτουργία της Διεύθυνσης Επίλυσης Διαφορών της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε.), την εφαρμοστέα διαδικασία και τον τρόπο έκδοσης των αποφάσεων αυτής και ρύθμιση ζητημάτων καταβολής και αναστολής καταβολής του οφειλόμενου ποσού σε περίπτωση άσκησης ενδικοφανούς προσφυγής.

⁴⁰ Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων, Δ/ση Επίλυσης Διαφορών, Υποδιεύθυνση Νομικών Θεμάτων, Τμήμα Β1 Νομικής Υποστήριξης, (Απρίλιος 2018), Εγχειρίδιο απαντήσεων στα συνηθέστερα ερωτήματα που αφορούν την άσκηση Ενδικοφανούς προσφυγής ενώπιον της Δ/σης Επίλυσης Διαφορών.

2. Τις διατάξεις του άρθρου 28 του ν. 4172/2013 Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (Φ.Ε.Κ. Α' 167), όπως τροποποιήθηκαν με τις διατάξεις του άρθρου 22 παρ. 13 ν. 4223/2013 (Α' 254) και ισχύουν.
3. Τις διατάξεις του άρθρου 3 του ΚΦΔ (ν. 4174/2013) και του άρθρου 2 του ν. 4172/2013.
4. Τις διατάξεις των άρθρων 48 και 48Α' του ν. 2859/2000 (Α' 248).
5. Τις διατάξεις του άρθρου 67Β' του ν. 2238/1994 (ΦΕΚ 151), όπως ίσχυαν μέχρι την έναρξη εφαρμογής των διατάξεων του ν. 4172/2013.
6. Τις διατάξεις της παραγράφου 3 του άρθρου 48 του ν. 2238/1994 όπως ίσχυαν μέχρι την έναρξη εφαρμογής των διατάξεων του ν. 4172/2013.
7. Τις διατάξεις της παραγράφου 4 του άρθρου 21 του ν. 4172/2013 καθώς και τις διατάξεις του άρθρου 39 ΚΦΔ (ν. 4174/2013).
8. Τις διατάξεις της παραγράφου 2 του άρθρου 82 του ν. 2238/1994, όπως ίσχυαν μέχρι την έναρξη εφαρμογής των διατάξεων του ν. 4172/2013.
9. Τις διατάξεις των άρθρων 14, 15 και 16 του ν. 4174/2013 Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας (Φ.Ε.Κ. Α' 170).
10. Τις διατάξεις του άρθρου 66 του ν. 4174/2013 Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας (Φ.Ε.Κ. Α' 170).
11. Τις διατάξεις της ΔΕΣ Α 1077357 ΕΞ 2013/10-5-2013 (ΦΕΚ Β' 1136) Α.Υ.Ο.
12. Τις διατάξεις της περίπτωσης 2 της υποπαραγράφου Ε2 της παραγράφου Ε' του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012 όπως ισχύει και την αριθμ. Δ6Α 1015213 ΕΞ 2013/28-1-2013 (ΦΕΚ Β'130) Απόφαση του Υπουργού και Υφυπουργού Οικονομικών Μεταβίβαση Αρμοδιοτήτων στο Γενικό Γραμματέα της Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Εσόδων (Διοικητή ΑΑΔΕ).⁴¹

Πιο αναλυτικά, οι πρώτες νομοθετικές διατάξεις οι οποίες προέβλεπαν την εφαρμογή έμμεσων τεχνικών φορολογικού ελέγχου είναι οι διατάξεις του άρθρου 67β του ν. 2238/1994, στα πλαίσια των οποίων γινόταν αναφορά για τον προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης των φορολογουμένων κατόπιν της διενέργειας ελέγχου. Συγκεκριμένα στις διατάξεις αυτές αναφέρεται ότι ο προσδιορισμός των αποτελεσμάτων με έλεγχο μπορεί να διενεργείται και με την εφαρμογή μιας ή περισσότερων από τις κατωτέρω έμμεσες τεχνικές:

⁴¹ Μελάς Δ. (2015), Περιουσιολόγιο - Έμμεσες Τεχνικές Ελέγχου και νέο Ποινολόγιο, Εκδόσεις: Οικονομικές Εκδόσεις Ε.Ε., σελ. 58.

- της αρχής των αναλογιών (mark up method),
- της ανάλυσης ρευστότητας του φορολογούμενου (source and application of funds method),
- της καθαρής θέσης του φορολογούμενου (net worth method),
- της σχέσης της τιμής πώλησης προς το συνολικό όγκο κύκλου εργασιών (unit and volume method) και
- του ύψους των τραπεζικών καταθέσεων και των δαπανών σε μετρητά (bank deposits and cash expenditure method)

και ορίζεται ότι με τις ως άνω τεχνικές μπορούν να προσδιορίζονται τα φορολογητέα εισοδήματα των φορολογουμένων, τα ακαθάριστα έσοδα, οι εκροές και τα φορολογητέα κέρδη των επιτηδευματιών βάσει των γενικά παραδεκτών αρχών και τεχνικών της ελεγκτικής.

Εν συνεχεία, με τον ν. 4172/2013 προβλέπεται η δυνατότητα προσδιορισμού του εισοδήματος των φυσικών και νομικών προσώπων και νομικών οντοτήτων που ασκούν ή προκύπτει ότι ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα με βάση κάθε διαθέσιμο στοιχείο ή με έμμεσες μεθόδους ελέγχου.

Έπειτα, με το ν. 4174/2013 ορίζονται οι πέντε διεθνώς αναγνωρισμένες μέθοδοι έμμεσου προσδιορισμού της φορολογητέας ύλης, όπως αυτές αναφέρονται και στο άρθρο 67β του ν. 2238/1994 και προσδιορίζεται ότι η φορολογική διοίκηση μπορεί να προβαίνει σε εκτιμώμενο, διορθωτικό ή προληπτικό προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης, χρησιμοποιώντας μία ή περισσότερες από τις τεχνικές αυτές. Επιπροσθέτως ορίζεται αναλυτικά το περιεχόμενο και ο τρόπος εφαρμογής των τεχνικών αυτών.

Το νομοθετικό πλαίσιο που διέπει την εφαρμογή των έμμεσων τεχνικών ελέγχου φυσικών προσώπων, ολοκληρώνεται με μία σειρά Υπουργικών αποφάσεων, οι οποίες εκδόθηκαν με σκοπό να γίνουν οι απαραίτητες τροποποιήσεις και βελτιώσεις στις παραπάνω νομοθετικές διατάξεις και ταυτόχρονα να δοθούν οι απαραίτητες οδηγίες και κατευθύνσεις για την ορθή εφαρμογή των τεχνικών αυτών.

Με την Α.Υ.Ο. ΔΕΣ Α 1077357 ΕΞ 2013/10-05-2013, όπως δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ Β' 1136/10-05-2013, καθορίστηκαν το περιεχόμενο και ο τρόπος εφαρμογής των τριών έμμεσων τεχνικών ελέγχου στη διαδικασία του τακτικού ελέγχου και

συγκεκριμένα των τεχνικών της ανάλυσης ρευστότητας του φορολογούμενου, της καθαρής θέσης αυτού και του ύψους των τραπεζικών καταθέσεων και δαπανών σε μετρητά.

Έπειτα, με την εγκύκλιο ΠΟΛ.1171/04-07-2013 δόθηκαν αναλυτικά οδηγίες σχετικά με τη διαδικασία βάσει της οποίας οι ελεγχόμενοι θα παρέχουν στοιχεία στη φορολογική διοίκηση και καθορίστηκαν τα έντυπα με τα οποία θα γίνεται η παροχή αυτών των στοιχείων.

Με την εγκύκλιο ΠΟΛ.1270/24-12-2013, καθορίστηκε η μεθοδολογία η οποία θα ακολουθείται, κατά την εφαρμογή κάθε μίας έμμεσης τεχνικής ελέγχου που προβλέπεται από την ελληνική νομοθεσία.

Εν συνεχεία, με την εγκύκλιο ΠΟΛ.1050/17-02-2014, καθορίστηκαν το περιεχόμενο και ο τρόπος εφαρμογής των τριών τεχνικών ελέγχου που αναφέρθηκαν παραπάνω και οι οποίες κάνουν χρήση μεθόδων έμμεσου προσδιορισμού φορολογητέας ύλης, προκειμένου να προβαίνει η φορολογική διοίκηση σε διορθωτικό προσδιορισμό αυτής, όπου απαιτείται.

Με την εγκύκλιο ΠΟΛ.1094/07-04-2014 που ακολουθεί, τροποποιείται το άρθρο 5 της ΠΟΛ.1050/17-02-2014 ως προς τον τρόπο επιλογής της καταλληλότερης μεθόδου έμμεσου προσδιορισμού της φορολογητέας ύλης.

Τέλος, με την ΠΟΛ.1259/22-12-2014 το Υπουργείο Οικονομικών παρέχει πρόσθετες οδηγίες σχετικά με την εφαρμογή της ΠΟΛ.1050/17-02-2014, με την οποία καθορίστηκε το περιεχόμενο και ο τρόπος εφαρμογής των έμμεσων τεχνικών ελέγχου για το διορθωτικό προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης φορολογούμενων φυσικών προσώπων.

3.9 Εφαρμοζόμενες Έμμεσες Τεχνικές Ελέγχου

Σύμφωνα με το άρθρο 67β του ν. 2238/94 ορίζεται ότι ο προσδιορισμός των αποτελεσμάτων με έλεγχο μπορεί να διενεργηθεί και με την εφαρμογή μιας ή περισσότερων έμμεσων τεχνικών ελέγχου, όπως:

- η αρχή των αναλογιών (mark up method),
- η ανάλυση ρευστότητας του φορολογούμενου (source and application of funds method),
- η καθαρή θέση του φορολογούμενου (net worth method),
- η σχέση της τιμής πώλησης προς το συνολικό όγκο κύκλου εργασιών (unit and volume method) και
- το ύψος των τραπεζικών καταθέσεων και των δαπανών σε μετρητά (bank deposits and cash expenditure method).

Οι μέθοδοι αυτές μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να προσδιοριστούν τα φορολογητέα εισοδήματα των φορολογουμένων, τα ακαθάριστα έσοδα, οι εκροές και τα φορολογητέα κέρδη των επιτηδευματιών βάσει των γενικά παραδεκτών αρχών και τεχνικών της ελεγκτικής. Με βάση τα αποτελέσματα που προκύπτουν από την εφαρμογή των τεχνικών αυτών, μπορούν να προσδιοριστούν και οι λοιπές φορολογικές υποχρεώσεις.

Από τις παραπάνω μεθόδους, το Υπουργείο Οικονομικών με μια σειρά νόμων και αποφάσεων έχει εκδώσει οδηγίες εφαρμογής μόνο για τις τρεις από τις πέντε διεθνώς αναγνωρισμένες μεθόδους έμμεσου προσδιορισμού της φορολογητέας ύλης και συγκεκριμένα:

- της ανάλυσης ρευστότητας του φορολογουμένου (source and application of funds method),
- της καθαρής θέσης του φορολογουμένου (net worth method) και
- του ύψους των τραπεζικών καταθέσεων και των δαπανών σε μετρητά (bank deposits and cash expenditure method),

οι οποίες αναφέρονται στον προσδιορισμό φορολογητέου εισοδήματος φυσικών προσώπων και ως εκ τούτου οι άλλες δύο δεν εφαρμόζονται. Και οι τρεις αυτές τεχνικές βασίζονται στην παρακολούθηση των τραπεζικών συναλλαγών του φορολογουμένου.

Βάσει της εγκυκλίου ΠΟΛ.1050/2014, στον τρόπο και τη διαδικασία ελέγχου που ορίζεται με την εφαρμογή των τεχνικών αυτών, υπάγονται: α) οι ανέλεγκτες υποθέσεις φορολογίας εισοδήματος φορολογούμενων φυσικών προσώπων, που αναφέρονται στο άρθρο 28 του ν. 4172/2013, για τα φορολογικά έτη που αρχίζουν

από 1/1/2014 και μετά και β) οι ανέλεγκτες υποθέσεις φορολογίας εισοδήματος φορολογούμενων φυσικών προσώπων για διαχειριστικές περιόδους που έληξαν πριν την έναρξη εφαρμογής των διατάξεων του ν. 4172/2013 για τις οποίες δεν είχε γίνει έναρξη ελέγχου μέχρι 31/12/2013 (σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 66 του ν.4174/2013) και συντρέχει μία ή περισσότερες από τις πιο κάτω περιπτώσεις:

1. υφίσταται αδικαιολόγητος πλουτισμός (περιουσιακά στοιχεία και καταθέσεις),
2. παρουσιάζονται μεγάλες δαπάνες που δεν δικαιολογούνται από τα δηλωθέντα εισοδήματα του φορολογούμενου φυσικού προσώπου (ατομικά και οικογενειακά),
3. τα δηλωθέντα εισοδήματα από άσκηση ατομικής επιχείρησης ή ελευθερίου επαγγέλματος δεν αποκλίνουν σημαντικά από το εκάστοτε αφορολόγητο όριο. Στην περίπτωση αυτή εντάσσονται και φυσικά πρόσωπα μέλη εταιρειών (οποιασδήποτε μορφής) με ζημιόγωνα αποτελέσματα,
4. δεν τηρούνται ή δεν επιδεικνύονται τα βιβλία και τα στοιχεία ΚΒΣ/ΚΦΑΣ,
5. υφίστανται πληροφορίες για παράνομα ή/και αδήλωτα εισοδήματα/ αγορές/δαπάνες (επαγγελματικές, ατομικές, οικογενειακές).⁴²

Στις πιο πάνω υποθέσεις περιλαμβάνονται και αυτές για τις οποίες μία ή περισσότερες πηγές εισοδήματος (του φορολογούμενου ή της συζύγου) παραμένουν ανέλεγκτες.

Σύμφωνα με την εγκύκλιο ΠΟΛ.1050/2014, αντικείμενο των έμμεσων τεχνικών ελέγχου είναι ο προσδιορισμός της φορολογητέας ύλης προκειμένου να εκδοθεί πράξη διορθωτικού προσδιορισμού φόρου σε φορολογούμενο φυσικό πρόσωπο, μέσω μιας μεθοδολογίας που αξιοποιεί τα στοιχεία, τις πληροφορίες και τα δεδομένα για έσοδα κάθε πηγής και πραγματοποιηθείσες δαπάνες πάσης φύσεως, που η Φορολογική Διοίκηση διαθέτει ή συγκεντρώνει, για τον ίδιο τον/την σύζυγο του και τα προστατευόμενα μέλη αυτών.⁴³

⁴² Μελάς Δ. (2015), Περιουσιολόγιο - Έμμεσες Τεχνικές Ελέγχου και νέο Ποινολόγιο, Εκδόσεις: Οικονομικές Εκδόσεις Ε.Ε., σελ. 57.

⁴³ ΠΟΛ.1050/2014, Καθορισμός του περιεχομένου και του τρόπου εφαρμογής των τεχνικών ελέγχου των περιπτώσεων β', γ' και ε' της παραγράφου 1 του άρθρου 27 ν 4174/2013 (Φ.Ε.Κ. Α' 170) για τον διορθωτικό προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης φορολογουμένων φυσικών προσώπων με μεθόδους έμμεσου προσδιορισμού.

Στόχος των έμμεσων τεχνικών ελέγχου που εφαρμόζονται στην Ελλάδα αποτελεί:

- η φορολόγηση φυσικών προσώπων μεγάλου πλούτου που διαφεύγουν της φορολογίας με τους υπάρχοντες τρόπους φορολόγησης,
- ο εκσυγχρονισμός των ελεγκτικών υπηρεσιών μέσω της εφαρμογής σύγχρονων τεχνικών ελέγχου,
- η ανάδειξη της διαχρονικά αποκρυβείσας φορολογητέας ύλης ακολουθώντας την διαδρομή του χρήματος,
- η δημιουργία αισθήματος κοινωνικής δικαιοσύνης και χρηστής διοίκησης.⁴⁴

3.10 Διαδικασία Φορολογικού Ελέγχου Με Τη Χρήση Έμμεσων Τεχνικών Ελέγχου

Η διαδικασία που ακολουθείται κατά τη διεξαγωγή του φορολογικού ελέγχου με τη χρήση έμμεσων μεθόδων προσδιορισμού της φορολογητέας ύλης, δεν διαφέρει σε σημαντικό βαθμό από τη διαδικασία που ακολουθείται και στον άμεσο τακτικό φορολογικό έλεγχο.

Τα βήματα που ακολουθούνται είναι διαδοχικά τα παρακάτω:

- επιλογή των προς έλεγχο υποθέσεων, με βάση τα κριτήρια που λαμβάνονται υπόψη και για τον άμεσο τακτικό φορολογικό έλεγχο,
- έκδοση έγγραφης εντολής ελέγχου από τον προϊστάμενο της αρμόδιας ελεγκτικής υπηρεσίας, στην οποία θα πρέπει να αναγράφεται ρητά ότι ο έλεγχος θα διεξαχθεί και με έμμεσες τεχνικές ελέγχου. Θα πρέπει στην εντολή ελέγχου να αναγράφεται το άρθρο 67β του ν.2238/1994 για τις εντολές που είχαν εκδοθεί μέχρι 31/12/2013 ή το άρθρο 27 του ν.4174/2013 για τις εντολές που εκδίδονται από 1/1/2014 και μετά,

⁴⁴ Ντάσιου Σ., Πέτσα Β. και Ζελενίτσας Μ. (2016), Τεχνικές Ελέγχου Με Την Χρήση Μεθόδων Έμμεσου Προσδιορισμού Φορολογητέας Ύλης, Υπουργείο Οικ/κών, ΓΓΔΕ, Γενική Δ/νση Φορολογικής Διοίκησης, Δ/νση Ελέγχων/Τμήμα Δ'.

- κοινοποίηση της εντολής ελέγχου στο φορολογούμενο,
- συγκέντρωση όλων των απαραίτητων στοιχείων και πληροφοριών που η φορολογική διοίκηση αντλεί από τις υπηρεσίες και τα πληροφοριακά συστήματα του Υπουργείου Οικονομικών, από τρίτες πηγές, από τον φορολογούμενο, καθώς και από τα οικονομικά δεδομένα των τηρουμένων βιβλίων και στοιχείων του φορολογουμένου (στις περιπτώσεις όπου σύμφωνα με τις ισχύουσες σε κάθε φορολογική περίοδο διατάξεις έχει υποχρέωση να τηρεί), τα οποία λαμβάνονται υπόψη από τον έλεγχο κατά την εφαρμογή των έμμεσων τεχνικών ελέγχου,
- πραγματοποίηση των ελεγκτικών επαληθεύσεων επί των βιβλίων και στοιχείων. Η συγκέντρωση των παραπάνω στοιχείων και οι ελεγκτικές επαληθεύσεις επί των βιβλίων και στοιχείων διαφοροποιούνται ανάλογα με το αν ο φορολογούμενος είναι υποκείμενος ή μη στις διατάξεις του ΚΦΑΣ,
- εφαρμογή των έμμεσων τεχνικών ελέγχου, εφόσον συντρέχει μία ή περισσότερες εκ των περιπτώσεων, που ορίζονται από τις σχετικές διατάξεις για την υπαγωγή μιας υπόθεσης στον τρόπο και στη διαδικασία ελέγχου με την χρήση των μεθόδων έμμεσου προσδιορισμού της φορολογητέας ύλης,
- εκδίδεται, με βάση τα ευρήματα του ελέγχου, το ειδικό σημείωμα έμμεσων τεχνικών ελέγχου με τις προκύπτουσες βάσει ελέγχου διαφορές και το συνολικό προσδιοριζόμενο βάσει ελέγχου εισόδημα. Ο φορολογούμενος διατηρεί το δικαίωμα ανταπόδειξης εντός πέντε ημερών από την επίδοση του σημειώματος, ώστε να διατυπώσει εγγράφως τις απόψεις του και να αιτιολογήσει τις προκύπτουσες διαφορές, προσκομίζοντας όλα εκείνα τα αποδεικτικά στοιχεία που τεκμηριώνουν τον ισχυρισμό του για έσοδα που αποκτήθηκαν αλλά δεν δηλώθηκαν σε κάθε ελεγχόμενη χρήση. Σε κάθε περίπτωση το βάρος της απόδειξης φέρει ο φορολογούμενος. Αν και εφόσον προσκομιστούν νέα στοιχεία από τον φορολογούμενο, ο ελεγκτής προχωρά σε επεξεργασία, διασταύρωση και αξιολόγηση αυτών των στοιχείων και επαναπροσδιορίζει - όπου απαιτείται - το βάσει ελέγχου συνολικό εισόδημα αλλά και τις προκύπτουσες διαφορές,
- συντάσσεται έκθεση τακτικού ελέγχου φορολογίας εισοδήματος στην οποία τεκμηριώνεται η εφαρμογή της έμμεσης τεχνικής ελέγχου και αιτιολογούνται αναλυτικά και με σαφήνεια οι διαφορές που προέκυψαν προς καταλογισμό. Παράλληλα με την έκθεση, εκδίδονται και τα φύλλα ελέγχου φορολογίας

εισοδήματος. Η διαφορά που προκύπτει μεταξύ δηλωθέντος και βάσει ελέγχου προσδιοριζόμενου καθαρού φορολογητέου εισοδήματος, για την ελεγχόμενη χρήση ή την ελεγχόμενη περίοδο, καταλογίζεται στη χρήση που αφορά και στις πηγές που ανάγεται εφόσον αυτό τεκμηριώνεται. Διαφορετικά, όταν αυτό δεν είναι δυνατό, κατανέμεται ισομερώς μεταξύ των ελεγχόμενων χρήσεων,

- πραγματοποιείται έλεγχος ΦΠΑ και λοιπών φορολογικών αντικειμένων (στις περιπτώσεις που ο ελεγχόμενος είναι υποκείμενος στις διατάξεις του Κ.Φ.Α.Σ.). Τα ακαθάριστα έσοδα και το συνολικό καθαρό εισόδημα όπως αυτό προσδιορίζεται με τις έμμεσες τεχνικές ελέγχου, χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό των λοιπών φορολογικών υποχρεώσεων,
- συντάσσονται εκθέσεις ελέγχου και εκδίδονται πράξεις ή φύλλα ελέγχου προς καταλογισμό λοιπών φορολογικών υποχρεώσεων που προκύπτουν βάσει των αποτελεσμάτων από την εφαρμογή των έμμεσων τεχνικών ελέγχου και των γενικών φορολογικών διατάξεων. Κατά περιπτώσεις, επιτρέπεται και η έκδοση συμπληρωματικού φύλλου ελέγχου σύμφωνα με τις διατάξεις του ΚΦΕ. Τα οριστικά αποτελέσματα του ελέγχου κοινοποιούνται στον φορολογούμενο.^{45 46}

3.11 Προσδιορισμός Καθαρού Φορολογητέου Εισοδήματος

Το καθαρό φορολογητέο εισόδημα, με την εφαρμογή μεθόδων εμμέσου προσδιορισμού, προκύπτει από την άθροιση της αποκρυσταλλωμένης φορολογητέας ύλης, όπως αυτή προσδιορίζεται με βάση τις τεχνικές ελέγχου που προβλέπονται από τη νομοθεσία και κατανέμεται στους φορολογούμενους και του δηλωθέντος φορολογητέου εισοδήματος του φορολογούμενου ανά φορολογική περίοδο και πηγή/κατηγορία εισοδήματος.

⁴⁵ ΠΟΛ.1050/2014, Καθορισμός του περιεχομένου και του τρόπου εφαρμογής των τεχνικών ελέγχου των περιπτώσεων β', γ' και ε' της παραγράφου 1 του άρθρου 27 ν 4174/2013 (Φ.Ε.Κ. Α' 170) για τον διορθωτικό προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης φορολογουμένων φυσικών προσώπων με μεθόδους εμμέσου προσδιορισμού.

⁴⁶ ΔΕΣ Α 1077357 ΕΞ 10.5.2013, Εφαρμογή έμμεσων τεχνικών ελέγχου για τον προσδιορισμό φορολογητέου εισοδήματος φυσικών προσώπων.

Εφόσον η ελεγχόμενη φορολογική περίοδος περιλαμβάνει περισσότερες από μια συνεχόμενες διαχειριστικές περιόδους ή φορολογικά έτη, η προσδιοριζόμενη φορολογητέα ύλη κατανέμεται ισομερώς μεταξύ αυτών των διαχειριστικών περιόδων ή φορολογικών ετών.

Η επιλογή του τελικού προσδιορισθέντος καθαρού φορολογητέου εισοδήματος του φορολογουμένου γίνεται ως εξής:

- προσδιορίζεται το συνολικό καθαρό φορολογητέο εισόδημα του φορολογούμενου από όλες τις πηγές/κατηγορίες εισοδήματος με τις γενικές φορολογικές διατάξεις, όπως αυτές ίσχυαν σε κάθε ελεγχόμενη διαχειριστική περίοδο και φορολογικό έτος,
- προσδιορίζεται το συνολικό καθαρό φορολογητέο εισόδημα του φορολογούμενου από όλες τις πηγές/κατηγορίες εισοδήματος με βάση τις έμμεσες τεχνικές ελέγχου που προβλέπονται από τη νομοθεσία,
- συγκρίνονται, ανά φορολογική περίοδο, τα αποτελέσματα των δύο προσδιορισμών και ως τελικό φορολογητέο εισόδημα του φορολογούμενου λαμβάνεται το μεγαλύτερο.

Αν σε κάποια φορολογική περίοδο, το φορολογητέο εισόδημα του φορολογούμενου προσδιορίστηκε τεκμαρτά, ο τεκμαρτός προσδιορισμός θα λαμβάνεται υπόψη και για τον προσδιορισμό του τελικού φορολογητέου εισοδήματος.

Όταν η παραπάνω διαδικασία προσδιορισμού της φορολογητέας ύλης με μεθόδους έμμεσου προσδιορισμού γίνεται για συζύγους που υποβάλουν κοινή δήλωση, τα προσδιορισθέντα αποτελέσματα του φορολογικού ελέγχου θα πρέπει να αθροίζονται και αν προκύψει μη δηλωθείσα φορολογητέα ύλη, αυτή πρέπει να κατανέμεται μεταξύ των συζύγων κατά το ποσό που αφορά έκαστον, εφόσον αυτό μπορεί να προσδιοριστεί από τον έλεγχο, ή μερίζεται κατ' αναλογία των δηλωθέντων εισοδημάτων όταν τα εισοδήματα και των δύο συζύγων προέρχονται από επιχειρηματικές δραστηριότητες. Η κατανομή αυτή γίνεται στην φορολογική περίοδο που αφορά και στις πηγές εισοδήματος που ανάγεται.

Στην περίπτωση όμως που ο ένας σύζυγος έχει εισόδημα μόνο από μισθωτή εργασία ή συντάξεις, ενώ ο άλλος και από επιχειρηματική δραστηριότητα τότε η μη

δηλωθείσα φορολογητέα ύλη βαρύνει τον/την σύζυγο που έχει και επιχειρηματική δραστηριότητα, εκτός και αν προσδιοριστεί διαφορετικά από τον έλεγχο.

Το συνολικό καθαρό εισόδημα όπως αυτό προσδιορίζεται με τις έμμεσες τεχνικές ελέγχου, χρησιμοποιείται για τον προσδιορισμό και των λοιπών φορολογικών υποχρεώσεων.⁴⁷

3.12 Επιλογή Έμμεσης Τεχνικής Ελέγχου

Η χρήση των έμμεσων τεχνικών ελέγχου για τον πραγματικό προσδιορισμό της φορολογικής υποχρέωσης θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όταν ο ελεγκτής οδηγείται στο συμπέρασμα ότι η φορολογική δήλωση του φορολογουμένου και τα υποστηρικτικά βιβλία και αρχεία δεν αντικατοπτρίζουν επακριβώς το συνολικό φορολογητέο εισόδημα ή ότι υπάρχει εύλογη πιθανότητα αδήλωτου εισοδήματος.

Ενδείξεις που μπορεί να επιβάλλουν τη χρήση έμμεσων τεχνικών ελέγχου είναι η ύπαρξη ανεξήγητων στοιχείων καταθέσεων, η πραγματοποίηση τακτικών καταθέσεων από τον φορολογούμενο που χρησιμοποιεί μετρητά, η σημαντική αύξηση της καθαρής θέσης που δεν υποστηρίζεται από το δηλωμένο εισόδημα, παρατυπίες στα βιβλία του φορολογούμενου και αδύναμοι μηχανισμοί εσωτερικού ελέγχου, η μη ύπαρξη βιβλίων και στοιχείων, ένας τρόπος ζωής που δεν μπορεί να υποστηριχθεί από το δηλωμένο εισόδημα κ.α.

Η επιλογή της έμμεσης τεχνικής ελέγχου που θα χρησιμοποιηθεί καθορίζεται από τα γεγονότα και τις περιστάσεις της κάθε υπόθεσης και είναι κρίσιμη για τον αποτελεσματικό και αποδοτικό προσδιορισμό της φορολογικής υποχρέωσης του φορολογουμένου. Παράγοντες που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την επιλογή μιας έμμεσης μεθόδου ελέγχου, είναι μεταξύ άλλων η σταθερότητα των στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού, η σταθερότητα της καθαρής θέσης, η υπέρβαση των δαπανών σε σύγκριση με τα έσοδα, η χρήση μετρητών για την πληρωμή των

⁴⁷ ΠΟΛ.1050/2014, Καθορισμός του περιεχομένου και του τρόπου εφαρμογής των τεχνικών ελέγχου των περιπτώσεων β', γ' και ε' της παραγράφου 1 του άρθρου 27 ν 4174/2013 (Φ.Ε.Κ. Α' 170) για τον διορθωτικό προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης φορολογουμένων φυσικών προσώπων με μεθόδους έμμεσου προσδιορισμού.

δαπανών, οι τραπεζικές πρακτικές του φορολογούμενου, η διαθεσιμότητα και η πληρότητα των βιβλίων και στοιχείων του φορολογούμενου.⁴⁸

Η ελεγκτική αρχή οφείλει να επιλέξει και να εφαρμόσει μία μόνο εκ των τριών μεθόδων έμμεσου προσδιορισμού του φορολογητέου εισοδήματος. Έτσι, ενώ αρχικά με το πρώτο εδάφιο του άρθρου 5 της ΠΟΛ.1050/17.2.2014 (ΦΕΚ Β' 474/25-2-2014), οριζόταν ότι προκειμένου να επιλεγεί η καταλληλότερη μέθοδος θα πρέπει να εφαρμοστούν και οι τρεις τεχνικές ελέγχου και να επιλεγεί η τεχνική ελέγχου που κρίνεται προσφορότερη για το δημόσιο συμφέρον, με την ΠΟΛ.1094/7.4.2014, αντικαταστάθηκε το παραπάνω εδάφιο ως εξής: «Όταν διενεργείται προσδιορισμός φορολογητέας ύλης με μεθόδους έμμεσου προσδιορισμού, εφαρμόζεται η τεχνική ελέγχου που επιλέγεται με αιτιολογημένη απόφαση του Προϊστάμενου της Δ.Ο.Υ. ή του Ελεγκτικού Κέντρου που εκδίδεται από κοινού με τον Υποδιευθυντή και τον Προϊστάμενο του τμήματος ελέγχου, μετά από εισήγηση του υπαλλήλου που φέρει την εντολή ελέγχου, αξιολογώντας τα στοιχεία που η ελεγκτική υπηρεσία έχει στη διάθεσή της».⁴⁹

Στο παρόν κεφάλαιο έγινε μια σύντομη αναφορά στο πρόβλημα της φοροδιαφυγής, στους παράγοντες και τις συνέπειες αυτής και παρουσιάστηκε το νομοθετικό πλαίσιο που διέπει τον φορολογικό έλεγχο στην Ελλάδα, τόσο με άμεσες μεθόδους, δηλαδή με εξέταση των βιβλίων, στοιχείων και των δηλώσεων του φορολογούμενου, όσο και με έμμεσες μεθόδους προσδιορισμού της φορολογητέας ύλης. Οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου έχουν ως σκοπό την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των φορολογικών ελέγχων, καθώς εφαρμόζονται στις περιπτώσεις που οι άμεσες τεχνικές δεν είναι αποτελεσματικές. Στο κεφάλαιο που ακολουθεί γίνεται ανάλυση της μεθοδολογίας των έμμεσων τεχνικών ελέγχου που αφορούν τον προσδιορισμό του φορολογητέου εισοδήματος φυσικών προσώπων, όπως αυτή προβλέπεται από την ελληνική νομοθεσία.

⁴⁸ Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) (2006), "Strengthening Tax Audit Capabilities: Innovative Approaches to Improve the Efficiency and Effectiveness of Indirect Income Measurement Methods", *Prepared by Forum on Tax Administration's Compliance Sub-group*, pp. 4-46.

⁴⁹ Άρθρο 5 ΠΟΛ.1050/2014 σε συνδυασμό με την ΠΟΛ.1094 / 07.04.2014, Τροποποίηση της ΠΟΛ. 1050/17-22014 Απόφαση του Γενικού Γραμματέα Δημοσίων Εσόδων, που δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ 474 τεύχος Β/25-2-2014.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΜΜΕΣΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΛΕΓΧΟΥ

4.1 Εισαγωγή Στην Έννοια Των Έμμεσων Τεχνικών Ελέγχου

Η διαδικασία του φορολογικού ελέγχου περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα μεθόδων και τεχνικών για τον προσδιορισμό και την επαλήθευση του πραγματικού εισοδήματος του φορολογούμενου. Οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται κατά τη διαδικασία του φορολογικού ελέγχου μπορεί να είναι είτε άμεσες είτε έμμεσες.

Οι άμεσες μέθοδοι ελέγχου στοχεύουν στην επαλήθευση των εσόδων και εξόδων με άμεση αναφορά στα βιβλία και στοιχεία που χρησιμοποιούνται για τη δήλωση εισοδήματος. Επομένως, οι άμεσες μέθοδοι αντανακλούν μόνο τις δηλώσεις, τα βιβλία και τα στοιχεία των φορολογουμένων.

Οι έμμεσες μέθοδοι ελέγχου είναι διεθνώς αναγνωρισμένες τεχνικές ελέγχου που προσδιορίζουν αδήλωτη φορολογητέα ύλη, αναλύοντας τα οικονομικά δεδομένα των φορολογουμένων και αντλώντας πληροφορίες από ένα εύρος πηγών, συμπεριλαμβανομένης της δήλωσης του φορολογούμενου και των επίσημων βιβλίων και στοιχείων αυτού. Ο προσδιορισμός αυτός βασίζεται συχνά σε έμμεσες ενδείξεις παρέχοντας μια εύλογη εκτίμηση της ορθής φορολογικής υποχρέωσης του φορολογούμενου.⁵⁰

Οι έμμεσες μέθοδοι ελέγχου έχουν αναπτυχθεί για να βοηθήσουν τους ελεγκτές στον αντικειμενικό καθορισμό των φορολογικών υποχρεώσεων όταν τα βιβλία και στοιχεία είτε δεν είναι διαθέσιμα ή δεν αντικατοπτρίζουν επαρκώς το οικονομικό ιστορικό του φορολογούμενου. Οι τεχνικές αυτές μπορούν επίσης να συμβάλλουν σημαντικά στην αξιολόγηση των κινδύνων και τον έλεγχο της ακρίβειας των ισχυρισμών των φορολογουμένων.⁵¹ Ουσιαστικά, είναι ο συνδυασμός των

⁵⁰ Ντάσιου Σ., Πέτσα Β. και Ζελενίτσας Μ. (2016), Τεχνικές Ελέγχου Με Την Χρήση Μεθόδων Έμμεσου Προσδιορισμού Φορολογητέας Ύλης, Υπουργείο Οικ/κών, ΓΓΔΕ, Γενική Δ/ση Φορολογικής Διοίκησης, Δ/ση Ελέγχων/Τμήμα Δ'.

⁵¹ Biber E. (2010), "Revenue Administration: Taxpayer Audit - Use of Indirect Methods", *International Monetary Fund, Fiscal Affairs Department*, pp. 1-12.

επιλογών και των εργαλείων που χρησιμοποιούνται για την αναμόρφωση του φορολογητέου εισοδήματος.⁵²

Οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου έχουν αναγνωριστεί διεθνώς ως ένας δίκαιος και εύλογος τρόπος προσδιορισμού του φορολογητέου εισοδήματος και εφαρμόζονται από τις φορολογικές διοικήσεις με ορισμένες προϋποθέσεις και περιορισμούς, όπως: α) μπορούν να χρησιμοποιούν κάθε μέθοδο για την αναμόρφωση του εισοδήματος που είναι κατάλληλη με τις συνθήκες, β) δεν μπορούν να κάνουν αυθαίρετη χρήση της μεθόδου αυτής, γ) χρησιμοποιούν μια έμμεση μέθοδο για να ελεγχθεί η ακρίβεια των βιβλίων και αρχείων του φορολογούμενου, δ) πρέπει να διερευνήσουν όλα τα εύλογα στοιχεία που παρουσιάστηκαν από τον φορολογούμενο αντικρούοντας τον υπολογισμό του εισοδήματος, ε) οι προσδιορισμοί θεωρείται ότι είναι σωστοί και ο φορολογούμενος φέρει το βάρος της απόδειξης ότι είναι λανθασμένοι, στ) δεν απαιτείται να αναιρέσουν κάθε δυνατή μη φορολογητέα πηγή για το αδήλωτο εισόδημα και ζ) μπορούν να χρησιμοποιήσουν τα αρχεία τρίτων για την αναμόρφωση αυτή.⁵³

Η ανάγκη για πάταξη της φοροδιαφυγής, ακριβή προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης και αύξησης των δημοσίων εσόδων, μέσω της έγκαιρης βεβαίωσης και είσπραξης τους, έκανε επιτακτική την εισαγωγή στην Ελλάδα της μεθοδολογίας των Έμμεσων Τεχνικών Ελέγχου, μιας μεθοδολογίας η οποία στηρίζεται σε αντίστοιχη που χρησιμοποιεί η Αμερικανική Φορολογική Υπηρεσία (Internal Revenue Service – IRS). Οι Έμμεσες Τεχνικές Ελέγχου εφαρμόζονται χρόνια και σε αναπτυγμένες δυτικές χώρες όπως αυτές της Ε.Ε.

Τον Οκτώβριο του 2006 ο ΟΕCD δημοσίευσε τα αποτελέσματα έρευνας που διεξήχθη σε δέκα επιλεγμένες χώρες σχετικά με τη χρήση των έμμεσων μεθόδων μέτρησης του εισοδήματος, με ιδιαίτερη έμφαση σε μέτρα που έχουν ληφθεί για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας τους, περιγράφοντας παράλληλα καθεμία από τις συνήθεις μεθόδους που χρησιμοποιούνται στην πράξη, το πότε κάθε μέθοδος θα πρέπει να εφαρμόζεται και την νομοθετική υποστήριξη για τη χρήση τους.

⁵² Jacobs A. (2013), “Detailed Guidelines for Effective Tax Administration in Latin America and the Caribbean”, *United States Agency for International Development*, Chapter 9. Fraud Investigations, pp. 201-224.

⁵³ Biber E. (2010), “Revenue Administration: Taxpayer Audit - Use of Indirect Methods”, *International Monetary Fund, Fiscal Affairs Department*, pp. 1-12.

Ο πίνακας 4.1 που ακολουθεί περιγράφει τις έμμεσες μεθόδους υπολογισμού του εισοδήματος που εφαρμόζονται έμπρακτα σε κάθε χώρα και ο πίνακας 4.2 περιγράφει τη νομοθεσία κάθε χώρας που στηρίζει τη χρήση τους.⁵⁴

Πίνακας 4.1: Έμμεσες μέθοδοι υπολογισμού του εισοδήματος που χρησιμοποιούνται έμπρακτα (Πηγή: OECD)

Country	Indirect income measurement methods used in practice (yes/no)				
	Source & application of funds (T account)	Bank deposits & cash expenditure	Markup	Unit & volume	Net worth /asset betterment/ capital statements
Australia	Yes		Yes		Yes
Austria		Yes			Yes
Denmark			Yes		Yes
Finland			Yes		Yes
Japan	Yes	Yes	Yes		Yes
Netherlands			Yes		Yes
New Zealand	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes
Sweden	Yes	Yes			Yes
UK	Yes		Yes		Yes
USA	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes

Πίνακας 4.2: Νομοθεσία που στηρίζει τη χρήση έμμεσων μεθόδων υπολογισμού του εισοδήματος (Πηγή: OECD)

Country	Methods	Comments
Australia	Variety of methods	The revenue body is permitted by legislation to make an assessment or amend a previously made assessment in certain circumstances (i.e. where a taxpayer has failed to file a return, where the revenue body is dissatisfied with the return filed, or has reason to believe that a person who has not filed has derived taxable income (ITAA 36 sec 167).
Austria	Estimation based on property growth & life expenses	The revenue body is permitted by legislation to estimate profit and taxable income where a determination of profit does not exist or the books and records are wrong (Section 184, Fiscal Procedures Act).
Denmark	Variety of methods	These methods can be used where financial records have been proven incorrect or are shown to be lacking.
Finland	Assessment through estimation and increases in net wealth	Specific legislation enables use of measurement methods based on 1) estimates derived from a comparison with taxpayers in similar businesses under comparable conditions where there is suspicion of hidden income; and 2) unexplained increases in net wealth (sections 27 and 30, Tax Assessment Procedure Act).
Japan	Variety of methods	Specific legislation enables the revenue body to determine tax liabilities by estimating taxable income using reasonable calculations after carefully checking the facts (Article 156, Income Tax Law & Article 131, and Corporation Tax Law).
New Zealand	Variety of methods	Legislation permits the revenue body to make an assessment at any time where the taxpayer has not filed a return, or has filed a return which is fraudulent, wilfully misleading or omits income from a particular source. Use of methods is authorized by sections 89, 107, and 108 of the Tax Administration Act 1994 and has been confirmed by the courts.

⁵⁴ Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) (2006), "Strengthening Tax Audit Capabilities: Innovative Approaches to Improve the Efficiency and Effectiveness of Indirect Income Measurement Methods", *Prepared by Forum on Tax Administration's Compliance Sub-group*, pp. 4-46.

United Kingdom	Direct taxes: various measurement methods	Covered by general powers of investigation as provided for in Taxes Management Act 1970. Precedents in case law have impacted on the impact of investigations, principally by confirming that income estimation methods can be used to arrive at a tax liability where business records have been discredited.
	Indirect taxes: various measurement methods	The VAT Act 1994 provides specific authority enabling the use of “best of their judgment” for estimating VAT liabilities where a taxpayer fails to file a return or keep relevant documents. The term “best of their judgment” has been defined in the High Court as follows: <i>“What the words ‘best of their judgement’ envisage in my view is that the Commissioners will fairly consider all material placed before them, and on the material, come to a decision that is reasonable and not arbitrary as to the amount of tax due. As long as there is some material on which the Commissioners can reasonably act, then they are not required to carry out investigations which may or may not result in further material being placed before them.”</i>
United States	Variety of methods	Neither the Code or the regulations define or specifically authorize the use of the formal indirect methods. IRC section 446(b), however, provides that if no method of accounting has been regularly used by the taxpayer, or if the method used does not clearly reflect income, the computation of taxable income shall be made under such method as, in the opinion of the Secretary, does clearly reflect income. If the examiner has a reasonable indication that unreported income exists, the IRS has been granted the authority, through the development of case law, to use a formal indirect method of reconstructing income to determine whether or not the taxpayer has accurately reported total taxable income received. The [formal] indirect method need not be exact, but must be reasonable in light of the surrounding facts and circumstances. <i>Holland v. United States</i> , 348 U.S. 121, 134 (1954).

4.2 Κατηγορίες Έμμεσων Τεχνικών Ελέγχου

Οι πέντε επίσημες έμμεσες τεχνικές ελέγχου που έχουν αναπτυχθεί εδώ και χρόνια διεθνώς και που χρησιμοποιούνται από τις φορολογικές αρχές είναι:

i. Η μέθοδος της ανάλυσης ρευστότητας του φορολογούμενου (source and application of funds method)

Η τεχνική της ανάλυσης ρευστότητας περιλαμβάνει μια ανάλυση των ταμειακών ροών του φορολογουμένου και σύγκριση όλων των γνωστών δαπανών με όλες τις γνωστές εισπράξεις για την περίοδο. Οι καθαρές αυξήσεις και μειώσεις των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού λαμβάνονται υπόψη μαζί με τις μη εκπιπόμενες δαπάνες και τα μη φορολογητέα έσοδα. Η υπέρβαση των δαπανών από το άθροισμα των δηλωθέντων και μη φορολογητέων εισοδημάτων είναι μη δηλωμένο φορολογητέο εισόδημα.⁵⁵ Η μέθοδος αυτή βασίζεται στη θεωρία ότι οποιαδήποτε υπέρβαση στα στοιχεία δαπανών (αναλώσεων κεφαλαίων), σε σχέση με τα στοιχεία

⁵⁵ Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) (2006), “Strengthening Tax Audit Capabilities: Innovative Approaches to Improve the Efficiency and Effectiveness of Indirect Income Measurement Methods”, *Prepared by Forum on Tax Administration’s Compliance Sub-group*, pp. 4-46.

εσόδων (πηγών κεφαλαίων), αντιπροσωπεύει μια υποεκτίμηση του φορολογητέου εισοδήματος.⁵⁶

ii. Η μέθοδος της καθαρής θέσης του φορολογούμενου (net worth method)

Η τεχνική της καθαρής θέσης βασίζεται στη θεωρία ότι η αύξηση της καθαρής θέσης του φορολογούμενου κατά τη διάρκεια ενός φορολογικού έτους, μετά από προσαρμογές για μη εκπιπτόμενες δαπάνες και μη φορολογητέα εισοδήματα, πρέπει να προκύπτει από το φορολογητέο εισόδημα του. Η μέθοδος αυτή απαιτεί πλήρη αναμόρφωση του οικονομικού ιστορικού του φορολογούμενου, δεδομένου ότι ο ελεγκτής πρέπει να λαμβάνει υπόψη όλα τα περιουσιακά στοιχεία, τις υποχρεώσεις, τις μη εκπιπτόμενες δαπάνες και τις μη φορολογητέες πηγές κεφαλαίων κατά τη διάρκεια της σχετικής περιόδου.

Η θεωρία της μεθόδου της καθαρής θέσης βασίζεται στο γεγονός ότι για ένα δεδομένο έτος, το εισόδημα ενός φορολογούμενου διατίθεται ή δαπανάται σε στοιχεία που είναι είτε εκπιπτόμενα είτε μη εκπιπτόμενα, συμπεριλαμβανομένων των αυξήσεων της καθαρής θέσης του φορολογούμενου μέσω της αγοράς περιουσιακών στοιχείων ή / και της μείωσης των υποχρεώσεων.⁵⁷ Σκοπός της μεθόδου αυτής είναι να προσδιορίσει, μέσω αλλαγής της καθαρής θέσης, εάν ο φορολογούμενος αγοράζει περιουσιακά στοιχεία (αύξηση στοιχείων του ενεργητικού), μειώνει υποχρεώσεις ή πραγματοποιεί δαπάνες με κεφάλαια που δεν δηλώθηκαν ως φορολογητέο εισόδημα.⁵⁸

iii. Η μέθοδος του ύψους των τραπεζικών καταθέσεων και των δαπανών σε μετρητά (bank deposits and cash expenditure method)

Η τεχνική αυτή υπολογίζει το εισόδημα δείχνοντας τι συνέβη με τα κεφάλαια / διαθέσιμα του φορολογούμενου. Βασίζεται στη θεωρία ότι εάν ένας φορολογούμενος εισπράττει χρήματα, μπορεί να συμβούν μόνο δύο πράγματα: είτε να τα καταθέσει είτε να τα δαπανήσει. Η μέθοδος αυτή βασίζεται στις παραδοχές ότι: α) Η απόδειξη

⁵⁶ Internal Revenue Service (2016), "Internal Revenue Manual", Chapter 4.10.4.6.3.2, διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο: https://www.irs.gov/irm/part4/irm_04-010-004-cont01.html (τελευταία πρόσβαση στις 20/08/2019).

⁵⁷ Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) (2006), "Strengthening Tax Audit Capabilities: Innovative Approaches to Improve the Efficiency and Effectiveness of Indirect Income Measurement Methods", *Prepared by Forum on Tax Administration's Compliance Sub-group*, pp. 4-46.

⁵⁸ Rettig P.C. (2014), "Overview: Indirect Methods of Determining Taxable Income", *Journal of Tax Practice & Procedure*, pp. 19-24.

των καταθέσεων σε τραπεζικούς λογαριασμούς, μετά από ορισμένες προσαρμογές που έγιναν για μη φορολογητέα εισοδήματα, αποτελεί ένδειξη φορολογητέων εσόδων και β) Οι δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν είναι πραγματικές, όπως δηλώθηκαν και παρουσιάστηκαν στον έλεγχο. Αυτές οι δαπάνες θα μπορούσαν να έχουν πληρωθεί μόνο με πιστωτική κάρτα, επιταγή ή μετρητά. Εάν οι δαπάνες πληρώθηκαν με μετρητά, τότε η πηγή αυτών των μετρητών πρέπει να προέρχεται από φορολογητέα πηγή, εκτός αν λογίζεται διαφορετικά. Το βάρος της απόδειξης σε κάθε περίπτωση βαρύνει τον φορολογούμενο.⁵⁹

Η μέθοδος του ύψους των τραπεζικών καταθέσεων και των δαπανών σε μετρητά είναι ένας άλλος τρόπος εξακρίβωσης άγνωστων πηγών κεφαλαίων με έμμεσες ή συμπερασματικές αποδείξεις. Με αυτή τη μέθοδο το εισόδημα αποδεικνύεται μέσω μιας ανάλυσης τραπεζικών καταθέσεων, ακυρωμένες επιταγές και νομισματικές συναλλαγές του υποκειμένου. Προσαρμογές γίνονται για στοιχεία που δεν συνιστούν εισόδημα, για να φθάσουμε στο εισόδημα.⁶⁰

iv. Η μέθοδος της αρχής των αναλογιών (mark-up method)

Η τεχνική της αρχής των αναλογιών αναμορφώνει το εισόδημα του φορολογούμενου με βάση τη χρήση ποσοστών ή δεικτών, που θεωρούνται ενδεικτικά, προκειμένου να υπολογιστεί η πραγματική φορολογική υποχρέωση. Αποτελείται από μια ανάλυση των πωλήσεων ή / και του κόστους πωληθέντων και την εφαρμογή ενός κατάλληλου ποσοστού για να καταλήξει στα ακαθάριστα έσοδα των φορολογουμένων. Με αναφορά σε παρόμοιες επιχειρήσεις, οι υπολογισμοί μπορούν να καθορίσουν το ύψος των πωλήσεων, του κόστους πωλήσεων, τα μικτά κέρδη ή ακόμα και τα καθαρά κέρδη. Με τη χρήση κάποιας γνωστής βάσης και ενός εφαρμοστέου ποσοστού, τα επιμέρους στοιχεία του εισοδήματος ή των δαπανών μπορούν να προσδιοριστούν. Η τεχνική αυτή έρχεται να καλύψει τις αδυναμίες άλλων μεθόδων, που δεν μπορούν να ανακατασκευάσουν αποτελεσματικά το

⁵⁹ Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) (2006), "Strengthening Tax Audit Capabilities: Innovative Approaches to Improve the Efficiency and Effectiveness of Indirect Income Measurement Methods", *Prepared by Forum on Tax Administration's Compliance Sub-group*, pp. 4-46.

⁶⁰ Λιόλιος Α. (2014), Ο Έλεγχος των Φορολογικών Υποθέσεων, Εκδόσεις ΑΡΙΩΝ ΟΕ., σελ. 406.

φορολογητέο εισόδημα όταν δεν έχουν κατατεθεί μετρητά και οι συνολικές δαπάνες σε μετρητά δεν μπορούν να προσδιοριστούν.⁶¹

v. Η μέθοδος της σχέσης της τιμής πώλησης προς το συνολικό όγκο κύκλου εργασιών (unit and volume method)

Η τεχνική αυτή μπορεί να συμβάλλει στον προσδιορισμό ή την επαλήθευση των ακαθάριστων εσόδων εφαρμόζοντας τα στοιχεία των τιμών και των κερδών με το γνωστό ή επαληθεύσιμο όγκο των συναλλαγών που πραγματοποιείται από το φορολογούμενο, εφόσον ο αριθμός των μονάδων ή του όγκου συναλλαγών μπορεί να καθοριστεί με ακρίβεια από τα βιβλία του, τα οποία είναι επαρκή ως προς την εξέταση του κόστους πωληθέντων και των δαπανών.⁶²

Οι πέντε αυτές μέθοδοι έμμεσου προσδιορισμού της φορολογητέας ύλης εφαρμόζονται τόσο σε φυσικά όσο και σε νομικά πρόσωπα. Πιο συγκεκριμένα σε φυσικά πρόσωπα εφαρμόζονται:

- Η μέθοδος της ανάλυσης ρευστότητας του φορολογούμενου (source and application of funds method).
- Η μέθοδος της καθαρής θέσης του φορολογούμενου (net worth method) και
- Η μέθοδος του ύψους των τραπεζικών καταθέσεων και των δαπανών σε μετρητά (bank deposits and cash expenditure method).

Όσον αφορά τα νομικά πρόσωπα, οι μέθοδοι που εφαρμόζονται είναι:

- Η μέθοδος της αρχής των αναλογιών (mark-up method) και
- Η μέθοδος της σχέσης της τιμής πώλησης προς το συνολικό όγκο κύκλου εργασιών (unit and volume method).

Οι πέντε διεθνώς αναγνωρισμένες μέθοδοι έμμεσων τεχνικών ελέγχου προβλέπονται και από την ελληνική νομοθεσία. Σύμφωνα με άρθρο 27 του ν. 4174/2013 η Φορολογική Διοίκηση δύναται να προβαίνει σε εκτιμώμενο, διορθωτικό

⁶¹ Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) (2006), "Strengthening Tax Audit Capabilities: Innovative Approaches to Improve the Efficiency and Effectiveness of Indirect Income Measurement Methods", *Prepared by Forum on Tax Administration's Compliance Sub-group*, pp. 4-46.

⁶² Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) (2006), "Strengthening Tax Audit Capabilities: Innovative Approaches to Improve the Efficiency and Effectiveness of Indirect Income Measurement Methods", *Prepared by Forum on Tax Administration's Compliance Sub-group*, pp. 4-46.

ή προληπτικό προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης με την εφαρμογή μιας ή περισσοτέρων από τις ανωτέρω τεχνικές ελέγχου με τις οποίες μπορούν να προσδιορίζονται τα φορολογητέα εισοδήματα των φορολογουμένων, τα ακαθάριστα έσοδα, οι εκροές και τα φορολογητέα κέρδη των υπόχρεων.⁶³

4.3 Τεχνική Ανάλυσης Ρευστότητας Του Φορολογούμενου

Η τεχνική της ανάλυσης ρευστότητας του φορολογούμενου προσδιορίζει τη φορολογητέα ύλη αναλύοντας τα έσοδα (φορολογητέα και μη), τις αγορές και δαπάνες (επαγγελματικές, ατομικές και οικογενειακές) και τις αυξήσεις και μειώσεις των περιουσιακών στοιχείων και των υποχρεώσεων (επαγγελματικών, ατομικών και οικογενειακών) του φορολογούμενου φυσικού προσώπου.⁶⁴

Η μέθοδος αυτή χρησιμοποιείται για τον προσδιορισμό της πραγματικής φορολογικής επιβάρυνσης μέσω μιας ανάλυσης των ταμειακών ροών του φορολογούμενου και της σύγκρισης όλων των γνωστών δαπανών με όλα τα γνωστά έσοδα για μια περίοδο. Λαμβάνονται υπόψη οι καθαρές αυξήσεις και μειώσεις των περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων, μαζί με τις μη εκπιπόμενες δαπάνες και τα αφορολόγητα έσοδα. Η υπέρβαση των δαπανών από το άθροισμα των δηλωθέντων και αφορολόγητων εισοδημάτων αποτελεί αδήλωτο φορολογητέο εισόδημα.

Αποτελεί τη συνήθη χρησιμοποιούμενη τεχνική όταν υπάρχουν βάσιμες υποψίες για παράνομες πηγές εισοδήματος ή υπάρχουν βάσιμες υποψίες ότι πραγματοποιούνται δαπάνες από άγνωστες ή παράνομες πηγές κεφαλαίων, ή υπάρχει αδικαιολόγητος πλουτισμός. Η εφαρμογή της συνίσταται συνήθως στις ακόλουθες περιπτώσεις:

⁶³ Ν.4174/2013, Φορολογικές διαδικασίες και άλλες διατάξεις, ΦΕΚ Α 170/26-7-2013.

⁶⁴ ΠΟΛ.1050/2014, Καθορισμός του περιεχομένου και του τρόπου εφαρμογής των τεχνικών ελέγχου των περιπτώσεων β', γ' και ε' της παραγράφου 1 του άρθρου 27 ν 4174/2013 (Φ.Ε.Κ. Α' 170) για τον διορθωτικό προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης φορολογουμένων φυσικών προσώπων με μεθόδους εμμέσου προσδιορισμού.

- Όταν ο έλεγχος του φορολογούμενου δείχνει ότι οι εκπτώσεις και οι λοιπές δαπάνες του, εμφανίζονται δυσανάλογες σε σχέση με το εισόδημα που δηλώθηκε.
- Όταν τα ρευστά διαθέσιμα του φορολογούμενου δεν προέρχονται από έναν τραπεζικό λογαριασμό, που να μπορεί να αναλυθεί για τον προσδιορισμό της πηγής και της μετέπειτα διάθεσής τους.
- Όταν ο φορολογούμενος καθιστά μια κοινή επιχειρηματική πρακτική να χρησιμοποιεί τα έσοδα σε μετρητά για την αποπληρωμή των επιχειρηματικών του εξόδων.⁶⁵

Η τεχνική της ανάλυσης ρευστότητας χρησιμοποιεί τις ετήσιες δαπάνες του φορολογούμενου για τον προσδιορισμό του εισοδήματος του, για φορολογικούς σκοπούς. Βασίζεται στη θεωρία ότι εάν οι δαπάνες του φορολογούμενου, κατά τη διάρκεια ενός συγκεκριμένου φορολογικού έτους, υπερβαίνουν τα δηλωθέντα εισοδήματα και η πηγή αυτών των δαπανών είναι ανεξήγητη, συμπεραίνεται ότι οι εν λόγω δαπάνες αντιπροσωπεύουν λαθραία εισοδήματα.⁶⁶

Στην πραγματικότητα, η μέθοδος αυτή επιδιώκει την ανακατασκευή του εισοδήματος του φορολογούμενου με σκοπό τον προσδιορισμό της πραγματικής φορολογικής του υποχρέωσης. Κατά την εφαρμογή της μεθόδου αυτής, δημιουργείται ένας πίνακας/ισοζύγιο με δύο βασικές στήλες: «Πηγές Κεφαλαίων/Εσόδων» και «Αναλώσεις Κεφαλαίων/Εσόδων», όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα.⁶⁷

⁶⁵ Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) (2006), "Strengthening Tax Audit Capabilities: Innovative Approaches to Improve the Efficiency and Effectiveness of Indirect Income Measurement Methods", *Prepared by Forum on Tax Administration's Compliance Sub-group*, pp. 4-46.

⁶⁶ Wise M. R. (2000), "Tax Fraud and Mens Rea Forensic Accounting", *Sixth Annual Fraud Conference, Montreal*, pp. 30-43.

⁶⁷ Ντάσιου Σ., Πέτσα Β. και Ζελενίτσας Μ. (2016), Τεχνικές Ελέγχου Με Την Χρήση Μεθόδων Έμμεσου Προσδιορισμού Φορολογητέας Ύλης, Υπουργείο Οικ/κών, ΓΓΔΕ, Γενική Δ/νση Φορολογικής Διοίκησης, Δ/νση Ελέγχων/Τμήμα Δ'.

Πίνακας 4.3: Πίνακας πηγών και αναλώσεων κεφαλαίων/εσόδων (Πηγή: Ντάσιου, Πέτσα, Ζελενίτσας)

ΣΤΗΛΗ Α		ΣΤΗΛΗ Β	
I. ΠΗΓΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ/ΕΣΟΔΩΝ	Φορ/κό έτος	II. ΑΝΑΛΩΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ/ΕΣΟΔΩΝ	Φορ/κό έτος
τα κάθε μορφής έσοδα που έχουν εισπραχθεί κατά τη διάρκεια του ελεγχόμενου φορολογικού έτους των οποίων αποδεικνύεται η πραγματοποίηση και η νομιμότητα των συναλλαγών		όλες οι πραγματοποιηθείσες αναλώσεις κατά τη διάρκεια του ελεγχόμενου φορολογικού έτους	
ΣΥΝΟΛΟ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ ΕΣΟΔΩΝ/ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ		ΣΥΝΟΛΟ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ ΕΣΟΔΩΝ/ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ	
III. ΥΠΟΛΟΙΠΟ	Φορ/κό έτος		
ΠΗΓΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ/ΕΣΟΔΩΝ			
Μείον ΑΝΑΛΩΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ/ΕΣΟΔΩΝ			
ΜΗ ΔΗΛΩΘΕΙΣΑ ΦΟΡΟΛΟΓΗΤΕΑ ΥΛΗ			

Στην πρώτη στήλη «Πηγές Κεφαλαίων/Εσόδων» περιλαμβάνονται τα κάθε μορφής έσοδα που έχουν εισπραχθεί στη διάρκεια της ελεγχόμενης φορολογικής περιόδου, των οποίων αποδεικνύεται η πραγματοποίηση και η νομιμότητα των συναλλαγών. Συγκεκριμένα αθροίζονται:⁶⁸

1. Τα υπόλοιπα των χρηματοπιστωτικών λογαριασμών (στην Ελλάδα ή και στο Εξωτερικό) προσωπικών/οικογενειακών και επαγγελματικών κατά την έναρξη της ελεγχόμενης χρήσης.
2. Τα διαθέσιμα μετρητά ή και το υπόλοιπο ταμείου στην αρχή της ελεγχόμενης χρήσης (το υπόλοιπο ταμείου αφορά την περίπτωση ατομικής επιχείρησης με βιβλία Γ' κατηγορίας ΚΒΣ ή διπλογραφικά του Κ.Φ.Α.Σ.).
3. Οι αναλήψεις από επιχειρήσεις όπου συμμετέχει ο φορολογούμενος, ο/η σύζυγος του ή και τα προστατευόμενα μέλη αυτών (όχι ατομικής επιχείρησης).
4. Τα ακαθάριστα έσοδα από την ατομική άσκηση επαγγελματικής δραστηριότητας του φορολογούμενου ή του/της συζύγου.
5. Τα έσοδα από λοιπές πηγές εισοδήματος όπως:
 - ✓ μισθώματα από εκμίσθωση ακινήτων (εκτός τεκμαρτών)
 - ✓ εισόδημα από κινητές αξίες

⁶⁸ ΠΟΛ.1270/24.12.2013, Μεθοδολογία Έμμεσων τεχνικών Ελέγχου.

- ✓ εισόδημα από γεωργικές επιχειρήσεις
 - ✓ δηλωθέν εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες
 - ✓ εισόδημα από λοιπές πηγές π.χ. εισόδημα αλλοδαπής προέλευσης, εισόδημα που δεν εντάσσεται σε κάποια από τις κατηγορίες Α-Ζ της παρ.2 του άρθρου 4 ΚΦΕ.
6. Οι εισπράξεις από λοιπά μη φορολογητέα έσοδα, όπως αποζημιώσεις, επιδοτήσεις, δωρεές κ.λπ.
 7. Τα έσοδα από πώληση περιουσιακών στοιχείων προσωπικών/οικογενειακών ή και επαγγελματικών (σε περίπτωση ατομικής επιχείρησης).
 8. Τα ποσά δανείων από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα κάθε μορφής, ιδιώτες, κ.λπ. (προσωπικά/οικογενειακά ή επαγγελματικά σε περίπτωση ατομικής επιχείρησης).
 9. Τα λοιπά έσοδα πάσης φύσεως φορολογητέα ή μη.
 10. Οι αυξήσεις πληρωτέων λογαριασμών. Στους πληρωτέους λογαριασμούς περιλαμβάνονται οι υποχρεώσεις από αγορές, δαπάνες γενικά καθώς και φορολογικές υποχρεώσεις, οι οποίες οφείλονται στο τέλος κάθε ελεγχόμενου έτους. Το αν υπάρχει αύξηση των πληρωτέων λογαριασμών, καθορίζεται από την σύγκριση του υπόλοιπου πληρωτέων λογαριασμών στο τέλος του προηγούμενου έτους με το υπόλοιπο στο τέλος του ελεγχόμενου έτους.
 11. Οι μειώσεις λογαριασμών εισπρακτέων. Στους εισπρακτέους λογαριασμούς περιλαμβάνονται οι απαιτήσεις από πωλήσεις επαγγελματικές, προσωπικές κ.λπ. καθώς και απαιτήσεις φορολογικές (επιστροφές φόρων κ.λπ.) οι οποίες είναι απαιτητές στο τέλος κάθε ελεγχόμενου έτους. Το αν υπάρχει μείωση των εισπρακτέων λογαριασμών καθορίζεται από τη σύγκριση του υπολοίπου εισπρακτέων λογαριασμών στο τέλος του προηγούμενου έτους με το υπόλοιπο στο τέλος του ελεγχόμενου έτους.
 12. Η αύξηση των προκαταβολών που εισπράχθηκαν έναντι εσόδων επόμενου ή επομένων ετών. Εάν, στο τέλος του έτους, το ποσό των προκαταβολών έναντι εσόδων επόμενου ή επομένων ετών έχει αυξηθεί σε σύγκριση με το ποσό των προκαταβολών έναντι εσόδων επόμενου ή επομένων ετών στο τέλος του προηγούμενου έτους, η αύξηση θα καταχωρηθεί στη στήλη Πηγές Κεφαλαίων /Εσόδων στη γραμμή (12) «Αύξηση των προκαταβολών έναντι εσόδων επόμενου έτους». Αντίθετα, σε περίπτωση που έχουμε μείωση των προκαταβολών, η μείωση θα καταχωρηθεί στη στήλη Αναλώσεις

Κεφαλαίων/Εσόδων στη γραμμή (15) «Μείωση προκαταβολών που εισπράχθηκαν έναντι εσόδων επομένου έτους».

13. Οι λοιπές περιπτώσεις εσόδων. Αναγράφεται οποιαδήποτε άλλη περίπτωση εσόδου που δεν αναφέρεται παραπάνω.

Στην δεύτερη στήλη «Αναλώσεις Κεφαλαίων/Εσόδων» περιλαμβάνονται όλες οι πραγματοποιηθείσες αναλώσεις, κατά τη διάρκεια της ελεγχόμενης φορολογικής περιόδου. Συγκεκριμένα αθροίζονται:⁶⁹

1. Τα υπόλοιπα των χρηματοπιστωτικών λογαριασμών (στην Ελλάδα ή και στο Εξωτερικό) προσωπικών/οικογενειακών και επαγγελματικών κατά την λήξη της ελεγχόμενης χρήσης (τα υπόλοιπα των λογαριασμών την 31/12/200X).
2. Τα διαθέσιμα μετρητά ή και το υπόλοιπο του ταμείου στο τέλος της ελεγχόμενης χρήσης (σε περίπτωση ατομικής επιχείρησης με βιβλία Γ' κατηγορίας ΚΒΣ ή διπλογραφικά του Κ.Φ.Α.Σ.).
3. Οι εισφορές σε λογαριασμούς επιχειρήσεων όπου συμμετέχει ο ίδιος ο φορολογούμενος, ο/η σύζυγος ή και τα προστατευόμενα μέλη αυτών (όχι ατομικές επιχειρήσεις).
4. Η συνεισφορά ποσών για συμμετοχή στο κεφάλαιο κάθε μορφής επιχειρήσεων.
5. Οι αγορές περιουσιακών στοιχείων (προσωπικών/οικογενειακών και επαγγελματικών), στις οποίες περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, ανεγέρσεις οικοδομών, αγορές ΕΙΧ, δίτροχων κ.λπ. οχημάτων, πλοίων σκαφών, αναψυχής αεροσκαφών, και επενδυτικών αγαθών καθώς και οι δαπάνες που αφορούν βελτιώσεις αυτών.
6. Οι αγορές εμπορευμάτων, πρώτων και βοηθητικών υλών και λοιπών αγαθών αναγκαίων στην άσκηση της επαγγελματικής δραστηριότητας.
7. Οι επαγγελματικές/επιχειρηματικές δαπάνες πάσης φύσεως (εκπιπόμενες ή μη από τα ακαθάριστα έσοδα της επιχείρησης). Στις δαπάνες αυτές περιλαμβάνονται και οι δαπάνες που αφορούν επισκευές και συντηρήσεις των επαγγελματικών περιουσιακών στοιχείων. Θα πρέπει να αναφερθεί ότι εάν στις συνολικά δηλωθείσες επαγγελματικές δαπάνες, έχουν συμπεριληφθεί οι αποσβέσεις, θα πρέπει με το ποσό των αποσβέσεων να μειώσουμε τις

⁶⁹ ΠΟΛ.1270/24.12.2013, Μεθοδολογία Έμμεσων τεχνικών Ελέγχου.

επαγγελματικές δαπάνες που θα καταχωρίσουμε στην αντίστοιχη ένδειξη, καθώς οι αποσβέσεις δεν αποτελούν πραγματικές καταβολές.

8. Τα ποσά αποπληρωμής προσωπικών ή επαγγελματικών δανείων. Επισημαίνεται ότι στη γραμμή αυτή αναγράφονται μόνο τα ποσά των χρεολυσίων. Τα ποσά των τόκων, ανάλογα με το είδος του δανείου, αν δηλαδή είναι προσωπικό ή επαγγελματικό, συμπεριλαμβάνονται είτε στις προσωπικές/οικογενειακές είτε στις επαγγελματικές δαπάνες.
9. Τα ποσά για ασφάλιστρα, αποζημιώσεις, δωρεές (όπως γονικές παροχές ή χορηγίες χρηματικών ποσών κ.λπ.), και λοιπές δαπάνες.
10. Τα ποσά για φόρους, τέλη εισφορές και πρόστιμα κάθε μορφής.
11. Τα ποσά για κάθε είδους δαπάνες διαβίωσης (προσωπικές/ οικογενειακές) καθώς και οι δαπάνες που αφορούν επισκευές και συντηρήσεις των προσωπικών/ οικογενειακών περιουσιακών στοιχείων (δαπάνες για το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων του φορολογουμένου του/της συζύγου και των προστατευομένων μελών αυτών).
12. Οι μειώσεις των πληρωτέων λογαριασμών. Στους πληρωτέους λογαριασμούς περιλαμβάνονται οι υποχρεώσεις από αγορές και δαπάνες γενικά καθώς και φορολογικές υποχρεώσεις οι οποίες οφείλονται στο τέλος κάθε ελεγχόμενου έτους (επισημαίνεται ότι δεν περιλαμβάνονται τα δάνεια, τα οποία αναγράφονται στη γραμμή (8) «Ποσά αποπληρωμής προσωπικών ή επαγγελματικών δανείων»). Το αν υπάρχει μείωση των πληρωτέων λογαριασμών καθορίζεται από τη σύγκριση του υπολοίπου πληρωτέων λογαριασμών στο τέλος του προηγούμενου έτους με το υπόλοιπο στο τέλος του ελεγχόμενου έτους .
13. Οι αυξήσεις εισπρακτέων λογαριασμών. Στους εισπρακτέους λογαριασμούς περιλαμβάνονται οι απαιτήσεις από πωλήσεις επαγγελματικές, προσωπικές και φορολογικές, οι οποίες είναι απαιτητές στο τέλος κάθε ελεγχόμενου έτους. Το αν υπάρχει αύξηση των εισπρακτέων λογαριασμών καθορίζεται από τη σύγκριση του υπολοίπου εισπρακτέων λογαριασμών στο τέλος του προηγούμενου έτους με το υπόλοιπο στο τέλος του ελεγχόμενου έτους.
14. Οι χορηγήσεις δανείων σε τρίτους.
15. Η μείωση προκαταβολών που εισπράχθηκαν έναντι εσόδων επόμενου ή επομένων ετών. Εάν, στο τέλος του έτους, το ποσό των προκαταβολών έναντι εσόδων επόμενου ή επομένων ετών έχει μειωθεί σε σύγκριση με το ποσό των

προκαταβολών έναντι εσόδων επομένου ή επομένων ετών στο τέλος του προηγούμενου έτους, η μείωση θα καταχωρηθεί στήλη Αναλώσεις Κεφαλαίων/Εσόδων στη γραμμή (15) «Μείωση προκαταβολών που εισπράχθηκαν έναντι εσόδων επόμενων ετών». Αν αντίθετα, έχουμε αύξηση των προκαταβολών, η αύξηση αυτή θα καταχωρηθεί στη στήλη Πηγές Κεφαλαίων/Εσόδων στη γραμμή (12) «Αύξηση των προκαταβολών που εισπράχθηκαν έναντι εσόδων επομένων ετών».

16. Οι λοιπές περιπτώσεις αναλώσεων. Αναγράφεται οποιαδήποτε άλλη περίπτωση δαπάνης/αγοράς που δεν αναφέρεται παραπάνω.

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι τόσο στα έσοδα, όσο στις αγορές και δαπάνες, δεν αναγράφονται τα τεκμαρτά έσοδα ή δαπάνες αλλά το σύνολο των ποσών που ανάγεται σε κάθε ελεγχόμενο διαχειριστικό έτος. Απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή ώστε τα ποσά τόσο των εσόδων όσο και των αγορών/δαπανών να μην υπολογίζονται δύο φορές.

Με βάση τα ποσά που αθροίστηκαν στις δύο αυτές στήλες προκύπτει η μη δηλωθείσα φορολογητέα ύλη. Αν το εισόδημα έχει δηλωθεί σωστά και ο ελεγκτής έχει αναμορφώσει το οικονομικό ιστορικό του φορολογουμένου χρησιμοποιώντας την τεχνική της ανάλυσης ρευστότητας, το ισοζύγιο θα είναι ισορροπημένο, που σημαίνει ότι οι πηγές κεφαλαίων θα είναι ίσες με τις αναλώσεις κεφαλαίων. Ωστόσο, αν οι αναλώσεις κεφαλαίων είναι μεγαλύτερες από τις πηγές κεφαλαίων, συνάγεται το συμπέρασμα ότι υπάρχει μια υποεκτίμηση των εσόδων, ή υπερεκτίμηση των εκπιπόμενων δαπανών.⁷⁰ Συγκεκριμένα, η αρνητική διαφορά μεταξύ της στήλης «Πηγές Κεφαλαίων/Εσόδων» και της στήλης «Αναλώσεις Κεφαλαίων/Εσόδων» ελέγχεται ως μη δηλούμενο εισόδημα και εφόσον δεν αιτιολογείται υπόκειται σε φορολόγηση.

⁷⁰ Biber E. (2010), "Revenue Administration: Taxpayer Audit - Use of Indirect Methods", *International Monetary Fund, Fiscal Affairs Department*, pp. 1-12.

4.4 Τεχνική Καθαρής Θέσης Του Φορολογούμενου

Η τεχνική αυτή αναδημιουργεί το οικονομικό ιστορικό του φορολογούμενου φυσικού προσώπου και προσδιορίζει φορολογητέα ύλη, λαμβάνοντας υπόψη όλα τα περιουσιακά στοιχεία και τα διαθέσιμα κεφάλαια προσωπικά, οικογενειακά, επαγγελματικά, τις διάφορες απαιτήσεις προσωπικές, οικογενειακές, επαγγελματικές (ενεργητικό), τις υποχρεώσεις προσωπικές, οικογενειακές ή επαγγελματικές (παθητικό), τις ατομικές, οικογενειακές και επαγγελματικές δαπάνες ως και τα εισοδήματα από λοιπές πηγές (ατομικά και οικογενειακά).⁷¹

Προκειμένου να καθοριστεί το σωστό ύψος του πληρωτέου φόρου και να αποκαλυφθούν τυχόν ενδείξεις φοροδιαφυγής, απαιτείται σε ορισμένες περιπτώσεις, να προσδιοριστεί η καθαρή θέση του φορολογούμενου (και του/της συζύγου και των προστατευόμενων μελών, αν είναι σημαντικό) στην αρχή και στο τέλος της υπό εξέταση περιόδου, έτσι ώστε να εντοπιστεί η λογική του δηλωθέντος εισοδήματος. Σε πολλές περιπτώσεις, η διαφορά στην καθαρή θέση χρησιμοποιείται ως βάση για ποινικές φορολογικές διώξεις. Ως εκ τούτου, θα πρέπει να επιτυγχάνονται όσο το δυνατόν περισσότερες λεπτομέρειες για όλα τα στοιχεία του ενεργητικού και του παθητικού.⁷²

Η τεχνική αυτή βασίζεται στην λογική ότι όταν ένας φορολογούμενος συσσωρεύει πλούτο σε ένα φορολογικό έτος έχει δύο επιλογές: α) την επένδυση σε περιουσιακά στοιχεία και β) την πραγματοποίηση δαπανών. Σκοπός της μεθόδου είναι να προσδιορίσει μέσω της μεταβολής στην καθαρή θέση, εάν ο φορολογούμενος αυξάνει στοιχεία του ενεργητικού (π.χ. αγορά περιουσιακών στοιχείων), μειώνει το παθητικό (π.χ. εξόφληση υποχρεώσεων) ή πραγματοποιεί δαπάνες με κεφάλαια που δεν αναφέρονται ως φορολογητέο εισόδημα.⁷³

⁷¹ ΠΟΛ.1050/2014, Καθορισμός του περιεχομένου και του τρόπου εφαρμογής των τεχνικών ελέγχου των περιπτώσεων β', γ' και ε' της παραγράφου 1 του άρθρου 27 ν 4174/2013 (Φ.Ε.Κ. Α' 170) για τον διορθωτικό προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης φορολογουμένων φυσικών προσώπων με μεθόδους εμμέσου προσδιορισμού.

⁷² Wise M. R. (2000), "Tax Fraud and Mens Rea Forensic Accounting", *Sixth Annual Fraud Conference, Montreal*, pp. 30-43.

⁷³ Rettig P.C. (2014), "Overview: Indirect Methods of Determining Taxable Income", *Journal of Tax Practice & Procedure*, pp. 19-24.

Η τεχνική αυτή χρησιμοποιήθηκε αρχικά για τον έλεγχο φορολογούμενων των οποίων η κύρια πηγή εισοδήματος προερχόταν από παράνομη δραστηριότητα. Σταδιακά όμως, υιοθετήθηκε ως η συνηθέστερη τεχνική ελέγχου σε περιπτώσεις απάτης, φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής, ιδίως όταν διαπιστωθεί ότι ο φορολογούμενος συσσωρεύει σημαντικά περιουσιακά στοιχεία ή έχουν επέλθει σημαντικές μεταβολές στην καθαρή του θέση και οι άλλες μέθοδοι έμμεσου προσδιορισμού της φορολογητέας ύλης αποδεικνύονται ανεπαρκείς. Η μέθοδος της καθαρής θέσης ενδεικτικά συνιστάται όταν:⁷⁴

- εξετάζονται δύο ή περισσότερα χρόνια,
- παρατηρούνται πολλές αλλαγές σε στοιχεία του ενεργητικού και του παθητικού που έγιναν κατά τη διάρκεια της περιόδου,
- ο φορολογούμενος δεν τηρεί βιβλία και στοιχεία,
- τα βιβλία και τα στοιχεία που τηρούνται είναι ανεπαρκή ή δεν είναι διαθέσιμα,
- τα βιβλία και τα στοιχεία παρακρατούνται από τον φορολογούμενο και δεν επιδίδονται στη φορολογική αρχή,
- έχει εφαρμοστεί άλλη έμμεση τεχνική ελέγχου και ζητείται επιβεβαίωση όσον αφορά την ακρίβεια των αποτελεσμάτων.

Η καθαρή θέση του φορολογούμενου προσδιορίζεται κατά την έναρξη και κατά το τέλος του φορολογικού έτους. Η ανάλυση που απαιτείται κατά την εφαρμογή της τεχνικής της καθαρής θέσης είναι παρόμοια με αυτή που χρησιμοποιείται στην τεχνική της ανάλυσης ρευστότητας, με τη διαφορά ότι εκτείνεται σε περισσότερες από μία φορολογικές περιόδους προκειμένου να διαπιστώσει μεταβολές στην καθαρή θέση του ελεγχόμενου σε διαδοχικά έτη.⁷⁵

Κατά την εφαρμογή της τεχνικής αυτής δημιουργείται ο Πίνακας Ενεργητικού και Παθητικού για όλες τις ελεγχόμενες φορολογικές περιόδους με φορολογική περίοδο βάσης την αμέσως προηγούμενη από την πρώτη ελεγχόμενη φορολογική περίοδο. Στο Ενεργητικό περιλαμβάνονται όλα τα περιουσιακά στοιχεία του

⁷⁴ Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) (2006), "Strengthening Tax Audit Capabilities: Innovative Approaches to Improve the Efficiency and Effectiveness of Indirect Income Measurement Methods", *Prepared by Forum on Tax Administration's Compliance Sub-group*, pp. 4-46.

⁷⁵ Biber E. (2010), "Revenue Administration: Taxpayer Audit - Use of Indirect Methods", *International Monetary Fund, Fiscal Affairs Department*, pp. 1-12.

ελεγχόμενου, του/της συζύγου και των προστατευόμενων μελών αυτών, καθώς και οι καταθέσεις σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα κατά την λήξη κάθε φορολογικής περιόδου, όπως για παράδειγμα η κινητή και ακίνητη περιουσία, οι διάφορες απαιτήσεις και τα διαθέσιμα κεφάλαια με βάση το πραγματικό κόστος κτήσης, όπως αυτό προκύπτει από τα διαθέσιμα στον έλεγχο στοιχεία. Στο Παθητικό περιλαμβάνονται οι αντίστοιχες υποχρεώσεις του ελεγχόμενου, του/της συζύγου και των προστατευόμενων μελών αυτών, όπως είναι τα δάνεια, τα γραμμάτια, οι διάφοροι πιστωτές και οι αποσβέσεις.⁷⁶

Πίνακας 4.4: Πίνακας Ενεργητικού Παθητικού (Πηγή: Ντάσιου, Πέτσα, Ζελενίτσας)

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ	Ετος βάσης	Ελεγχόμενα έτη
ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ όλα τα Περιουσιακά Στοιχεία προσωπικά/οικογενειακά/επαγγελματικά - ενδεικτικά:		
Ακίνητη/κινητή περιουσία		
Διαθέσιμα Κεφάλαια		
Απαιτήσεις διάφορες		
Σύνολο Ενεργητικού		
ΠΑΘΗΤΙΚΟ (Υποχρεώσεις προσωπικές/οικογενειακές/επαγγελματικές)		
Περιλαμβάνονται οι αντίστοιχες υποχρεώσεις		
Σύνολο Υποχρεώσεων		
ΚΑΘΑΡΗ ΘΕΣΗ ΚΑΘΕ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ		

Πιο συγκεκριμένα, στο Ενεργητικό περιλαμβάνονται τα παρακάτω στοιχεία:

- Ακίνητη περιουσία (κόστος κτήσης).
- Έπιπλα, Συσκευές, Λοιπός εξοπλισμός (επαγγελματικά).
- Προσωπικά αντικείμενα μεγάλης αξίας (έπιπλα ,έργα τέχνης, συλλογές κ.λπ.) άνω των 5.000€ έκαστο.
- Κοσμήματα και λοιπά τιμαλή αξίας άνω των 5.000€ έκαστο.
- Απαιτήσεις διάφορες: Περιλαμβάνονται οι εισπρακτέοι λογαριασμοί, ήτοι οι απαιτήσεις από πωλήσεις επαγγελματικές και προσωπικές/οικογενειακές κ.λπ.

⁷⁶ ΠΟΛ.1270/24.12.2013, Μεθοδολογία Έμμεσων τεχνικών Ελέγχου.

καθώς και φορολογικές (επιστροφές φόρων κ.λπ.) οι οποίες είναι απαιτητές στο τέλος κάθε ελεγχόμενου έτους. Το προκύπτον υπόλοιπο στο τέλος κάθε ελεγχόμενου έτους συμπεριλαμβάνεται στο ενεργητικό.

- Μηχανοκίνητα οχήματα, σκάφη, αεροσκάφη κ.λπ.
- Μετρητά διαθέσιμα στην κατοχή του φορολογουμένου, του/της συζύγου ή των προστατευόμενων μελών αυτών.
- Καταθέσεις σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα του φορολογουμένου, του/της συζύγου ή των προστατευόμενων μελών αυτών όπως π.χ. σε λογαριασμούς ταμειωτηρίου, όψεως, προθεσμίας, τρεχούμενους.
- Μετοχές, λοιποί τίτλοι.
- Σύνολο απογραφής τέλους χρήσης σε περίπτωση ατομικής επιχείρησης (εμπορεύματα, έτοιμα προϊόντα, α' και β' ύλης υλικά συσκευασίας ημιτελή υπολείμματα). Στις περιπτώσεις ελέγχου συνεχόμενων ετών για τις οποίες δεν υπάρχει συνεχής υποχρέωση σύνταξης απογραφής, τυχόν συνταχθείσες απογραφές δεν υπολογίζονται κατά την εφαρμογή της συγκεκριμένης τεχνικής.
- Διάφοροι λογαριασμοί ή Λοιπά περιουσιακά στοιχεία (προσωπικά/οικογενειακά ή επαγγελματικά) των οποίων η αξία υπερβαίνει τις 5.000 ευρώ.

Για την ορθή απεικόνιση των ανωτέρω, θα πρέπει να επισημάνουμε ότι σε όλες τις παραπάνω περιπτώσεις ως αξία λαμβάνεται το πραγματικό κόστος κτήσης, όπως αυτό προκύπτει από τα διαθέσιμα στον έλεγχο στοιχεία. Στις περιπτώσεις ανέγερσης οικοδομών, ως κόστος λαμβάνεται το κόστος ανέγερσης όπως αυτό προκύπτει από τα διαθέσιμα στον έλεγχο στοιχεία. Τέλος, τα επαγγελματικά/επιχειρηματικά περιουσιακά στοιχεία αφορούν περιπτώσεις ατομικής επιχείρησης.

Όσον αφορά το Παθητικό τα στοιχεία που περιλαμβάνονται είναι:

- Δάνεια (προσωπικά/οικογενειακά).
- Δάνεια (επαγγελματικά, σε περίπτωση ατομικής επιχείρησης).
- Γραμμάτια (προσωπικά/οικογενειακά ή της ατομικής επιχείρησης).
- Πιστωτές διάφοροι: Περιλαμβάνονται οι πληρωτέοι λογαριασμοί ήτοι οι υποχρεώσεις από αγορές και δαπάνες γενικά καθώς και φορολογικές υποχρεώσεις, επαγγελματικές ή/και προσωπικές/οικογενειακές οι οποίες

οφείλονται στο τέλος κάθε ελεγχόμενου έτους. Το υπόλοιπο που προκύπτει στο τέλος κάθε ελεγχόμενου έτους συμπεριλαμβάνεται στο παθητικό.

➤ Υποχρεώσεις (Αποσβέσεις, κ.λπ.).

Ενδεικτικά στις πιο πάνω περιπτώσεις, η υποχρέωση του έτους βάσης ή καθενός από τα επόμενα μεταφέρεται και αυξάνεται αν οι υποχρεώσεις αυξηθούν π.χ. νέο δάνειο, ή μειώνεται ανάλογα με τις πραγματικές καταβολές αποπληρωμής των υποχρεώσεων.

Κατά την κατάρτιση του πίνακα Ενεργητικού-Παθητικού ιδιαίτερη προσοχή απαιτείται στον τρόπο αντιμετώπισης και καταχώρησης των αποσβέσεων. Ειδικά για την τεχνική αυτή, εάν στο πίνακα του Ενεργητικού περιλαμβάνονται και πάγια επαγγελματικά περιουσιακά στοιχεία για τα οποία είχαν διενεργηθεί αποσβέσεις κατά τον υπολογισμό του φορολογητέου εισοδήματος τότε, το σωρευτικό ποσό αποσβέσεων για αυτά τα περιουσιακά στοιχεία αναγράφεται ως υποχρέωση στον πίνακα του Παθητικού.

Εάν στο ενεργητικό περιλαμβάνονται περιουσιακά στοιχεία τα οποία έχουν αποσβεσθεί πλήρως, στον πίνακα του Παθητικού αναγράφεται το σύνολο των αποσβέσεων που έχει διενεργηθεί για αυτά και έχει εκπέσει από τα ακαθάριστα έσοδα.

Όταν ένα από τα περιουσιακά στοιχεία στις 31/12/20XX δεν περιλαμβάνεται πλέον στον κατάλογο ενεργητικού λόγω πώλησης ή άλλου τρόπου διάθεσης, πρέπει η απόσβεση σχετικά με αυτό το περιουσιακό στοιχείο να μην περιλαμβάνεται πλέον στο σωρευτικό ποσό αποσβέσεων που αναγράφεται ως υποχρέωση στον πίνακα του Παθητικού.

Τέλος, σημειώνεται ότι εάν ο φορολογούμενος κατέχει επαγγελματικά περιουσιακά στοιχεία για τα οποία δεν έχει διενεργήσει αποσβέσεις, αυτές δεν περιλαμβάνονται στον πίνακα του Παθητικού.

Η διαφορά Ενεργητικού-Παθητικού αποτελεί την Καθαρή Θέση κάθε φορολογικής περιόδου. Από την καθαρή θέση λήξης κάθε διαχειριστικής περιόδου αφαιρείται η καθαρή θέση έναρξης και δημιουργείται ο Πίνακας Καθαρής Θέσης, όπου για το πρώτο ελεγχόμενο έτος η καθαρή θέση έναρξης είναι η καθαρή θέση του έτους βάσης. Οι αυξήσεις/μειώσεις της Καθαρής Θέσης αναπροσαρμόζονται με τις

περιπτώσεις απόκτησης περιουσιακών στοιχείων άνευ ανταλλάγματος (αιτία θανάτου, δωρεάς, γονικής παροχής, προίκα, κερδών από τυχερά παίγνια, ανταλλαγής) και τις περιπτώσεις εκποίησης αυτών, με τις μη εκπιπόμενες ατομικές και οικογενειακές δαπάνες κάθε είδους και συγκρίνονται με τα δηλωθέντα εισοδήματα. Η προκύπτουσα διαφορά θεωρείται μη δηλωθείσα φορολογητέα ύλη και εφόσον δεν αιτιολογείται υπόκειται σε φορολόγηση.⁷⁷

Πίνακας 4.5: Πίνακας Καθαρής Θέσης (Πηγή: Ντάσιου, Πέτσα, Ζελενίτσας)

	ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΑΘΑΡΗΣ ΘΕΣΗΣ	Ελεγχόμενο έτος
	ΚΑΘΑΡΗ ΘΕΣΗ ΛΗΞΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ	
μείον	ΚΑΘΑΡΗ ΘΕΣΗ ΕΝΑΡΞΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ	
	ΑΥΞΗΣΗ ΚΑΘΑΡΗΣ ΘΕΣΗΣ ΕΤΟΥΣ	
μείον	ΑΝΑΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΚΑΘΑΡΗΣ ΘΕΣΗΣ ΜΕ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΕΥ ΑΝΤΑΛΛΑΓΜΑΤΟΣ	
	ΑΝΑΠΡΟΣΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΚΑΘΑΡΗ ΘΕΣΗ	
συν	ΑΝΑΠΡΟΣΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΚΑΘΑΡΗ ΘΕΣΗ - ΠΡΟΣΑΥΞΑΝΕΤΑΙ ΜΕ :	
	ΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΚΑΘΕ ΕΙΔΟΥΣ Κ.ΛΠ.	
μείον	ΑΝΑΠΡΟΣΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΚΑΘΑΡΗ ΘΕΣΗ - ΜΕΙΩΝΕΤΑΙ ΜΕ: ΛΟΙΠΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ	
	ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΖΟΜΕΝΟ ΒΑΣΕΙ ΜΕΘΟΔΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	

Πιο συγκεκριμένα, οι μη εκπιπόμενες δαπάνες (με επιταγές, μετρητά ή μέσω τραπεζικών λογαριασμών) οι οποίες λαμβάνονται υπόψη (προστίθενται) στην αναπροσαρμογή των αυξήσεων/μειώσεων της Καθαρής Θέσης είναι:

- Προσωπικές και οικογενειακές δαπάνες διαβίωσης
- Λοιπές δαπάνες/αγορές. Δεν περιλαμβάνονται οι επαγγελματικές δαπάνες και αγορές, με εξαίρεση τις δαπάνες που είναι μη παραγωγικές ή δεν εκπίπτουν βάσει διατάξεων νόμου από τα ακαθάριστα έσοδα της επιχείρησης, οι οποίες και αναγράφονται.
- Ζημίες από εκποίηση περιουσιακού στοιχείου, μη αναγνωριζόμενες φορολογικώς.

⁷⁷ ΠΟΛ.1270/24.12.2013, Μεθοδολογία Έμμεσων τεχνικών Ελέγχου.

Από το μερικό αυτό σύνολο αφαιρούνται τα μη φορολογούμενα εισοδήματα και συγκεκριμένα:

- Τα αφορολόγητα έσοδα από διάφορες πηγές, που αφορά όλες τις πηγές εσόδων του φορολογουμένου του/της συζύγου και των προστατευόμενων μελών αυτών που συμπεριλήφθηκαν ή όχι στην υποβληθείσα δήλωση φορολογίας εισοδήματος αλλά δεν υπάγονται σε φορολόγηση βάσει διατάξεων νόμου.
- Μη φορολογητέες περιπτώσεις εσόδων ή φορολογητέες κατ' ειδικό τρόπο όπως τα έσοδα από δωρεές, κέρδη από πώληση περιουσιακού στοιχείου, επιχορηγήσεις και λοιπές μη φορολογητέες περιπτώσεις που συμπεριλήφθηκαν ή όχι στην υποβληθείσα δήλωση φορολογίας εισοδήματος αλλά δεν υπάγονται σε φορολόγηση βάσει διατάξεων νόμου ή φορολογηθήκαν με ειδικό τρόπο.

Στις περιπτώσεις πώλησης περιουσιακού στοιχείου που αποκτήθηκε με αντάλλαγμα ή άνευ ανταλλάγματος λαμβάνεται για τη συγκεκριμένη τεχνική μόνο το προκύπτον κέρδος ή ζημία, εφόσον δεν φορολογήθηκε ή δεν εκπέσθηκε σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις. Αυτά αναγράφονται αντίστοιχα στις «μη φορολογούμενες περιπτώσεις εσόδων» ή στις «ζημίες από εκποίηση περιουσιακών στοιχείων».

Ειδικά στις περιπτώσεις πώλησης περιουσιακού στοιχείου που είχε αποκτηθεί χωρίς αντάλλαγμα, ως κέρδος ή ζημία λαμβάνεται το σύνολο του ποσού πώλησης μείον το κόστος όπως προσδιορίστηκε στον πίνακα ενεργητικού.

Το υπόλοιπο αποτελεί το βάσει τεχνικής προσδιοριζόμενο καθαρό εισόδημα του φορολογούμενου, της συζύγου και των προστατευόμενων μελών αυτών, το οποίο συγκρίνεται με τα αντίστοιχα δηλωθέντα εισοδήματα (υπαχθέντα σε φορολόγηση) από κάθε πηγή του φορολογούμενου, του/της συζύγου και των προστατευόμενων μελών αυτών. Η διαφορά που προκύπτει από τη σύγκριση αυτή ελέγχεται ως μη δηλωθείσα φορολογητέα ύλη και εφόσον δεν αιτιολογείται υπόκειται σε φορολόγηση.⁷⁸

⁷⁸ ΠΟΛ.1270/24.12.2013, Μεθοδολογία Έμμεσων τεχνικών Ελέγχου.

4.5 Τεχνική Τραπεζικών Καταθέσεων Και Δαπανών Σε Μετρητά

Η τεχνική των τραπεζικών καταθέσεων και δαπανών σε μετρητά αποτελεί την τρίτη προβλεπόμενη από την ελληνική νομοθεσία έμμεση τεχνική ελέγχου για τον προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης φυσικών προσώπων. Η τεχνική αυτή προσδιορίζει φορολογητέα ύλη παρακολουθώντας την κίνηση των (διαθεσίμων) κεφαλαίων του φορολογούμενου, του/της συζύγου και των προστατευόμενων μελών αυτών, είτε με την κατάθεση αυτών σε χρηματοπιστωτικούς λογαριασμούς είτε με την ανάλωση τους σε διάφορες συναλλαγές με χρήση μετρητών. Αναλύει τις συνολικές καταθέσεις σε χρηματοπιστωτικούς λογαριασμούς, τα διαθέσιμα, τις αγορές και δαπάνες σε μετρητά τόσο σε επαγγελματικό όσο και σε οικογενειακό επίπεδο κατά τη διάρκεια της ελεγχόμενης φορολογικής περιόδου και τα συγκρίνει με τα συνολικά δηλωθέντα έσοδα.⁷⁹

Η τεχνική του ύψους των τραπεζικών καταθέσεων και δαπανών σε μετρητά βασίζεται στην υπόθεση ότι εάν ένας φορολογούμενος εισπράττει χρήματα, μόνο δύο πράγματα μπορούν να συμβούν: είτε αυτά να κατατεθούν είτε να δαπανηθούν. Οπότε και υπολογίζει το εισόδημα καταδεικνύοντας που κατέληξαν τα κεφάλαια του φορολογούμενου. Η μέθοδος αυτή βασίζεται σε δύο βασικές παραδοχές:

1. Η ύπαρξη καταθέσεων σε τραπεζικούς λογαριασμούς αποτελεί στοιχείο έρευνας φορολογητέων εσόδων.
2. Οι δαπάνες που παρουσιάζονται στη φορολογική δήλωση, όντως πραγματοποιήθηκαν. Οι δαπάνες αυτές μπορεί να έχουν πραγματοποιηθεί μόνο μέσω πιστωτικής κάρτας, επιταγής ή μετρητών. Εφόσον οι δαπάνες καταβλήθηκαν σε μετρητά, τότε η πηγή αυτών των μετρητών θα πρέπει να προέρχεται από πηγή υποκείμενη σε φόρο, εκτός και αν υπάρχει διαφορετική

⁷⁹ ΠΟΛ.1050/2014, Καθορισμός του περιεχομένου και του τρόπου εφαρμογής των τεχνικών ελέγχου των περιπτώσεων β', γ' και ε' της παραγράφου 1 του άρθρου 27 ν 4174/2013 (Φ.Ε.Κ. Α' 170) για τον διορθωτικό προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης φορολογουμένων φυσικών προσώπων με μεθόδους έμμεσου προσδιορισμού.

αιτιολόγηση. Η απόδειξη μιας μη φορολογητέας πηγής για αυτά τα μετρητά, βαρύνει τον ίδιο τον φορολογούμενο.⁸⁰

Η τεχνική του ύψους των τραπεζικών καταθέσεων και των δαπανών σε μετρητά μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τον έλεγχο όλων των φυσικών προσώπων, επιτηδευματιών και μη, και μπορεί να οδηγήσει σε πρόσθετα μη δηλωμένα έσοδα, όχι μόνο από τα ποσά και τη συχνότητα των καταθέσεων αλλά και από τον προσδιορισμό των πηγών αυτών των καταθέσεων.

Η μέθοδος αυτή δεν συνίσταται ως η πρώτη επιλογή μίας εκ των έμμεσων τεχνικών ελέγχου προκειμένου να προσδιορίσουμε με ακρίβεια το φορολογητέο εισόδημα του ελεγχόμενου. Εφόσον όμως επιλεγεί η τεχνική αυτή, θα πρέπει κατά την εφαρμογή της να γίνεται μια ολοκληρωμένη ανάλυση. Σύντομες εκδόσεις που δεν λαμβάνουν υπόψη τις επιχειρηματικές και προσωπικές δαπάνες σε μετρητά, είναι ανεπαρκείς.

Η χρήση της τεχνικής του ύψους των τραπεζικών καταθέσεων και δαπανών σε μετρητά συνίσταται όταν:

- τα βιβλία και στοιχεία του φορολογούμενου είναι αναξιόπιστα, δεν είναι διαθέσιμα, ή είναι ελλιπή,
- ο φορολογούμενος κάνει περιοδικές καταθέσεις χρημάτων σε τραπεζικό λογαριασμό που φαίνεται να προέρχονται από μια δραστηριότητα που παράγει εισόδημα,
- ο φορολογούμενος πληρώνει το μεγαλύτερο μέρος των επιχειρηματικών του εξόδων με επιταγές,
- ο φορολογούμενος χρησιμοποίησε προηγουμένως τραπεζικό λογαριασμό για τον καθορισμό και την δήλωση του φορολογητέου εισοδήματος.⁸¹

Ακόμα όμως και αν τα βιβλία και στοιχεία του ελεγχόμενου εμφανίζονται πλήρη και ακριβή, η μέθοδος μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί, χωρίς να υπάρχει απαίτηση να ανασκευασθεί η ακρίβεια των βιβλίων και στοιχείων για να γίνει αυτό.⁸²

⁸⁰ Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) (2006), "Strengthening Tax Audit Capabilities: Innovative Approaches to Improve the Efficiency and Effectiveness of Indirect Income Measurement Methods", *Prepared by Forum on Tax Administration's Compliance Sub-group*, pp. 4-46.

⁸¹ Internal Revenue Service (2016), "Internal Revenue Manual", Chapter 4.10.4.6.4.2, διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο: https://www.irs.gov/irm/part4/irm_04-010-004-cont01.html (τελευταία πρόσβαση στις 20/08/2019).

Με τη μέθοδο του ύψους των τραπεζικών καταθέσεων και δαπανών σε μετρητά παρέχεται μια πλήρη εικόνα των δραστηριοτήτων του φορολογούμενου, αντικατοπτρίζοντας με σαφήνεια το μέγεθος και το εύρος των οικονομικών δραστηριοτήτων του, αποφεύγοντας την ανάγκη τεκμηρίωσης των επιχειρηματικών εξόδων και εντοπίζοντας τη ροή του χρήματος μέσα στο χρηματοπιστωτικό σύστημα.⁸³

Κατά την εφαρμογή της τεχνικής αυτής, από τις συνολικές τραπεζικές καταθέσεις της ελεγχόμενης φορολογικής περιόδου αφαιρούνται τα κατατεθειμένα ποσά που αφορούν μη υποκείμενα σε φορολογία έσοδα, όπως εκταμιεύσεις δανείων, συμψηφιστικές κινήσεις και λοιπές πράξεις που δεν αποτελούν καθαρές καταθέσεις.

Στο υπόλοιπο των καθαρών τραπεζικών καταθέσεων προστίθενται όλες οι καταβολές σε μετρητά για αγορές, δαπάνες (προσωπικές/οικογενειακές ή επαγγελματικές) και λοιπές συναλλαγές και αφαιρούνται τα μη υποκείμενα σε φορολογία έσοδα που δεν κατατέθηκαν σε λογαριασμούς.

Το νέο υπόλοιπο αναμορφώνεται με τις αυξήσεις/μειώσεις εισπρακτέων λογαριασμών και συγκρίνεται με τα συνολικά δηλωθέντα εισοδήματα.

Η προκύπτουσα διαφορά θεωρείται μη δηλωθείσα φορολογητέα ύλη και εφόσον δεν αιτιολογείται υπόκειται σε φορολόγηση.⁸⁴

⁸² Λιόλιος Α. (2014), Ο Έλεγχος των Φορολογικών Υποθέσεων, Εκδόσεις ΑΡΙΩΝ ΟΕ., σελ. 406-407.

⁸³ Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) (2006), "Strengthening Tax Audit Capabilities: Innovative Approaches to Improve the Efficiency and Effectiveness of Indirect Income Measurement Methods", *Prepared by Forum on Tax Administration's Compliance Sub-group*, pp. 4-46.

⁸⁴ ΠΟΛ.1050/2014, Καθορισμός του περιεχομένου και του τρόπου εφαρμογής των τεχνικών ελέγχου των περιπτώσεων β', γ' και ε' της παραγράφου 1 του άρθρου 27 ν 4174/2013 (Φ.Ε.Κ. Α' 170) για τον διορθωτικό προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης φορολογουμένων φυσικών προσώπων με μεθόδους εμμέσου προσδιορισμού.

Πίνακας 4.6: Πίνακας Τραπεζικών Καταθέσεων Και Δαπανών Σε Μετρητά (Πηγή: Ντάσιου, Πέτσα, Ζελενίτσας)

	ΣΥΝΟΛΟ ΠΟΣΩΝ ΠΟΥ ΚΑΤΑΤΕΘΗΚΑΝ ΣΕ ΚΑΘΕ ΜΟΡΦΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥΣ (ελεγχόμενης περιόδου)
<i>μείον</i>	<ul style="list-style-type: none"> • ΜΗ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΑ ΣΕ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΕΣΟΔΑ ΠΟΥ ΚΑΤΑΤΕΘΗΚΑΝ ΣΕ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥΣ, • ΠΟΣΑ ΕΚΤΑΜΙΕΥΣΗΣ ΔΑΝΕΙΩΝ • ΣΥΜΨΗΦΙΣΤΙΚΕΣ ΚΙΝΗΣΕΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ • ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ, ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ Κ.ΛΠ. ΠΡΑΞΕΙΣ ΠΟΥ ΔΕΝ ΑΠΟΤΕΛΟΥΝ ΚΑΘΑΡΕΣ ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ
	ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΚΑΘΑΡΩΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ
<i>πλέον</i>	ΚΑΤΑΒΟΛΕΣ ΜΕ <u>ΜΕΤΡΗΤΑ</u> ΓΙΑ : <ul style="list-style-type: none"> • ΑΓΟΡΕΣ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΡΩΤΩΝ Ή ΒΟΗΘ. ΥΛΩΝ Κ.ΛΠ. ΕΙΔΩΝ • ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΕΣ/ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ • ΑΓΟΡΕΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ/ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ • ΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ/ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ • ΑΠΟΠΛΗΡΩΜΗ/ΜΕΙΩΣΗ ΧΡΕΩΝ • ΑΥΞΗΣΗ/ΜΕΙΩΣΗ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ ΜΕΤΡΗΤΩΝ ΕΛΕΓΧΟΜΕΝΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ • ΛΟΙΠΕΣ ΚΑΤΑΒΟΛΕΣ
	ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΚΑΤΑΤΕΘΕΙΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΛΩΘΕΝΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ

<i>μείον</i>	<ul style="list-style-type: none"> • ΜΗ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΑ ΣΕ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΕΣΟΔΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΚΑΤΑΤΕΘΗΚΑΝ ΣΕ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥΣ (π.χ. δάνεια, δωρεές, επιστροφές φόρων κ.λπ.) • ΑΥΞΗΣΗ ΠΡΟΚΑΤΑΒΟΛΩΝ ΠΟΥ ΕΙΣΠΡΑΧΘΗΚΑΝ ΕΝΑΝΤΙ ΕΣΟΔΩΝ ΕΠΟΜΕΝΟΥ/ΝΩΝ ΕΤΟΥΣ/ΩΝ • ΜΕΙΩΣΕΙΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ ΕΙΣΠΡΑΚΤΕΩΝ (π.χ. πωλήσεις με πίστωση)
<i>πλέον</i>	<ul style="list-style-type: none"> • ΜΕΙΩΣΗ ΠΡΟΚΑΤΑΒΟΛΩΝ ΠΟΥ ΕΙΣΠΡΑΧΘΗΚΑΝ ΕΝΑΝΤΙ ΕΣΟΔΩΝ ΕΠΟΜΕΝΟΥ/ΝΩΝ ΕΤΟΥΣ/ΩΝ • ΑΥΞΗΣΕΙΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ ΕΙΣΠΡΑΚΤΕΩΝ (π.χ. πωλήσεις με πίστωση)
	ΣΥΝΟΛΟ ΕΤΗΣΙΩΝ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΒΑΣΕΙ ΤΕΧΝΙΚΗΣ (Α)
	ΣΥΝΟΛΟ ΔΗΛΘΕΝΤΩΝ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΣΚΗΣΗ ΤΗΣ ΕΛΕΓΧΟΜΕΝΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΔΗΛΩΣΗ (Β1)
	ΣΥΝΟΛΟ ΛΟΙΠΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ ΣΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΔΗΛΩΣΗ (Β2)
	ΔΙΑΦΟΡΑ (Α)-(Β1)-(Β2)

Πιο αναλυτικά ο προσδιορισμός της μη δηλωθείσας φορολογητέας ύλης βάσει του παραπάνω πίνακα γίνεται ως εξής:⁸⁵

1. Προσδιορίζονται οι συνολικές τραπεζικές καταθέσεις της ελεγχόμενης περιόδου, στις περιπτώσεις που πραγματοποιείται άνοιγμα λογαριασμών. Περιλαμβάνονται οι πιστωτικές κινήσεις σε λογαριασμούς που αφορούν

⁸⁵ ΠΟΛ.1270/24.12.2013, Μεθοδολογία Έμμεσων τεχνικών Ελέγχου.

καθαρές καταθέσεις και έμμεσες καταθετικές πράξεις όπως π.χ. προσωρινές καταθέσεις προς εξόφληση υποχρεώσεων (δάνεια κ.λπ. πράξεις). Στις περιπτώσεις που δεν πραγματοποιείται άνοιγμα λογαριασμών, οι συνολικές τραπεζικές καταθέσεις λαμβάνονται ως η διαφορά υπολοίπου τέλους μείον αρχή χρήσης. Επισημαίνεται ότι η εφαρμογή αυτής της τεχνικής παράγει ανεπαρκή, ελλιπή και μη ασφαλή αποτελέσματα στις περιπτώσεις μη ανοίγματος λογαριασμών, ενώ στις περιπτώσεις που χρησιμοποιείται η διαφορά υπολοίπου τέλους-αρχής, η τυχόν προκύπτουσα αρνητική διαφορά δεν αναγράφεται επί του εντύπου.

2. Αφαιρούνται τα κατατεθειμένα ποσά στους πιο πάνω λογαριασμούς που αφορούν:
 - ✓ Μη υποκείμενα σε φορολογία έσοδα.
 - ✓ Ποσά από εκταμίευση δανείων.
 - ✓ Συμψηφιστικές κινήσεις μεταξύ λογαριασμών του φορολογουμένου, του/της συζύγου και των προστατευόμενων μελών αυτών.
 - ✓ Συναλλαγές, μεταφορές και λοιπές πράξεις που δεν αποτελούν καθαρές καταθέσεις.
3. Στο υπόλοιπο των καθαρών τραπεζικών καταθέσεων προστίθενται:
 - ✓ Δαπάνες επιχειρηματικές/επαγγελματικές (εξοφληθείσες με μετρητά).
 - ✓ Αγορές εμπορευμάτων, πρώτων και βοηθητικών υλών και λοιπών αγαθών αναγκαίων στην άσκηση της επαγγελματικής δραστηριότητας (εξοφληθείσες με μετρητά).
 - ✓ Αγορές περιουσιακών στοιχείων προσωπικών/οικογενειακών, επαγγελματικών (εξοφληθείσες με μετρητά).
 - ✓ Προσωπικές/οικογενειακές δαπάνες (εξοφληθείσες με μετρητά).
 - ✓ Καταβληθέντες φόροι, εισφορές και πρόστιμα κάθε μορφής (εξοφληθέντες με μετρητά).
 - ✓ Αποπληρωμή / μείωση χρεών με μετρητά.
 - ✓ Αύξηση/μείωση διαθεσίμων μετρητών ελεγχόμενης περιόδου. Η μείωση διαθεσίμων μετρητών τίθεται με αρνητικό πρόσημο.
 - ✓ Λοιπές καταβολές σε μετρητά. Συμπεριλαμβάνονται περιπτώσεις μείωσης των λογαριασμών πληρωτέων που εξοφλούνται με μετρητά. Σημειώνεται ότι τα επαγγελματικά περιουσιακά στοιχεία αφορούν μόνο περίπτωση ατομικής επιχείρησης.

4. Το νέο υπόλοιπο των καθαρών τραπεζικών καταθέσεων μειώνεται με τα μη υποκείμενα σε φορολογία έσοδα που δεν κατατέθηκαν σε λογαριασμούς και με την αύξηση των προκαταβολών που εισπράχθηκαν έναντι εσόδων επόμενου ή επομένων ετών. Αυξάνεται με την μείωση των προκαταβολών που εισπράχθηκαν έναντι εσόδων επόμενου ή επομένων ετών και με την αύξηση των εισπρακτέων λογαριασμών ή μειώνεται με την μείωση των εισπρακτέων λογαριασμών. Επισημαίνεται ότι ως εισπρακτέοι λογαριασμοί θεωρούνται οι απαιτήσεις από προσωπικές, οικογενειακές και επαγγελματικές πωλήσεις οι οποίες είναι απαιτητές στο τέλος κάθε ελεγχόμενου έτους.

Έτσι, προκύπτει το νέο αναμορφωμένο υπόλοιπο που αποτελεί, με βάση την τεχνική αυτή, το συνολικό εισόδημα προς φορολόγηση. Το εισόδημα αυτό συγκρίνεται με το ακαθάριστο εισόδημα του ελεγχόμενου καθώς και με το σύνολο των λοιπών εισοδημάτων του ελεγχόμενου και του/της συζύγου του, όπως αυτά δηλώθηκαν στη δήλωση φορολογίας εισοδήματος. Αν από τη σύγκριση προκύψει θετική διαφορά, αυτή ελέγχεται ως αδήλωτο εισόδημα και εφόσον δεν αιτιολογείται, υπόκειται σε φορολόγηση σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις.

Εν συντομία, το φορολογητέο εισόδημα προσδιορίζεται μέσω μιας ανάλυσης των τραπεζικών καταθέσεων, των ακυρωμένων επιταγών, των νομισματικών συναλλαγών, των ηλεκτρονικών χρεώσεων, μεταφορών και πιστώσεων στους τραπεζικούς λογαριασμούς, καθώς και των δαπανών του φορολογούμενου σε μετρητά.⁸⁶

Συμπερασματικά, η όλη διαδικασία των έμμεσων τεχνικών ελέγχου δεν αποτελεί τίποτε άλλο από έλεγχο περιουσιακής κατάστασης (πόθεν έσχες) του φορολογούμενου σε προσωπικό επίπεδο, με την αναζήτηση τυχόν ετήσιων αυξήσεων των περιουσιακών στοιχείων του (πάγια περιουσιακά στοιχεία, τραπεζικές καταθέσεις κ.λ.π.) από μη εμφανείς πηγές. Στην περίπτωση που ο φορολογούμενος δεν μπορεί να αποδείξει άμεσα τη νόμιμη πηγή ενός εισοδήματος τότε αυτό θεωρείται ότι

⁸⁶ Ντάσιου Σ., Πέτσα Β. και Ζελενίτσας Μ. (2016), Τεχνικές Ελέγχου Με Την Χρήση Μεθόδων Έμμεσου Προσδιορισμού Φορολογητέας Ύλης, Υπουργείο Οικ/κών, ΓΓΔΕ, Γενική Δ/νση Φορολογικής Διοίκησης, Δ/νση Ελέγχων/Τμήμα Δ'.

αποκτήθηκε από μη προσδιορισμένη/εμφανή πηγή, κατά πάσα πιθανότητα παράνομη και φορολογείται.⁸⁷

Η ανάπτυξη και η εφαρμογή των έμμεσων τεχνικών ελέγχου στηρίζεται κατά βάση σε δύο βασικούς πυλώνες, αφενός στην ανάπτυξη των τεχνολογικών μέσων για τη συλλογή, καταγραφή και επεξεργασία δεδομένων και αφετέρου στην άρση του τραπεζικού απορρήτου και την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ κρατών. Δεδομένου, λοιπόν, ότι βρίσκεται στη διάθεση των φορολογικών αρχών ένα ευρύ φάσμα πληροφοριών από διάφορες πηγές, οι ελεγκτικές αρχές μπορούν να εξάγουν ασφαλέστερα συμπεράσματα και να προσδιορίσουν τη φορολογητέα ύλη του ελεγχόμενου, την οποία πιθανόν να απέκρυβε έως τότε από τις φορολογικές αρχές.⁸⁸

⁸⁷ Μελάς Δ. (2015), Περιουσιολόγιο - Έμμεσες Τεχνικές Ελέγχου και νέο Ποινολόγιο, Εκδόσεις: Οικονομικές Εκδόσεις Ε.Ε., σελ. 2-3.

⁸⁸ Δαλιάνης Γ. (2019), “Φορολογικός έλεγχος μέσω νέων τεχνικών”, *Ναυτεμπορική*, <https://www.naftemporiki.gr/story/1436781/forologikos-elegchos-meso-neon-texnikon> (τελευταία πρόσβαση στις 30/08/2019).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΕΜΜΕΣΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΛΕΓΧΟΥ

5.1 Εισαγωγή

Στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται αριθμητικά παραδείγματα, προκειμένου να γίνει κατανοητή η μεθοδολογία και η εφαρμογή στην πράξη, των τριών μεθόδων έμμεσου προσδιορισμού της φορολογητέας ύλης φυσικών προσώπων που εφαρμόζονται στην Ελλάδα, δηλαδή της ανάλυσης ρευστότητας του φορολογουμένου, της καθαρής θέσης αυτού και του ύψους των τραπεζικών καταθέσεων και των δαπανών σε μετρητά.

5.2 Παραδείγματα Εφαρμογής Των Τριών Έμμεσων Τεχνικών Ελέγχου

5.2.1 Παράδειγμα 1^ο – Εφαρμογή Έμμεσων Τεχνικών Ελέγχου

Ο έλεγχος αφορά τον φορολογούμενο Παπαδόπουλο Γ. με ατομική εμπορική επιχείρηση για τις χρήσεις 2017, 2018, ο οποίος παρουσιάζει τα παρακάτω δεδομένα:

1. Κόστος παγίων στοιχείων στο τέλος κάθε χρήσης: (έτος βάσης) χρήση 2016: 80.000 €, χρήση 2017: 100.000 €, χρήση 2018: 120.000 €.
2. Απογραφή έναρξης: χρήση 2017: 30.000 €, χρήση 2018: 35.000 €.
3. Αγορές χρήσης: χρήση 2017: 80.000 €, χρήση 2018: 70.000 €.
4. Απογραφή λήξης: (έτος βάσης) χρήση 2016: 30.000 €, χρήση 2017: 35.000 €, χρήση 2018: 40.000 €.

5. Κόστος πωληθέντων: χρήση 2017: 75.000 €, χρήση 2018: 65.000 €.
6. Συνολικές πωλήσεις: χρήση 2017: 235.000 € (από τις οποίες τοις μετρητοίς 190.000 € και επί πιστώσει 45.000 € που εισπράχθηκαν την επόμενη χρήση 2018), χρήση 2018: 195.000 € τοις μετρητοίς και ακαθάριστα έσοδα: χρήση 2017: 160.000 €, χρήση 2018: 130.000 €.
7. Σύνολο επαγ/κών δαπανών: χρήση 2017: 35.000 € (από τις οποίες τοις μετρητοίς 20.000 € και επί πιστώσει 15.000 € που καταβλήθηκαν την επόμενη χρήση 2018), χρήση 2018: 25.000 € τοις μετρητοίς.
8. Καθαρά κέρδη: χρήση 2017: 50.000 €, χρήση 2018: 40.000 €.
9. Υπόλοιπο τραπεζικών καταθέσεων 31/12/2016: 75.000 €, 31/12/2017: 100.000 €, 31/12/2018: 150.000 €.
10. Μετρητά ανά χείρας 31/12/2016: 2.000 €, 31/12/2017: 3.500 €, 31/12/2018: 3.000 €.
11. Αγορά κατοικίας τη χρήση 2015 αξίας 150.000 € με δάνειο από πιστωτικό ίδρυμα και υποθήκη για 120.000 €. Κατά τη διάρκεια των ελεγχόμενων χρήσεων πραγματοποιήθηκαν μηνιαίες πληρωμές 1.000 € ($1.000 \times 12 = 12.000$ €). Το υπόλοιπο της υποθήκης είχε ως εξής: 31/12/2014: 118.000 €, 31/12/2017: 116.500 €, 31/12/2018: 114.500 €. Οι πληρωμές τόκων έχουν ως εξής: χρήση 2017: 10.500 €, χρήση 2018: 10.000 €. Οι φόροι ακίνητης περιουσίας ανέρχονται τη χρήση 2017: 1.200€, τη χρήση 2018: 1.350 €.
12. Αγορά αυτοκινήτου 20.000 € τη χρήση 2017 με μετρητά.
13. Αγορά σκάφους 25.000 € τα χρήση 2018 με μετρητά.
14. Αγορά κοσμημάτων τη χρήση 2017: 5.500 € και τη χρήση 2018: 5.800 €.
15. Καταβλήθηκαν για ασφάλεια ζωής τη χρήση 2017: 1.500 € και τη χρήση 2018: 1.700€
16. Καταβλήθηκαν για εισφορές τη χρήση 2017: 2.900 € και τη χρήση 2018: 3.100 €
17. Καταβλήθηκαν για δίδακτρα ιδιωτικού σχολείου τη χρήση 2017: 4.500 € και τη χρήση 2018: 5.300 €.
18. Καταβλήθηκαν για διακοπές στο εξωτερικό τη χρήση 2018: 8.500 €.
19. Καταβλήθηκε μηνιαίο ενοίκιο για μίσθωση εξοχικού για την περίοδο Μάιος 2017 έως Οκτώβριο 2017 600 € ($600 \times 6 = 3.600$).
20. Το 2015 δανείστηκε από πιστωτική εταιρεία 5.000 € και δεν πραγματοποιήθηκε καμία αποπληρωμή.
21. Δαπάνες συντήρησης κατοικίας τη χρήση 2017: 2.500 €, τη χρήση 2018: 3.000 €.

Ο υπολογισμός των κεφαλαίων από άγνωστες ή παράνομες πηγές με την τεχνική της ανάλυσης ρευστότητας, της καθαρής θέσης και των τραπεζικών καταθέσεων και δαπανών σε μετρητά, παρατίθεται στους πίνακες που ακολουθούν.

Αρχικά, καταρτίζουμε τον πίνακα εξόδων διαβίωσης:

Πίνακας 5.1: Πίνακας Εξόδων Διαβίωσης

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΞΟΔΩΝ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ		
ΧΡΗΣΗ	2017	2018
Αποπληρωμές υποθήκης	12.000	12.000
Φόροι ακίνητης περιουσίας	1.200	1.350
Αγορά αυτοκινήτου	20.000	
Αγορά σκάφους		25.000
Αγορά κοσμημάτων	5.500	5.800
Ασφάλεια ζωής	1.500	1.700
Εισφορές	2.900	3.100
Δίδακτρα ιδιωτικού σχολείου	4.500	5.300
Διακοπές στο εξωτερικό		8.500
Ενοίκια για εξοχικό (600 χ 6 = 3.600)	3.600	
Δαπάνες συντήρησης κατοικίας	2.500	3.000
Σύνολα Δαπανών	53.700	65.750

Αφού καταρτίσαμε τον πίνακα εξόδων διαβίωσης, δημιουργούμε το ισοζύγιο με τις δύο βασικές στήλες «Πηγές κεφαλαίων / εσόδων» και «Αναλώσεις κεφαλαίων / εσόδων» για κάθε ελεγχόμενο έτος, σύμφωνα με την τεχνική της ανάλυσης ρευστότητας του φορολογουμένου.

Πίνακας 5.2: Τεχνική Ανάλυσης Ρευστότητας

ΤΕΧΝΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑΣ					
I. ΠΗΓΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ/ ΕΣΟΔΩΝ	ΧΡΗΣΗ 1/1 ΕΩΣ 31/12/2017	ΧΡΗΣΗ 1/1 ΕΩΣ 31/12/2018	II. ΑΝΑΛΩΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ/ ΕΣΟΔΩΝ	ΧΡΗΣΗ 1/1 ΕΩΣ 31/12/2017	ΧΡΗΣΗ 1/1 ΕΩΣ 31/12/2018
1.Υπόλοιπα χρηματοπιστωτικών λογαριασμών στην έναρξη της ελεγχόμενης χρήσης (προσωπικοί, οικογενειακοί, επαγγελματικοί)	75.000	100.000	1.Υπόλοιπα χρηματοπιστωτικών λογαριασμών στην λήξη της ελεγχόμενης χρήσης (προσωπικοί, οικογενειακοί, επαγγελματικοί)	100.000	150.000

2. Διαθέσιμα μετρητά ή και το Υπόλοιπο ταμείου στην έναρξη της ελεγχόμενης χρήσης	2.000	3.500	2. Διαθέσιμα μετρητά ή και το Υπόλοιπο ταμείου στη λήξη της ελεγχόμενης χρήσης	3.500	3.000
3. Αναλήψεις από επιχείρηση/εις	0,00	0,00	3. Εισφορές σε Λογαριασμούς επιχείρησης/σεων	0,00	0,00
4. Ακαθάριστα Έσοδα από επαγγελματική δραστηριότητα	160.000	130.000	4. Ποσά συμμετοχής στο κεφάλαιο κάθε μορφής επιχειρήσεων	0,00	0,00
5. Έσοδα από λοιπές πηγές	0,00	0,00	5. Αγορές περιουσιακών στοιχείων (προσωπικών/επαγγελματικών)	40.000	45.000
6. Εισπράξεις από λοιπά μη φορολογητέα έσοδα (αποζημιώσεις, επιδοτήσεις, δωρεές κ.λπ.)	0,00	0,00	6. Αγορές εμπορ/των, α',β' υλών και λοιπών αγαθών αναγκαίων στην άσκηση επαγγελματικής δραστηριότητας	80.000	70.000
7. Έσοδα από Πώληση περιουσιακών στοιχείων	0,00	0,00	7. Επαγγελματικές/επιχειρηματικές δαπάνες πάσης φύσεως	35.000	25.000
8. Δάνεια από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα κ.λπ	0,00	0,00	8. Ποσά αποπληρωμής προσωπικών ή επαγγελματικών δανείων	1.500	2.000
9. Λοιπά έσοδα πάσης φύσεως φορολογητέα ή μη	0,00	0,00	9. Ποσά για ασφάλιστρα, αποζημιώσεις, δωρεές και λοιπές δαπάνες	1.500	1.700
10. Αυξήσεις πληρωτέων λογαριασμών	15.000	0,00	10. Ποσά φόρων, τελών, εισφορών και προστίμων κάθε μορφής	4.100	4.450
11. Μειώσεις λογαριασμών Εισπρακτέων	0,00	45.000	11. Ποσά για κάθε είδους δαπάνες διαβίωσης (προσωπικές/οικογενειακές)	26.600	32.600
12. Αύξηση των προκαταβολών που εισπράχτηκαν έναντι εσόδων επομένου/ων έτους/νων	0,00	0,00	12. Μειώσεις πληρωτέων λογαριασμών	0,00	15.000

13. Λοιπές περιπτώσεις εσόδων	0,00	0,00	13. Αυξήσεις λογαριασμών Εισπρακτέων	45.000	0,00
			14. Χορηγήσεις δανείων σε τρίτους.	0,00	0,00
			15. Μείωση προκ/λών που εισπράχθηκαν έναντι εσόδων επομένων ετών	0,00	0,00
			16. Λοιπές περιπτώσεις αναλώσεων	0,00	0,00
ΣΥΝΟΛΟ	252.000	278.500	ΣΥΝΟΛΟ	337.200	348.750

ΙΙΙ. ΥΠΟΛΟΙΠΟ	ΧΡΗΣΗ 1/1 ΕΩΣ 31/12/2017	ΧΡΗΣΗ 1/1 ΕΩΣ 31/12/2018
Σύνολο διαθέσιμων εσόδων/κεφαλαίων	252.000	278.500
Διαθέσιμα έσοδα/κεφάλαια που χρησιμοποιήθηκαν	337.200	348.750
Υπόλοιπο (κεφάλαια από άγνωστες ή παράνομες πηγές)	-85.200	-70.250

Η αρνητική διαφορά μεταξύ της στήλης «Πηγές Κεφαλαίων/Εσόδων» και της στήλης «Αναλώσεις Κεφαλαίων/Εσόδων» ελέγχεται ως μη δηλούμενο εισόδημα και εφόσον δεν αιτιολογείται υπόκειται σε φορολόγηση.

Εν συνεχεία, ακολουθεί ο υπολογισμός των κεφαλαίων από άγνωστες ή παράνομες πηγές σύμφωνα με την τεχνική της καθαρής θέσης, όπου δημιουργούμε ένα πίνακα ενεργητικού (περιουσιακά στοιχεία προσωπικά, οικογενειακά, επαγγελματικά) και παθητικού (υποχρεώσεις προσωπικές, οικογενειακές, επαγγελματικές) για κάθε ελεγχόμενη χρήση. Η διαφορά ενεργητικού - παθητικού αποτελεί την καθαρή θέση κάθε χρήσης.

Πίνακας 5.3: Τεχνική Καθαρή Θέσης

ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΘΑΡΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ (ΚΑΘΑΡΗΣ ΘΕΣΗΣ)			
ΕΛΕΓΧΟΜΕΝΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ	ΕΤΟΣ ΒΑΣΗΣ: ΧΡΗΣΗ 2016	ΧΡΗΣΗ 2017	ΧΡΗΣΗ 2018
ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ			
Μετρητά ανά χείρας	2.000	3.500	3.000
Καταθέσεις σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	75.000	100.000	150.000
Ακίνητη περιουσία	230.000	250.000	270.000
Αυτοκίνητο		20.000	20.000
Σκάφος			25.000
Κοσμήματα >5.000		5.500	11.300
Απαιτήσεις διάφορες		45.000	
Σύνολο απογραφής τέλους χρήσης	30.000	35.000	40.000
Σύνολο Ενεργητικού	337.000	459.000	519.300
ΠΑΘΗΤΙΚΟ			
Υποθήκη – Κατοικία	118.000	116.500	114.500
Πιστωτές διάφοροι		15.000	
Δάνειο - πιστωτική εταιρεία	5.000	5.000	5.000
Σύνολο Παθητικού	123.000	136.500	119.500
ΚΑΘΑΡΗ ΘΕΣΗ	214.000	322.500	399.800
μείον (-) Καθαρή θέση προηγούμενου έτους		214.000	322.500
Αύξηση (μείωση) καθαρής θέσης		108.500	77.300
πλέον (+) Προσωπικά και οικογενειακά έξοδα διαβίωσης:			
Τόκοι υποθήκης		10.500	10.000
Φόροι ακίνητης περιουσίας		1.200	1.350
Ασφάλεια ζωής		1.500	1.700
Εισφορές		2.900	3.100
Δίδακτρα ιδιωτικού σχολείου		4.500	5.300
Διακοπές στο εξωτερικό			8.500
Ενοίκια για εξοχικό (600 χ 6 = 3.600)		3.600	
Δαπάνες συντήρησης κατοικίας		2.500	3.000
Εισόδημα (σύνολο)		135.200	110.250
μείον (-) Κεφάλαια από γνωστές πηγές		50.000	40.000
Κεφάλαια από άγνωστες ή παράνομες πηγές		85.200	70.250

Όπως φαίνεται από τον παραπάνω πίνακα, το προσδιοριζόμενο καθαρό εισόδημα και για τις δύο χρήσεις είναι μεγαλύτερο του εισοδήματος από γνωστές πηγές. Η διαφορά τους, αποτελεί κεφάλαια από άγνωστες ή παράνομες πηγές και εφόσον δεν αιτιολογούνται υπόκεινται σε φορολόγηση.

Τέλος, για τον υπολογισμό των κεφαλαίων από άγνωστες ή παράνομες πηγές με την τεχνική των τραπεζικών καταθέσεων και δαπανών σε μετρητά θεωρούμε ότι δεν έχει πραγματοποιηθεί άνοιγμα λογαριασμών και οι συνολικές τραπεζικές καταθέσεις λαμβάνονται ως η διαφορά υπολοίπου τέλους μείον αρχή χρήσης.

Πίνακας 5.4: Τεχνική Τραπεζικών Καταθέσεων Και Δαπανών Σε Μετρητά

ΤΕΧΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ ΚΑΙ ΔΑΠΑΝΩΝ ΣΕ ΜΕΤΡΗΤΑ					
€		2017		2018	
	ΕΤΟΣ				
	Σύνολο καταθέσεων		25.000		50.000
μείον	Επανακαταθέσεις και μεταφορές		0,00		0,00
	Καθαρές καταθέσεις		25.000		50.000
πλέον	Επιχειρηματικές/Επαγγελματικές δαπάνες τοις μετρητοίς	20.000		25.000	
	Αγορές εμπορευμάτων α' & β' υλών τοις μετρητοίς	80.000		70.000	
	Αγορές περιουσιακών στοιχείων τοις μετρητοίς	40.000		45.000	
	Καταβληθέντες φόροι , εισφορές και πρόστιμα κάθε μορφής	4.100		4.450	
	Προσωπικές / οικογενειακές δαπάνες τοις μετρητοίς	29.600		36.300	
	Αποπληρωμή / μείωση χρεών με μετρητά	0,00		15.000	
	Αύξηση/μείωση διαθεσίμων μετρητών	1.500		-500	
	Λοιπές καταβολές σε μετρητά	0,00		0,00	
	Σύνολο		175.200		195.250
	Υπόλοιπο κατατεθειμένων και αναλωθέντων εσόδων		200.200		245.250
μείον	Μη υποκείμενα σε φορολογία έσοδα που δεν κατατέθηκαν σε λογαριασμούς (π.χ. δάνεια, δωρεές κ.λ.π.)	0,00		0,00	
	Αύξηση προκαταβολών που εισπράχθηκαν έναντι εσόδων επόμενου/ων έτους/ων	0,00		0,00	

πλέον	Μείωση προκαταβολών που εισπράχθηκαν έναντι εσόδων επόμενου/ων έτους/ων	0,00		0,00	
	Αυξήσεις λογαριασμών εισπρακτέων	45.000			
μείον	Μειώσεις λογαριασμών εισπρακτέων			45.000	
	Σύνολο ετήσιων ακαθάριστων εσόδων βάσει τεχνικής		245.200		200.250
μείον	Σύνολο δηλωθέντων ακαθάριστων εσόδων		160.000		130.000
	Σύνολο λοιπών εισοδημάτων		0,00		0,00
	Κεφάλαια από άγνωστες ή παράνομες πηγές		85.200		70.250

Το προσδιοριζόμενο συνολικό ετήσιο ακαθάριστο εισόδημα και για τις δύο χρήσεις είναι μεγαλύτερο από το σύνολο των δηλωθέντων ακαθάριστων εσόδων και των λοιπών εισοδημάτων. Η διαφορά τους, αποτελεί κεφάλαια από άγνωστες ή παράνομες πηγές και εφόσον δεν αιτιολογούνται υπόκεινται σε φορολόγηση.

5.2.2 Παράδειγμα 2⁸⁹ – Εφαρμογή Έμμεσων Τεχνικών Ελέγχου

Ο Γ. Γεωργίου διατηρεί ανθοπωλείο στο κέντρο της πόλης. Πιθανολογείται ότι πρόκειται για επιχείρηση «βιτρίνα» προκειμένου να καλύψει παράνομες δραστηριότητες τοκογλυφίας και στοιχημάτων. Τα δεδομένα που έχουν στη διάθεσή τους οι αρμόδιοι ελεγκτές είναι τα ακόλουθα:

1. Έκθεση οικονομικών αποτελεσμάτων με ημερομηνία 31 Δεκεμβρίου 2011, υπογεγραμμένη από τον Γεωργίου, όπου φαίνεται ότι είχε 1.000 ευρώ μετρητά ανά χείρας.
2. Την 1η Ιουνίου 2011 ο Γεωργίου άνοιξε λογαριασμό όψεως κινούμενο με επιταγές. Το υπόλοιπό του την 31 Δεκεμβρίου 2011 ήταν 4.000 ευρώ. Κατά τη διάρκεια του 2012 έκανε συνολικά καταθέσεις σε μετρητά 30.000 ευρώ και αναλήψεις 25.000 ευρώ. Το υπόλοιπό του κατά την 31 Δεκεμβρίου 2012 ήταν

⁸⁹ Λιόλιος Α. (2014), Έμμεσες τεχνικές ελέγχου. - Μέρος Τρίτο - Η μέθοδος των τραπεζικών καταθέσεων, Epsilon 7, τεύχος 2, άρθρο 1644. Διαθέσιμο μόνο για συνδρομητές στον διαδικτυακό τόπο: <https://www.e-forologia.gr/epsilon7> (τελευταία πρόσβαση στις 20/08/2019).

9.000 ευρώ. Κατά τη διάρκεια του 2013 έκανε συνολικά καταθέσεις σε μετρητά 25.000 ευρώ και αναλήψεις 32.000 ευρώ. Το υπόλοιπό του την 31 Δεκεμβρίου 2013 ήταν 2.000 ευρώ.

3. Από έρευνα στα αρχεία του Υποθηκοφυλακείου της πόλης όπου έχει την έδρα του ο Γεωργίου, διαπιστώθηκε ότι αγόρασε την τωρινή του κατοικία το 2010 έναντι 130.000 ευρώ (συμπεριλαμβανομένων των φόρων μεταβίβασης και των συμβολαιογραφικών εξόδων) και ότι έβαλε υποθήκη για 100.000 ευρώ. Οι φόροι ακίνητης περιουσίας ανέρχονται σε 1.500 ευρώ για κάθε χρόνο το 2012 και 2013. Η έρευνα στο πιστωτικό ίδρυμα έδειξε ότι ο Γεωργίου πραγματοποίησε μηνιαίες πληρωμές 1.000 ευρώ κατά τη διάρκεια των υπό έλεγχο ετών ($1.000 \times 12 = 12.000$ ευρώ). Το υπόλοιπο της υποθήκης είχε ως εξής: 98.000 ευρώ κατά την 31 Δεκεμβρίου 2011, 96.500 ευρώ κατά την 31 Δεκεμβρίου 2012, 94.500 ευρώ κατά την 31 Δεκεμβρίου 2013. Οι πληρωμές τόκων έχουν ως εξής: 10.500 ευρώ κατά τη διάρκεια του 2012, 10.000 ευρώ κατά τη διάρκεια του 2013.
4. Αγόρασε καινούριο αυτοκίνητο την 19 Απριλίου 2011 και πλήρωσε 25.000 ευρώ σε μετρητά.
5. Από σχετική έρευνα στα αρχεία της Πολεοδομίας διαπιστώθηκε ότι ο Γεωργίου έκανε αίτηση το 2012 για κατασκευή εξωτερικής πισίνας στην κύρια κατοικία του. Η έρευνα που ακολούθησε στην εταιρεία κατασκευής κολυμβητικών δεξαμενών (εργολάβος εταιρεία) αποκάλυψε ότι ο Γεωργίου πλήρωσε 20.000 ευρώ για την κατασκευή της πισίνας. Εξ' αυτών, 10.000 ευρώ δόθηκαν ως προκαταβολή σε μετρητά και πίστωσε άτοκα το υπόλοιπο ποσό στην εταιρεία. Η κατασκευή της πισίνας ολοκληρώθηκε στις 30 Ιουνίου 2012. Ο Γεωργίου πραγματοποίησε μηνιαίες πληρωμές 500 ευρώ στην εταιρεία κατασκευής. Το υπόλοιπο του δανείου στις 31 Δεκεμβρίου 2012 ήταν 7.000 ευρώ και στις 31 Δεκεμβρίου 2013 ήταν 1.000 ευρώ.
6. Επιβεβαιώθηκε πληροφορία που είχαν οι ελεγκτές και βάση της οποίας από το 2011 ο υποκείμενος διατηρούσε διαμέρισμα έναντι μηνιαίου μισθώματος 1.500 ευρώ.
7. Κατά τη διάρκεια της έρευνας βρέθηκε ότι στις 28 Φεβρουαρίου 2012 ο Γεωργίου αγόρασε κοσμήματα αξίας 25.100 ευρώ σε μετρητά, ενώ στις 23 Δεκεμβρίου 2013 αγόρασε ένα γούνινο παλτό αξίας 15.900 ευρώ επίσης σε μετρητά.
8. Από τη συνέντευξη στον φορολογούμενο διαπιστώθηκε ότι μίσθωνε αυτοκίνητο κατά τη διάρκεια των ετών 2012 και 2013. Η έρευνα στην εταιρεία ενοικίασεως

αυτοκινήτων έδειξε ότι ο Γεωργίου πλήρωνε 300 ευρώ το μήνα, το 2012 και 2013.

9. Από έρευνα στην τοπική εταιρεία σκαφών, κατόπιν πληροφοριών που είχαν οι ελεγκτές, διαπιστώθηκε ότι ο Γεωργίου αγόρασε σκάφος αξίας 24.000 ευρώ με μετρητά, την 29η Ιουνίου 2013.
10. Το 2010, δανείστηκε από την τοπική χρηματοπιστωτική εταιρεία 5.000 ευρώ. Δεν πραγματοποίησε καμία αποπληρωμή.
11. Από τα αρχεία του τοπικού ταξιδιωτικού πρακτορείου διαπιστώθηκε ότι πραγματοποίησε ταξίδι με τη σύζυγό του το 2013 το οποίο και κόστισε 12.000 €.
12. Από τα βιβλία και στοιχεία του ανθοπωλείου που προσκόμισε στους ελεγκτές, φαίνεται ότι είχε καθαρό κέρδος 40.000 ευρώ το 2012 και 45.000 ευρώ το 2013.

Ο υπολογισμός των κεφαλαίων από άγνωστες ή παράνομες πηγές με την τεχνική της ανάλυσης ρευστότητας, της καθαρής θέσης και των τραπεζικών καταθέσεων και δαπανών σε μετρητά, παρατίθεται στους πίνακες που ακολουθούν:

Πίνακας 5.5: Μέθοδος Δαπανών - Ρευστότητα του φορολογούμενου

Μέθοδος Δαπανών (Ρευστότητα του φορολογούμενου)		
Έτη	2012	2013
I. Δαπάνες	(ευρώ)	(ευρώ)
Αύξηση τραπεζικού λογαριασμού (30.000-25.000)	5.000	0,00
Αγορά κοσμημάτων	25.100	0,00
Αγορά γούνινου παλτού	0,00	15.900
Αγορά σκάφους	0,00	24.000
Προκαταβολή για κατασκευή πισίνας	10.000	0,00
Αποπληρωμές δανείου για πισίνα (500×6), (500×12)	3.000	6.000
Αποπληρωμές υποθήκης	12.000	12.000
Φόροι ακίνητης περιουσίας	1.500	1.500
Ενοίκια για διαμέρισμα	18.000	18.000
Ενοικίαση αυτοκινήτου	3.600	3.600
Διακοπές με τη σύζυγο	0,00	12.000
Σύνολο Δαπανών	78.200	93.000
μείον (-) Γνωστές πηγές κεφαλαίων		
Μετρητά ανά χείρας	1.000	0,00
Μείωση τραπεζικού λογαριασμού (32.000-25.000)	0,00	7.000
Καθαρό κέρδος – Ανθοπωλείο	40.000	45.000
Σύνολο γνωστών πηγών κεφαλαίων	41.000	52.000
Κεφάλαια από άγνωστες ή παράνομες πηγές	37.200	41.000

Πίνακας 5.6: Μέθοδος Καθαρής Θέσης

Μέθοδος Καθαρής Θέσης			
Έτη	31/12/2011	31/12/2012	31/12/2013
Ενεργητικό			
Μετρητά ανά χείρας	1.000	0,00	0,00
Λογαριασμός όψεως κινούμενος με επιταγές	4.000	9.000	2.000
Κοσμήματα	0,00	25.100	25.100
Γούνινο παλτό	0,00	0,00	15.900
Αυτοκίνητο	25.000	25.000	25.000
Σκάφος	0,00	0,00	24.000
Κατοικία	130.000	130.000	130.000
Πισίνα	0,00	20.000	20.000
Σύνολο Ενεργητικού	160.000	209.100	242.000
Παθητικό			
Δάνειο - Πισίνα	0,00	7.000	1.000
Υποθήκη - Κατοικία	98.000	96.500	94.500
Δάνειο - Πιστωτ. Εταιρεία	5.000	5.000	5.000
Σύνολο Παθητικού	103.000	108.500	100.500
Καθαρή Περιουσία	57.000	100.600	141.500
μείον (-) Καθαρή Περιουσία προηγούμενου έτους		57.000	100.600
Αύξηση (μείωση) καθαρής περιουσίας πλέον (+) Προσωπικά έξοδα διαβίωσης:		43.000	40.900
Τόκοι υποθήκης		10.500	10.000
Φόροι ακίνητης περιουσίας		1.500	1.500
Ενοίκιο διαμερίσματος		18.000	18.000
Ενοικίαση αυτοκινήτου		3.600	3.600
Διακοπές		0,00	12.000
Εισόδημα (σύνολο)		77.200	86.000
μείον (-) Κεφάλαια από γνωστές πηγές - Ανθοπωλείο		40.000	45.000
Κεφάλαια από άγνωστες ή παράνομες πηγές		37.200	41.000

Πίνακας 5.7: Μέθοδος Τραπεζικών Καταθέσεων Και Δαπανών Σε Μετρητά

Μέθοδος Τραπεζικών Καταθέσεων και Δαπανών σε Μετρητά				
Έτη	2012		2013	
Σύνολο καταθέσεων		30.000		25.000
μείον (-) Επανακαταθέσεις και μεταφορές		0,00		0,00
Καθαρές καταθέσεις		30.000		25.000
Δαπάνες:				
Αγορά κοσμημάτων	25.100		0,00	
Αγορά γούνινου παλτού	0,00		15.900	
Αγορά σκάφους	0,00		24.000	
Προκαταβολή - Πισίνα	10.000		0,00	
Αποπληρωμή δανείου για πισίνα	3.000		6.000	
Εξόφληση υποθήκης	12.000		12.000	
Φόροι ακίνητης περιουσίας	1.500		1.500	
Ενοίκιο διαμερίσματος	18.000		18.000	
Ενοικίαση αυτοκινήτου	3.600		3.600	
Διακοπές με τη σύζυγο	0,00		12.000	
Σύνολο Δαπανών	73.200		93.000	
μείον (-) Καθαρές τραπεζικές εκταμιεύσεις	25.000		32.000	
Δαπάνες σε μετρητά		48.200		61.000
Σύνολο εσόδων (Εισόδημα)		78.200		86.000
μείον (-) Κεφάλαια από γνωστές πηγές:				
Μετρητά ανά χείρας	1.000		0,00	
Καθαρό κέρδος - Ανθοπωλείο	40.000		45.000	
Σύνολο γνωστών πηγών κεφαλαίου		41.000		45.000
Κεφάλαιο από άγνωστες ή παράνομες πηγές		37.200		41.000

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Η παρούσα μελέτη έχει ως στόχο την παρουσίαση και ανάλυση των έμμεσων τεχνικών ελέγχου που εφαρμόζονται στη χώρα μας από τη φορολογική διοίκηση, για τον προσδιορισμό του πραγματικού φορολογητέου εισοδήματος φυσικών προσώπων.

Πρόκειται για τεχνικές οι οποίες είναι διεθνώς αναγνωρισμένες και χρησιμοποιούνται εδώ και χρόνια από όλες τις ανεπτυγμένες οικονομικά χώρες, αποτελώντας ένα σημαντικό εργαλείο του φορολογικού ελέγχου που συμβάλλει στον περιορισμό του φαινομένου της φοροδιαφυγής και στην αύξηση των δημοσίων εσόδων.

Η εισαγωγή των έμμεσων τεχνικών ελέγχου στην χώρα μας έγινε στο πλαίσιο της φορολογικής μεταρρύθμισης, με σκοπό τον εκσυγχρονισμό του φορολογικού συστήματος και την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των φορολογικών ελέγχων, καθώς εφαρμόζονται στις περιπτώσεις που οι άμεσες τεχνικές ελέγχου δεν είναι αποτελεσματικές. Στόχος των τεχνικών αυτών αποτελεί η εξεύρεση της μη δηλωθείσας φορολογητέας ύλης μέσω της ανάλυσης των οικονομικών δεδομένων του φορολογουμένου, χρησιμοποιώντας πληροφορίες και στοιχεία από διάφορες πηγές, πέραν των βιβλίων και δηλώσεών του.

Οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου δίνουν τη δυνατότητα στην φορολογική διοίκηση να προβεί στον ακριβή προσδιορισμό του πραγματικού εισοδήματος τόσο του ελεγχόμενου όσο και των μελών της οικογένειάς του, με βάση πραγματικά και όχι τεκμαρτά δεδομένα, όπως π.χ. τα τεκμήρια διαβίωσης, επιτυγχάνοντας τη δικαιότερη κατανομή του φορολογικού βάρους και συμβάλλοντας στην ενίσχυση της φορολογικής συνείδησης και του αισθήματος κοινωνικής δικαιοσύνης των πολιτών.

Η εργασία αυτή αποτελεί κυρίως, μια θεωρητική προσπάθεια αποτύπωσης του νομοθετικού και θεσμικού πλαισίου εφαρμογής των έμμεσων τεχνικών ελέγχου στην Ελλάδα. Η περιορισμένη ελληνική βιβλιογραφία και η απουσία δημοσιευμένων

στοιχείων σχετικά με τους ελέγχους που διενεργήθηκαν, το συνολικό ποσό των φόρων και προστίμων που καταλογίστηκαν ή εισπράχθηκαν με βάση τη χρήση των τεχνικών αυτών, δεν μας επιτρέπει να εξάγουμε ασφαλή συμπεράσματα σχετικά με την αποτελεσματικότητά τους. Η μελέτη αυτή έρχεται να ενισχύσει την υπάρχουσα βιβλιογραφία ως προς την χρήση των τριών έμμεσων τεχνικών ελέγχου στην χώρα μας, δηλαδή της τεχνικής της ανάλυσης ρευστότητας του φορολογουμένου, της καθαρής θέσης αυτού και του ύψους των τραπεζικών καταθέσεων και δαπανών σε μετρητά, οι οποίες εφαρμόζονται ανάλογα με την εκάστοτε περίπτωση και τα στοιχεία που η ελεγκτική υπηρεσία έχει στη διάθεσή της.

Παρά τους περιορισμούς αυτούς, η παρούσα μελέτη βοηθάει μέσω της αναλυτικής παρουσίασης των μεθόδων έμμεσου προσδιορισμού της φορολογητέας ύλης, στη διαπίστωση της σημασίας που έχει η χρήση της κατάλληλης μεθόδου για κάθε περίπτωση για τον ορθό προσδιορισμό του φορολογητέου εισοδήματος και των φορολογικών υποχρεώσεων των φορολογουμένων.

Όσον αφορά τη χώρα μας και την ελεγκτική διαδικασία που εφαρμόζεται σε αυτή, προτείνεται η εφαρμογή όλων των έμμεσων τεχνικών ελέγχου τόσο για τα φυσικά όσο και για τα νομικά πρόσωπα, όπως αυτές εφαρμόζονται σε όλες τις οικονομικά ανεπτυγμένες χώρες. Η πλήρης εφαρμογή των τεχνικών αυτών θα επιφέρει άμεσα αποτελέσματα στην πάταξη της φοροδιαφυγής, στην αύξηση των δημοσίων εσόδων και στην αποκατάσταση της φορολογικής δικαιοσύνης. Επίσης η διεξαγωγή εμπειρικών ερευνών σχετικά με τη χρήση των έμμεσων τεχνικών ελέγχου κατά τη διενέργεια των φορολογικών ελέγχων, θα βοηθούσε να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα για τη χρησιμότητα και την αποτελεσματικότητά τους, καθώς και να αποτελέσουν τη βάση για προτάσεις όσον αφορά τη βελτίωση του θεσμικού πλαισίου και τον εκσυγχρονισμό του φορολογικού συστήματος της χώρας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση

- Δαλιάνης Γ. (2019), “Φορολογικός έλεγχος μέσω νέων τεχνικών”, *Ναυτεμπορική*.
- Καζαντζής Χ. (2006), Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος, Μία συστηματική προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων, Εκδόσεις Business Plus Α.Ε.
- Κορομηλάς Γ. και Γιαννόπουλος Χ. (2006), Φορολογικός Έλεγχος Επιχειρήσεων, Σημειώσεις Σεμιναρίου Φορολογικός Έλεγχος Επιχειρήσεων.
- Λιόλιος Α. (2014), Ο Έλεγχος των Φορολογικών Υποθέσεων, Εκδόσεις ΑΡΙΩΝ ΟΕ.
- Μελάς Δ. (2015), Περιουσιολόγιο - Έμμεσες Τεχνικές Ελέγχου και νέο Ποινολόγιο, Εκδόσεις: Οικονομικές Εκδόσεις Ε.Ε.
- Μπάρμπας Ν. (2016), Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος, (Ν. 4172/2013), Κατ’ άρθρο ερμηνεία, Εκδόσεις Σάκκουλα.
- Νεγκάκης Χ. και Ταχυνάκης Π. (2013), Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής & Εσωτερικού Ελέγχου, Εκδόσεις Διπλογραφία.
- Ντάσιου Σ., Πέτσα Β. και Ζελενίτσας Μ. (2016), Τεχνικές Ελέγχου Με Την Χρήση Μεθόδων Έμμεσου Προσδιορισμού Φορολογητέας Ύλης, Υπουργείο Οικ/κών, ΓΓΔΕ, Γενική Δ/ση Φορολογικής Διοίκησης, Δ/ση Ελέγχων/Τμήμα Δ’.
- Τάτσος Ν. (2012), Θεωρία των Φόρων και Φορολογική Πολιτική, Εκδόσεις Κριτική.

Ξενόγλωσση

- Biber E. (2010), “Revenue Administration: Taxpayer Audit - Use of Indirect Methods”, *International Monetary Fund, Fiscal Affairs Department*, pp. 1-12.
- Duke B.S. (1966), “Prosecutions for Attempts to Evade Income Tax: A Discordant View of a Procedural Hybrid”, *Yale Law School Legal Scholarship Repository*, Vol. 76, pp. 10-15.

Jacobs A. (2013), “Detailed Guidelines for Effective Tax Administration in Latin America and the Caribbean”, *United States Agency for International Development*, Chapter 9. Fraud Investigations, pp. 201-224.

Makedonskiy N.S. (2005), “Taxation Mechanisms based on Simplified and Indirect Evaluation of Tax Liabilities”, *Russian-European Centre for Economic Policy*.

Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) (2006), “Strengthening Tax Audit Capabilities: Innovative Approaches to Improve the Efficiency and Effectiveness of Indirect Income Measurement Methods”, *Prepared by Forum on Tax Administration’s Compliance Sub-group*, pp. 4-46.

Rettig P.C. (2014), “Overview: Indirect Methods of Determining Taxable Income”, *Journal of Tax Practice & Procedure*, pp. 19-24.

Thuronyi V. (1996), “Tax Law Design and Drafting - Presumptive Taxation”, *International Monetary Fund*, Vol. 1, Chapter 12, pp. 401-433.

Wise M. R. (2000), “Tax Fraud and Mens Rea Forensic Accounting”, *Sixth Annual Fraud Conference, Montreal*, pp. 30-43.

Νόμοι – Εγκύκλιοι

N.4141/2013, Επενδυτικά εργαλεία ανάπτυξης, παροχή πιστώσεων και άλλες διατάξεις (ΦΕΚ Α' 81/05-04-2013).

N.4172/2013, Φορολογία εισοδήματος, επείγοντα μέτρα εφαρμογής του ν. 4046/2012, του ν. 4093/2012 και του ν. 4127/2013 και άλλες διατάξεις, ΦΕΚ Α 167/23-7-2013.

N.4174/2013, Φορολογικές διαδικασίες και άλλες διατάξεις, ΦΕΚ Α 170/26-7-2013.

ΠΟΛ.1037/2005, Έλεγχος εκκρεμών φορολογικών υποθέσεων επιτηδευματιών και βεβαίωση και καταβολή των φόρων, Αρ.Πρωτ. 1021681/1120/ΔΕ-Α' / 1.3.2005.

ΠΟΛ.1159/2011, Καθορισμός της διαδικασίας εφαρμογής της παραγράφου 5 του άρθρου 82 του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ν. 2238/1994) αναφορικά με το

Ετήσιο Πιστοποιητικό που θα εκδίδεται από Νόμιμους Ελεγκτές ή ελεγκτικά γραφεία εγγεγραμμένα στο δημόσιο Μητρώο του ν. 3693/2008 (ΦΕΚ Α 174).

ΠΟΛ.1270/24.12.2013, Μεθοδολογία Έμμεσων τεχνικών Ελέγχου.

ΠΟΛ.1050/2014, Καθορισμός του περιεχομένου και του τρόπου εφαρμογής των τεχνικών ελέγχου των περιπτώσεων β', γ' και ε' της παραγράφου 1 του άρθρου 27 ν 4174/2013 (Φ.Ε.Κ. Α' 170) για τον διορθωτικό προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης φορολογουμένων φυσικών προσώπων με μεθόδους εμμέσου προσδιορισμού.

ΠΟΛ.1094/07.4.2014, Τροποποίηση της ΠΟΛ.1050/17-2-2014 Απόφαση του Γενικού Γραμματέα Δημοσίων Εσόδων, που δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ 474 τεύχος Β/25-2-2014 περί καθορισμού του περιεχομένου και του τρόπου εφαρμογής των τεχνικών ελέγχου των περιπτώσεων β', γ' και ε' της παραγράφου 1 του άρθρου 27 ν 4174/2013 (Φ.Ε.Κ. Α' 170) για τον διορθωτικό προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης φορολογουμένων φυσικών προσώπων με μεθόδους εμμέσου προσδιορισμού.

ΠΟΛ.1034/2016, Τροποποίηση των διατάξεων της Α.Υ.Ο. ΠΟΛ.1159/2011 (ΦΕΚ 1657/Β'), σχετικά με το Ετήσιο Πιστοποιητικό που εκδίδεται από Νόμιμους Ελεγκτές και ελεγκτικά γραφεία εγγεγραμμένα στο δημόσιο Μητρώο του Ν.3693/2008 (ΦΕΚ 174/Α').

ΠΟΛ.1064/2017, Εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 63 του ν. 4174/2013 (Ειδική Διοικητική Διαδικασία – Ενδικοφανής προσφυγή), καθορισμός λεπτομερειών για τη λειτουργία της Διεύθυνσης Επίλυσης Διαφορών της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε.), την εφαρμοστέα διαδικασία και τον τρόπο έκδοσης των αποφάσεων αυτής και ρύθμιση ζητημάτων καταβολής και αναστολής καταβολής του οφειλόμενου ποσού σε περίπτωση άσκησης ενδικοφανούς προσφυγής.

ΔΕΣ Α 1077357 ΕΞ 10.5.2013, Εφαρμογή έμμεσων τεχνικών ελέγχου για τον προσδιορισμό φορολογητέου εισοδήματος φυσικών προσώπων.

Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων, Δ/ση Επίλυσης Διαφορών, Υποδιεύθυνση Νομικών Θεμάτων, Τμήμα Β1 Νομικής Υποστήριξης, (Απρίλιος 2018), Εγχειρίδιο απαντήσεων στα συνηθέστερα ερωτήματα που αφορούν την άσκηση Ενδικοφανούς προσφυγής ενώπιον της Δ/σης Επίλυσης Διαφορών.

Διαδικτυακές Πηγές και Ιστοσελίδες

Δαλιάνης Γ. (2019), “Φορολογικός έλεγχος μέσω νέων τεχνικών”, *Ναυτεμπορική*.

Διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο:

<https://www.naftemporiki.gr/story/1436781/forologikos-elegchos-meso-neon-texnikon>

(τελευταία πρόσβαση στις 30/08/2019).

Λιόλιος Α. (2013), Έμμεσες τεχνικές ελέγχου. Τρόποι εντοπισμού κεφαλαίων. - Μέρος πρώτο - Η ρευστότητα του φορολογουμένου, *Epsilon 7*, τεύχος 12, άρθρο 1632. Διαθέσιμο μόνο για συνδρομητές στον διαδικτυακό τόπο: <https://www.e-forologia.gr/epsilon7> (τελευταία πρόσβαση στις 20/08/2019).

Λιόλιος Α. (2014), Έμμεσες τεχνικές ελέγχου. Τρόποι εντοπισμού κεφαλαίων - Μέρος δεύτερο - Η μέθοδος της καθαρής περιουσίας (καθαρής θέσης), *Epsilon 7*, τεύχος 1, άρθρο 1638. Διαθέσιμο μόνο για συνδρομητές στον διαδικτυακό τόπο: <https://www.e-forologia.gr/epsilon7> (τελευταία πρόσβαση στις 20/08/2019).

Λιόλιος Α. (2014), Έμμεσες τεχνικές ελέγχου. - Μέρος Τρίτο - Η μέθοδος των τραπεζικών καταθέσεων, *Epsilon 7*, τεύχος 2, άρθρο 1644. Διαθέσιμο μόνο για συνδρομητές στον διαδικτυακό τόπο: <https://www.e-forologia.gr/epsilon7> (τελευταία πρόσβαση στις 20/08/2019).

Coenen T. (2015), “Lifestyle analysis in criminal cases: Proving income without full documentation”. Διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο:

<http://www.sequenceinc.com/fraudfiles/2015/08/lifestyle-analysis-in-criminal-casesproving-income-without-full-documentation/> (τελευταία πρόσβαση στις

20/08/2019).

Internal Revenue Service (2016), “Internal Revenue Manual”. Διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο: https://www.irs.gov/irm/part4/irm_04-010-004-cont01.html (τελευταία πρόσβαση στις 20/08/2019).

Townsend J. (2011), “Confusion in the Court of Appeals about the Indirect Method of Proof”, *LexisNexis Legal Newsroom*. Διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο:

<https://www.lexisnexis.com/legalnewsroom/tax-law/b/tax-policy-blog/archive/2011/10/10/confusion-in-the-court-of-appeals-about-the-indirect-method-of-proof.aspx?Redirected=true> (τελευταία πρόσβαση στις 20/08/2019).

<https://www.aade.gr/>

<https://www.capital.gr/>

<https://www.e-forologia.gr/>

<https://www.e-forosimv.gr/>

<https://www.naftemporiki.gr/>

<https://www.oecd.org/>

<https://www.taxheaven.gr/>